

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Ústav hudební vědy

Bakalářská práce

Martina Šimsová, DiS.

**Josef Proksch a jeho metodika výuky hry na klavír
(ve světle šesti sešitů Praktické školy hry na piano)**

Josef Proksch and his methodology of teaching piano
(in the light of his six books of Practical School of Piano Playing)

Poděkování

Velmi ráda bych na tomto místě poděkovala své vedoucí práce prof. PhDr. Martě Ottlové za cenné rady a laskavé vedení mé bakalářské práce. Velmi si cením také vstřícného jednání a ochoty pracovníků specializované Knihovny Pražské Konzervatoře, především pana Miloslava Richtera, Bc. Marie Šťastné z Českého muzea hudby, Mgr. Jany Plecité z Muzea Bedřicha Smetany a Bc. Markéty Dvořákové z Městské knihovny v Praze. Bez jejich laskavé pomoci bych obtížně dohledávala materiály, ze kterých v práci čerpám. Za zpřístupnění hudebních materiálů dále děkuji Mgr. Janě Navrátilové z Městské knihovny v Praze a v neposlední řadě také zaměstnancům hudebního oddělení Národní knihovny České republiky.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne 28. června 2017

.....
Jméno a příjmení

Abstrakt

Cílem práce je analyzovat metodický postup výuky hry na klavír uplatněný v šestidílné *Praktické škole hry na klavír* Josefa Proksche. Hudební náplň jednotlivých dílů je analyzována z hlediska postupu technické náročnosti cvičení, ale také na základě výběru krátkých cvičení, etud a přednesových skladeb. Součástí práce je charakteristika Prokschovy klavírní školy a mapování jejího uložení v pražských knihovnách. Pro poznání dobových hudebních preferencí je také pracováno s programy veřejných zkoušek Prokschova hudebního ústavu. Jako srovnávací materiál slouží i cvičení, která pro svůj ústav vytvořil Bedřich Smetana. Zde je patrné, že Smetana pokračuje a dále rozvíjí Prokschovy myšlenky.

Klíčová slova

Josef Proksch, *Praktická škola hry na klavír, Versuch einer Rationellen Lehrmethode*, Hudební ústav Josefa Proksche, klavírní škola, výuka hry na klavír, klavírní metodika, analýza, Bedřich Smetana

Abstract

This thesis discovers and analyzes the Josef Proksch's approach to piano teaching based on his six books of Practical School of Piano Playing. In each book we study the increasing technical difficulty, the selection of the particular exercises, études and compositions. The whole set of the course books is also described in terms of its structure, language variants and editions issued by various publishers. The storage location of all the examined exemplars in the main Prague libraries is summarized in a clear table. Furthermore we go thru the programs of Proksch Music Institute public exams. This helps us to reveal the then preferences of both the lay and the professional public. This work also tries to track the Proksch's influence on his most popular student Bedřich Smetana. The analyzed course books are compared with Smetana's institute teaching materials. There we have found that Smetana continues and develops Proksch's ideas.

Keywords

Josef Proksch, *Practical School of Piano Playing*, *Versuch einer Rationellen Lehrmethode*, Josef Proksch Music Institute, School of Piano Playing, Piano Teaching, Piano Methodology, Analysis, Bedřich Smetana

OBSAH

1	Úvod.....	7
2	Přiblížení osobnosti Josefa Proksche.....	9
3	Josef Proksch a klavírní škola - stav bádání	12
3.1	Monografie, studie a články.....	13
3.2	Závěrečné práce	18
4	Praktická škola hry na klavír	35
4.1	Identifikace školy.....	35
4.2	Uložení.....	41
4.2.1	Sumarizace výsledků přehledové tabulky uložení	44
4.2.2	Přehledová tabulka uložení	46
4.2.3	Seznam zkratk použitých v přehledové tabulce uložení	58
5	Prokschova metodologie výuky.....	60
5.1	První díl.....	62
5.2	Druhý díl	64
5.3	Třetí díl	65
5.4	Čtvrtý díl	66
5.5	Pátý díl	67
5.6	Šestý díl.....	67
6	Repertoár veřejných zkoušek žáků Prokschova hudebního ústavu	70
7	Cvičení Bedřicha Smetany pro jeho hudební ústav v Praze	73
8	Závěr	75
9	Seznam použitých pramenů a literatury.....	77
9.1	Notové materiály a učebnice teorie	77
9.2	Tematické soupisy	79
9.3	Články a studie.....	79
9.4	Monografie.....	80
9.5	Závěrečné práce	81
9.6	Internetové zdroje	85
10	Seznam tabulek	87

1 Úvod

Obor klavírní pedagogiky se na našem území začal rozvíjet od druhé poloviny 18. století.¹ U počátku formování české klavírní školy stál František Xaver Dušek, který je označován za jejího zakladatele. V 60. letech 18. století zahájil v Praze soukromé vyučování jako nezávislý pedagog a umělec.² V průběhu 19. století na našem území začaly vznikat učebnice hry na klavír, které velkou měrou přispěly do rozvoje klavírního vzdělávání. O zvýšení úrovně klavírní hry usiloval také Josef Proksch, významná osobnost klavírní pedagogiky první poloviny 19. století. Mezi nejčastěji vydávané klavírní školy 19. století patří právě Prokschova *Praktická škola hry na piano*, jejíž analýza je hlavním předmětem této bakalářské práce.

V odborné literatuře se Prokschově osobnosti naposledy rozsáhleji věnovala Eva Hazdrová-Kopecká. Ve své diplomové práci *Pozůstalost Josefa Proksche a nově objevené prameny*³ zpracovává Prokschovu pozůstalost nalezenou v Knihovně Pražské konzervatoře. Prokschovy prameny jsou uloženy i v dalších pražských knihovnách, čímž se autorka v jedné části práce blíže zabývá. V seznamu pramenů autorka odkazuje na Prokschovu klavírní školu, avšak ne na titul *Praktická škola hry na piano*. Literatura uvedená ve stavu bádání daný titul také nezmiňuje.

Při pátrání po Prokschově *Praktické škole hry na piano* v pražských knihovnách bylo odhaleno více klavírních škol nesoucí jméno Josefa Proksche. Jedná se v zásadě o tituly *Versuch einer Rationellen Lehrmethode im Pianoforte-Spiel/Pokus racionelní osnovy učebné pro hru na pianoforte* a *Klavier Schule/Klavírní škola*. Při zkoumání těchto škol vyšlo najevo, že po obsahové stránce se podobají *Praktické škole hry na piano*. Vzhledem k této skutečnosti se ukázalo nezbytné, zmíněné školy prozkoumat.

Na začátku bakalářské práce přibližuji osobnost, život a činnost Josefa Proksche ve stručném životopisném přehledu. Následuje představení a zhodnocení vývoje stavu bádání o Josefu Prokschovi a jeho klavírní školy v posledních jedenácti letech, tedy od vzniku práce

---

¹ BÖHMOVÁ-ZAHRADNÍČKOVÁ, Zdeňka. *Slavní čeští klavíristé a klavírní pedagogové z 18. a 19. století: do založení klavírního oddělení pražské konzervatoře roku 1888*. Praha: Editio Supraphon, 1986, s. 24.

² SÝKORA, Václav Jan. *Dějiny klavírního umění: od nejstarší doby až po současnost*. Praha: Panton, 1973, s. 88.

³ HAZDROVÁ-KOPECKÁ, Eva. *Pozůstalost Josefa Proksche a nově objevené prameny*. Praha, 2006. Diplomová práce na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze na Ústavu hudební vědy. Vedoucí diplomové práce Marta Ottlová.

Hazdrové-Kopecké. Přehled literatury přináší především závěrečné práce, ve kterých se autoři zabývají osobností Josefa Proksche v rozličné šíři. Nejčastěji však v rozsahu krátkého textu nebo uvádí pouze skladatelovo jméno. O Prokschovi je psáno především jako o učiteli Bedřicha Smetany. Závěrečné práce zasazují Proksche i do jiných souvislostí. Proto jsou, i přes jejich velké množství, do stavu bádání zaneseny.

Jádro bakalářské práce představuje pátá kapitola. Zde je zkoumán metodický postup, který Proksch uplatnil ve své klavírní škole a díky němuž se stal ve své době velmi uznávaným. Před samotnou analýzou jednotlivých dílů je škola představena z hlediska své struktury, vzniku a používání. Dále je uveden souhrn názvů školy, který má především ukázat na její vydavatele a na značné množství jejích verzí a úprav. Hlavním zdrojem se staly klavírní školy uložené v Městské knihovně v Praze, Knihovně Pražské konzervatoře, knihovně Ústavu hudební vědy Filozofické fakulty Univerzity Karlovy, Českém muzeu hudby a Národní knihovně České republiky. Druhá část kapitoly přináší nástin uložení jednotlivých částí školy ve zmíněných pražských knihovnách. Výsledky mapování dokládají nejenom vysokou četnost výskytů školy, ale také umožňují pohled na to, jaké díly byly více či méně veřejností žádané.

Dalším bodem práce je odpověď na otázku, jak dalece se odrazil repertoár klavírní školy v hudební náplni veřejných zkoušek Prokschova hudebního ústavu. V neposlední řadě je představen a doložen vliv Prokschových metodických postupů na Bedřicha Smetanu, se kterými se měl šanci seznámit při svých studiích v Prokschově hudebním ústavu. Vliv je viditelný především na cvičeních, která Smetana vytvořil pro svůj ústav.

Hlavním cílem této práce není tedy samotná osobnost Josefa Proksche, nýbrž jeho klavírní škola, jež ukazuje metodický postup, který byl ve své době vnímán jako novátorský. Právě rozsáhlá a pečlivě vypracovaná klavírní škola dokládá velký význam, činnost a vliv Josefa Proksche, které dnes nejsou příliš známé a doceněné.

2 Přiblížení osobnosti Josefa Proksche

I přesto, že není život Josefa Proksche ústředním bodem předkládané práce, jeho významná činnost mi nedovolí se o něm alespoň v krátkosti nezmínit. Podrobnější pohled do skladatelova života a činnosti zpracovala Eva Hazdrová-Kopecká v diplomové práci *Pozůstalost Josefa Proksche a nově objevené prameny*.⁴ Právě tato práce, ke které jsem přidala ještě informace z kapitoly Josef Proksch a jeho žáci⁵ Zdeňky Böhmové-Zahradníčkové, tvoří základ následujícího textu.

Josef Proksch se narodil v Liberci 4. srpna roku 1794 do chudé rodiny tkalce Josefa Proksche. S hudbou se začal seznamovat již jako sedmiletý, kdy po nocích vypomáhal v otcově malém instrumentálním souboru hrou na buben a triangl v hospodských tančárnách. Toto muzicírování v prašném a zakouřeném prostředí neblaze přispělo k jeho zdravotním problémům. V osmi letech oslepl na pravé oko, ve třinácti letech slepota postihla i levé. Proksch absolvoval řadu vyšetření, lázeňských léčení a dokonce oční operaci, avšak bez dobrých výsledků.

Prokschovi se dostalo dobrého hudebního vzdělání. Studoval u ředitele libereckého kůru Filipa Pietsche zpěv a hru na klavír, housle, klarinet a další nástroje dechové. V letech 1809–1816 pobýval v „Soukromém ústavu pro slepé děti“ na Hradčanech. V ústavu se vzdělával ve hře na klavír u kancelisty kouřimského krajského úřadu Václava Koželuha. J. Jaroš učil Proksche metodiku a pedagogiku a V. Farník hru na klarinet.

Po studiu v pražském ústavu nevedly Prokschovy kroky k pedagogice, nýbrž k sólové hře na klarinet, ve které se postupně stal velmi ceněným. V srpnu roku 1817 se vydal společně s harfenistou Riegerem na koncertní cestu, která ho zavedla až do Vídně, kde využil možnosti seznámit se s řadou umělců. Tato poznání byla pro jeho pozdější vývoj nepostradatelná.

V sólové hře na klarinet však Proksch nechtěl dále pokračovat. Snad konec jeho dráhy koncertního umělce způsobil pocit domnělého soucitu se slepým hudebníkem, kterým si Proksch vysvětloval úspěch u společnosti.

Proksch začal po návratu do Liberce ze své umělecké cesty s přípravou na budoucí povolání pedagoga. Vzdělával se samostudiem s pomocí svých sourozenců a přátel, ale také

---

⁴ HAZDROVÁ-KOPECKÁ, Eva. *Pozůstalost Josefa Proksche a nově objevené prameny*. Praha, 2006. Diplomová práce na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze na Ústavu hudební vědy. Vedoucí diplomové práce Marta Ottlová, s. 3–13.

⁵ BÖHMOVÁ-ZAHRADNÍČKOVÁ, Zdeňka. *Slavní čeští klavíristé a klavírní pedagogové z 18. a 19. století: do založení klavírního oddělení pražské konzervatoře roku 1888*. Praha: Editio Supraphon, 1986, s. 71–88.

docházel k varhaníkovi a učiteli Antonínu Neuhäuserovi a řediteli libereckého kúru Josefu Volkovi.

V roce 1829 studoval u Johanna Bernharda Logiera⁶, profesora berlínské hudební akademie, od kterého se nechal inspirovat používáním chiroplastu a uplatňováním hromadného vyučování při výuce klavírní hry.

O dva roky později Proksch uvedl svůj první autorský pokus o klavírní školu, v níž se zrcadlí Logierův vliv, například v používání výše zmíněného chiroplastu. Přístroj popsal ve spisu *An Explanation and Description of the Royal Patent Chiroplast or Handdirector*: „Chiroplast se skládal z lišty upevněné ve výši rukou před klávesnicí; lišta regulovala polohu zápěstí. Nad klávesnicí byl pohyblivě zavěšen přístroj s otvory pro prsty, které tím byly nuceny zachovávat správnou polohu a konat správné pohyby.“⁷

Svou pedagogickou dráhu Proksch započal založením Hudebního ústavu v Liberci, ve kterém aplikoval zkušenosti získané soukromým vyučováním a především nové poznatky Logierovy metody. Před svým odchodem do Prahy pověřil vedením ústavu sourozence Annu a Antonína.

Do vývoje klavírní pedagogiky významně zasáhl založením a provozováním Hudebního ústavu v Praze (Musikbildungsanstalt), který byl otevřen v březnu 1831. Proksch a jeho hudební ústav byl ve své době uznávaný a oblíbený, nejen díky kvalitní výuce hry na klavír a hudební teorie, ale také pro veřejné hudební produkce jeho žáků. Svou důležitou roli zastával také z toho důvodu, že v jeho době nebylo možné studovat hru na klavír na pražské konzervatoři, neboť klavírní oddělení bylo založeno až v roce 1888. Prokschův hudební ústav byl českou i zahraniční veřejností ceněn a jeho význam postupem času vzrůstal.

Počátky Prokschovy tvůrčí pedagogické činnosti sahají rovněž do roku 1831, kdy vytvořil svou první klavírní školu *Neues Unterrichtssystem im Pianoforte-Spiel mit Anwendung des Chiroplasten von Johann Bernhard Logier, Vermehrte, für seine Schüler eingerichte Ausgabe von Jos. Proksch, Director der Musiklehranstalt nach Logiers Methode*

---

⁶ Johann Bernhard Logier (1777–1846), původem Němec, později Angličan. Význačný klavírní pedagog, vynálezce chiroplastu, průkopník hromadného vyučování hře na klavír.

⁷ LOGIER, Johann Bernhard. *An Explanation and Description of the Royal Patent Chiroplast or Handdirector*. 2nd edition. Dublin: J. Carrick, 1816. Citováno dle BÖHMOVÁ-ZAHRADNÍČKOVÁ, Zdeňka. *Slavní čeští klavíristé a klavírní pedagogové z 18. a 19. století: do založení klavírního oddělení pražské konzervatoře roku 1888*. Praha: Editio Supraphon, 1986, s. 72. Patrně překlad autorky.

in Prag⁸ (Nový učební systém hry na klavír s použitím chiroplastu J. B. Logiera, Pro své žáky rozšířil a upravil Jos. Proksch, ředitel hudebního vyučovacího ústavu podle Logierovy metody v Praze).

S Prokschovou pedagogickou činností se pojí ještě druhý titul klavírní školy *Versuch einer rationellen Lehr-Methode in Pianoforte-Spiel*. Proksch tuto školu v roce 1859 doplnil rozšiřujícím materiálem, sbírkou *Die Kunst des Ensembles im Pianoforte-Spiel*⁹ (Umění ansámblové hry na klavíru) obsahující skladby a úpravy pro tři, čtyři a více klavírů na dvě a čtyři ruce.

Proksch se ve své pedagogické praxi snažil žáky naučit všestranným znalostem pro jejich hudební činnost, a proto si při výuce zakládal na spojení klavírní praxe a teorie. Pro žáky svého ústavu napsal učebnici teorie *Allgemeine Musiklehre in Fragen und Antworten*¹⁰, vydanou v roce 1843. První text Proksch rozšířil o dva svazky¹¹, které vyšly o 14 let později.

Práce *Musikalisches Vade mecum*, která vznikla pro jeho žáky, shrnuje nejdůležitější pedagogické a didaktické instrukce. Proksch dále pracoval na chrestomatii slavných klavírních etud a škol, která nebyla za života Proksche vydaná. Po Prokschově smrti zveřejnil Müller její část shrnutou v textu *Studie zur Geschichte der Musik in Böhmen* v *Reichenberger Zeitung*.¹² Müller ji dále vložil také do jeho monografie o Prokschovi.¹³

Proksch zemřel náhle 20. prosince 1864 v Praze. Na vzpomínku a jeho počest byl v roce 1868 postaven pomník na Prokschově hrobě na Olšanských hřbitovech, na kterém je skladatel vyobrazen jako slepý mistr sedící v lenošce u klavíru.

---

⁸ PROKSCH, Josef. *Neues Unterrichtssystem im Pianoforte-Spiel mit Anwendung des Chiroplasten von Johann Bernhard Logier, Vermehrte, für seine Schüler eingerichte Ausgabe von Jos. Proksch, Director der Musiklehranstalt nach Logiers Methode in Prag*. Prag: Joseph Rudl, [1831]. 2 Bände.

⁹ PROKSCH, Josef. *Die Kunst des Ensembles im Pianoforte-Spiel*. Prag: [Eigenthum des Verfassers], 1859. 7 Bände.

¹⁰ PROKSCH, Josef. *Allgemeine Musiklehre in Fragen und Antworten*. Prag: Gottlieb Haase Söhne, 1843.

¹¹ PROKSCH, Josef. *Allgemeine Musiklehre in zwei Abtheilungen*. Prag: Carl Bellmann's Verlag, 1857. 2 Bände.

¹² MÜLLER, Rudolf. *Studie zur Geschichte der Musik in Böhmen*. In: *Reichenberger Zeitung. Organ für die deutsch-nationale Partei in Böhmen*. Reichenberg: Gebrüder Steipel, 1873, č. 52–55, ISSN 1214-6587. Dostupné také z: <http://kramerius.nkp.cz/kramerius/PShowPeriodical.do?id=29415&it=0> (25. 6. 2017).

¹³ MÜLLER, Rudolf. *Josef Proksch: Biographisches Denkmal*. Reichenberg: R. Müller, 1874, s. 467–488.

3 Josef Proksch a klavírní škola - stav bádání

V této kapitole je představen a zhodnocen stav bádání věnovaný osobnosti Josefa Proksche a jeho druhé klavírní škole. Relevantními se stali monografie, studie, články a závěrečné práce vzniklé na Pražské konzervatoři a vysokých školách. Nyní krátce představím badatelskou činnost Evy Hazdrové-Kopecké, jejíž výsledky se staly pro tuto část práce výchozí.

Eva Hazdrová-Kopecká se v roce 1999 věnovala bádání v prokschovské problematice v rámci proseminární práce na vysoké škole. Na předešlou činnost v roce 2006 navázala a završila ji diplomovou prací¹⁴ zaměřenou na pozůstalost skladatele a nově objevené prameny v archivu Pražské konzervatoře v Praze. Součástí práce je pečlivě vyhotovená kapitola, ve které se autorka věnuje textům o Prokschovi. Stav literatury o Prokschovi hodnotí na základě statí v encyklopediích, českých i světových slovnících, studiích, člancích, a bibliografiích. Autorka u všech prací představuje jejich obsahové zaměření, problematiku, uvádí je do kontextu ostatních pojednávaných prací a pečlivě komentuje části o Prokschovi.

Kapitola o stavu bádání o osobnosti Josefa Proksche, je natolik obsáhlá, že není nutné na tomto místě uvádět ten samý soupis literatury k danému tématu, neboť by se stal pouhou kopií. V následujícím textu se však znovu objevují některé práce, jež Hazdrová-Kopecká uvádí. Důvodem je potřeba rozšířit komentář k částem, jež pojednávají o Prokschově klavírní škole.

Zásluhou Hazdrové-Kopecké víme, jak se o Prokschovi psalo do roku 2006. V této kapitole je hodnocen stav literatury a bádání o Prokschovi po roce 2006 až do současnosti. Užitečné se jeví uvést též práce, které čtenáře informují o Prokschově druhé klavírní škole. Výsledkem jsou poznatky, jež ukazují na další souvislosti psaní o Prokschovi a nevelký pokrok v badatelském výzkumu po roce 2006, který vypovídá o malém zájmu o Prokschovu osobnost.

Soupis literatury je rozdělen do dvou částí. V první části jsou zahrnuty práce monografické, studie a články. Ve druhé části jsou zpracovány pouze závěrečné práce. V obou podkapitolách jsou nejprve představena díla, jež jsou pro tuto práci důležitým zdrojem, neboť věnují Prokschovi a klavírní škole velkou pozornost a přináší obohacující poznatky k danému tématu. Posloupnost pojednávaných prací se ve druhé části řídí tématem, respektive v jakých souvislostech se o Prokschovi a jeho klavírní škole píše.

---

¹⁴ HAZDROVÁ-KOPECKÁ, Eva. *Pozůstalost Josefa Proksche a nově objevené prameny*. Praha, 2006. Diplomová práce na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze na Ústavu hudební vědy. Vedoucí diplomové práce Marta Ottlová.

Pojednání o Prokschovi a jeho klavírní škole jsou uvedena společně na jednom místě, neboť se v literatuře vyskytují téměř vždy zároveň. Oba soupisy stavu bádání by tedy byly ekvivalentní.

3.1 Monografie, studie a články

Unikátní hodnotu skýtá kniha Rudolfa Müllera *Joseph Proksch. Biographisches Denkmal aus dessen Nachlasspapieren errichtet von Rudolf Müller*¹⁵, vydaná v roce 1874. Zdrojem práce se staly deníkové záznamy, korespondence a „hudební deník“ Josefa Proksche, které skladatel odkázal Müllerovi¹⁶ 11. prosince 1874.¹⁷

Drobné poznámky o klavírní škole jsou uvedeny v souvislosti s Prokschovou „novou“ metodikou a se šestým dílem *Praktické části elementární* v první životopisné části knihy. O klavírní škole je především pojednáno ve druhém dílu práce, který je tvořen ze zápisků Prokschova „hudebního deníku“. Dochované informace se nachází v části nazvané *Compositions – Verzeichniss*. Zde je uveden komentář ke vzniku a dataci vydávání jednotlivých sešitů. Představeno je též zaměření jednotlivých částí, které je shodné s popisky uvedenými v některých výtiscích školy. Pro celkový obraz Prokschova velkého pedagogického díla jsou popsány další důležité součásti školy.

Zásadním způsobem přispěla do tématu klavírní pedagogiky Zdeňka Böhmová-Zahradníčková, která se dané problematice věnuje ve dvou publikacích. V roce 1973 vyšla kniha *Kapitoly z dějin klavírních škol*.¹⁸ V kapitole *Situace v Čechách koncem XVIII. a počátkem XIX. Století/Prvé školy, které vznikly na české půdě*, autorka píše o Prokschově životě, činnosti a jeho dvou klavírních školách.

Po charakteristice první školy autorka důkladně seznamuje čtenáře s koncepcí klavírní učebnice *Einer rationellen Lehr-Methode im Pianoforte-Spiel*. Autorka ji staví do konfrontace s první Prokschovou školou, přičemž upozorňuje na jejich společné a rozdílné vlastnosti. Uvádí vznik prvního a posledního dílu školy, používání a rozšíření školy, autory skladeb šestého dílu a také pozitiva a negativa aplikovaného postupu výuky.

---

¹⁵ MÜLLER, Rudolf. *Josef Proksch: Biographisches Denkmal*. Reichenberg: R. Müller, 1874, s. 28, 44, 213–214, 226 a 497–500.

¹⁶ Profesor Rudolf Müller byl věrný přítel Proksche a jeho rodiny.

¹⁷ HAZDROVÁ-KOPECKÁ, Eva. *Pozůstalost Josefa Proksche a nově objevené prameny*. Praha, 2006. Diplomová práce na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze na Ústavu hudební vědy. Vedoucí diplomové práce Marta Ottlová, s. 11 a 17.

¹⁸ BÖHMOVÁ, Zdeňka. *Kapitoly z dějin klavírních škol*. Praha: Supraphon, 1973, s. 103–110.

Značnou pozornost věnuje výkladu metodického postupu prvního dílu, taktéž přípravnému beznotovému stádiu výuky hry na klavír. Informace k popisu školy, zejména pak k prvnímu dílu, čerpá z revidovaného vydání školy¹⁹ z roku 1894, ze kterého též hojně cituje. Autorka se zamýšlí nad tím, zda právě extrémní náročnost, obsáhlost, rychlé tempo látky a jednotvárnost cvičení školy nezpůsobila koncem 19. století její ústup před školami jinými.

Pojednání Zdeňky Böhmové, věnované dějinám klavírních škol, přináší první důkladnější zpracování Prokschových klavírních škol v tomto typu literatury. Autorka doceňuje skladatelovu pedagogickou práci. Proksche vzpomíná jako skladatele, jež vytvořil první klavírní školu v Čechách, která povznesla úroveň klavírní hry na našem území.

Autorka v práci upozorňuje na skutečnost, že „Prokschova škola vyšla u nás v mnoha různých, vždy poněkud pozměněných vydáních“, v následujícím textu ale poukazuje pouze na změny jazykové.²⁰

Böhmová-Zahradníčková věnuje Prokschovi celou kapitolu v knize *Slavní čeští klavíristé a klavírní pedagogové z 18. a 19. století*²¹ z roku 1986, ve které se neobjevují nové pohledy a skutečnosti o Prokschově druhé klavírní škole. Naopak o ní píše ve stručnosti.

Téma klavírní výuky 19. století zpracovává Jarmila Gabrielová ve studii *Výuka klavírní hry a klavírní školy v 19. století z roku 2004*.²² Na dvou stránkách se věnuje Prokschově klavírní škole, ke které uvádí podrobný popis. Nejprve představuje význam Proksche, jeho hudební ústav a v něm uplatňované metody Logiera.

Gabrielová se klavírní škole věnuje z hlediska její struktury, vzniku, používání a rozšíření. V textu je také uvedeno vydání školy Marií Prokschovou v českém jazyce, jejíž textovou část autorka nehodnotí jako přínosnou. V závěru části věnované Prokschově škole autorka přináší shrnutí „charakteristiky a obsahového zaměření“ školy, v němž komentuje problematiku věkového určení školy, improvizáčnickou stránku školy a náplň pátého a šestého dílu.

---

¹⁹ PROKSCH, Josef. *Klavier-Schule von Joseph Proksch. Neue Ausgabe, revidiert, Vermehrt, Mit Portrait, Zeichnungen, Erläuterungen und einem Vollständigen Lehrplan für die I. Abteilung versehen von seiner Tochter Marie Proksch, derzeit Vorsteherin des von Joseph Proksch im Jahre 1830 gegründeten Musikinstitutes in Prag*, Prag: Eigentum und Verlag von Marie Proksch, 1894.

²⁰ BÖHMOVÁ, Zdeňka. *Kapitoly z dějin klavírních škol*. Praha: Supraphon, 1973, s. 107.

²¹ BÖHMOVÁ-ZAHRADNÍČKOVÁ, Zdeňka. *Slavní čeští klavíristé a klavírní pedagogové z 18. a 19. století: do založení klavírního oddělení pražské konzervatoře roku 1888*. Praha: Editio Supraphon, 1986, s. 71–88.

²² GABRIELOVÁ, Jarmila. *Výuka klavírní hry a klavírní školy v 19. století*. In: BLÁHOVÁ, Kateřina a PETRBOK, Václav. *Vzdělání a osvěta v české kultuře 19. století*. Sborník příspěvků z 24. ročníku symposia k problematice 19. století. Plzeň, 4. 3. – 6. 3. 2004. Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR, 2004, s. 419–429.

Gabrielová v textu o Prokschově klavírní škole čerpá z práce Rudolfa Müllera a z druhé publikace Böhmové-Zahradníčkové z roku 1986. Autorka také pracovala s některými exempláři klavírní školy uloženými v Národní knihovně České republiky.

Lenka Kučerová ve stati *Reflexe klavírní pedagogiky v českých zemích na přelomu 19. a 20. století v dobových odborných periodikách*²³ uvádí myšlenky Zd. A. Schütze²⁴, který v pojednání *Postup učiva klavírního*²⁵ kritizuje metodu výuky začátečníků ve hře na klavír uplatňovanou nejenom v Prokschově klavírní škole. Schütz se negativně staví k průběhu výuky, která měla odpovídat pasivnímu přehrávání cvičení po cvičení. V pokročilejším stádiu hry na klavír se žákům okamžitě zadávaly úpravy tehdejších moderních šlágrů pro čtyřruční klavír a vrchol sólové hry tvořily etudy Henriho Bertiniho opus 29 a 32.²⁶

Autorka uvádí další názory a svědectví o nevyhovujícím výběru repertoáru, jež se po mechanickém nastudování předváděl na veřejných produkcích ústavů. Na tomto místě je vhodné připomenout výjimečnost Prokschova ústavu, neboť na jeho veřejných přehrávkách zaznívala také díla starých mistrů, jako je Johann Sebastian Bach a Georg Friedrich Händel. Autorka o této skutečnosti neinformuje.

Kučerová dále upozorňuje na nevhodný způsob studia dějin hudby a hudební teorie, jež většinou končil samostudiem odborných knih, namísto účelného výkladu učitele. Tuto skutečnost autorka přisuzuje možné nedostačující vzdělanosti učitelů. Proksch rozhodně nepotvrzuje domněnku autorky, neboť jsou dochované zprávy o Prokschově vysoké vzdělanosti a jeho intenzivní přípravě na povolání učitele klavíru.

Kučerová v úvodu práce odkazuje na *Hudební almanach*²⁷ z roku 1921. V rubrice Hudební statistika a adresář se mimo jiné nachází soupis soukromých vyučovacích ústavů, ve kterém je uveden také Prokschův hudební ústav.

---

²³ KUČEROVÁ, Lenka. *Reflexe klavírní pedagogiky v českých zemích na přelomu 19. a 20. století v dobových odborných periodikách*. In: Teoretické reflexe hudební výchovy, 2013, roč. 9, č. 2, ISSN 1803-1331. Dostupné z: <http://www.ped.muni.cz/wmus/studium/doktor/publ.htm> (26. 6. 2017).

²⁴ Již Lenka Kučerová uvádí, že o osobě Zd. A. Schütze se jí nepodařilo dohledat bližší informace.

²⁵ SCHÜTZ, Zd. A. *Postup učiva klavírního*. In: *Dalibor*. 21. 6. 1912, roč. XXXIV., č. 34-36, s. 257–259. Dostupné z: http://kramerius4.nkp.cz/search/i.jsp?pid=uuid:a98d0460-fa01-11e4-93b2-001018b5eb5c&q=dalibor#periodical-periodicalvolume-periodicalitem-page_uuid:e0d80e30-56c5-11e5-b7d6-5ef3fc9bb22f (26. 6. 2017).

²⁶ KUČEROVÁ, Lenka. *Reflexe klavírní pedagogiky v českých zemích na přelomu 19. a 20. století v dobových odborných periodikách*. In: Teoretické reflexe hudební výchovy, 2013, roč. 9, č. 2, ISSN 1803-1331, s. 3.

²⁷ *Hudební almanach Československé republiky*. Red. J. Branberger. Roč. I. Praha: Hudební nakladatelství, 1921.

Pojednání Kučerové představuje kvalitní práci. Autorka nejenom zpřístupňuje a komentuje texty v odborných periodikách z okruhu klavírní pedagogiky v českých zemích přelomu 19. a 20. století. Nýbrž také představuje klavírní školy, témata a problémy klavírní pedagogiky té doby.

Ratibor Budiš v roce 1973 přispěl do Sborníku prací filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně studií *Die Prager Jahre des Josef Proksch*²⁸, ve které se vedle Prokschova hudebního ústavu a v něm uplatňovaných učebních postupech věnuje druhé klavírní škole. Spolu s titulem školy a roky jejího vzniku uvádí další materiály, které jsou jejím doplňkem. Budiš osvětluje dřívější běžné klavírní metody, které Proksch musel nastudovat a o které se při tvorbě školy opírá. Upřesňuje, jaký metodický postup ve hře na klavír Proksch určil pro úplné začátečníky. Uvádí styl počátečního učení se postavení ruky bez použití klavíru a studování teorie bez aplikace not a následnému spojení. Jako největší novinku Prokschova metodického přístupu jmenuje spojování klavírní výuky se základy harmonie. Budiš velice oceňuje Prokschovu činnost a přínos do oboru klavírní pedagogiky.

Práce Dany Křístkové *Česká klavírní tvorba 18. a 19. století včetně díla Leoše Janáčka*²⁹ z roku 2002 uvádí Josefa Proksche v kapitole nazvané Klavírní literatura před Bedřichem Smetanou. Prokschův životopis je popsán v části nazvané Praha ve druhé polovině 18. století společně se jmény František Xaver Dušek, Václav Jan Tomášek a Carl Czerny. Proksch je představen jako „Druhý významný pedagog v Praze“³⁰ a jako umělec, který je otevřený neustálému vzdělávání se.

Křístková mylně uvádí, že Proksch oslepl v 17 letech. Oproti jiným životopisným zpracováním autorka navíc zmiňuje, hudební produkce a veřejné zkoušky žáků, které se konaly v Prokschově hudebním ústavu. Autorka dále věnuje pozornost Prokschovu zájmu o dílo J. S. Bacha.

Ve druhé části textu je o Prokschovi pojednáno jako o pedagogovi. Jmenována je jeho klavírní škola, bez bližší specifikace názvu. Křístková školu opatřuje krátkým komentářem, ve kterém zdůrazňuje důležitost kvalitní výuky hry na klavír, o kterou Proksch usiloval.

---

²⁸ BUDIŠ, Ratibor: *Die Prager Jahre des Josef Proksch*. In: *Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity*. H, Řada hudebněvědná. Brno: Univerzita J. E. Purkyně v Brně, 1973, roč. 22, č. H8, ISSN 0231-522, s.73–80. Dostupné z: <http://hdl.handle.net/11222.digilib/112206> (27. 6. 2017).

²⁹ KŘÍSTKOVÁ, Dana. *Česká klavírní tvorba 18. a 19. století včetně díla Leoše Janáčka (skladby sólové a komorní)*. Brno: Janáčkova akademie múzickým umění v Brně, 2002, ISBN 80-85429-59-4, s. 25–26 a 35.

³⁰ Tamtéž, s. 25.

Nakonec zdůrazňuje Prokschův význam pro tvůrčí činnost Bedřicha Smetany a jmenuje etudu *Na břehu mořském* jako součást šestého dílu Prokschovy školy.

Autorka v textu neodkazuje na zdroj, ze kterého čerpá uvedené informace. V soupisu literatury jsou k danému tématu uvedeny pouze práce Zdeňky Böhmové a Sýkorovy *Dějiny klavírního umění*. Je tedy otázkou, odkud autorka výše uvedené informace čerpá.

Ratibor Budiš je autorem biografie *Smetanův učitel Josef Proksch*.³¹ Práce vznikla 104 let po skladatelově smrti. Budiš se titulu *Pokus o racionelní učební metodu ve hře na klavír* mnoho nevěnuje. Uvádí pouze svědectví Františka Ulma, kterým dokládá kvalitu, užívání a rozšíření klavírní školy.

Na tomto místě je nutné souhlasit s komentářem Hazdrové-Kopecké, která se pozastavuje nad vědeckou hodnotou Budišovy biografie. „Jedná se o beletrii, která sice evidentně vychází z práce Rudolfa Müllera, hlavně z její životopisné části, ale je „obohacena“ velkou dávkou stylizace, která dobře sluší popularizační práci, nikoli však práci vědecké.“³²

Václav Jan Sýkora ve stručnosti informuje o životě a činnosti Proksche v *Dějínách klavírního umění*.³³ Sýkora píše o Prokschově škole jako o „Velké klavírní škole“. Uvádí roky vzniku prvního německého vydání *Versuch einer rationellen Lehrmethode im Pianoforte-Spiel* a druhého německého i českého vydání z roku 1894. Sýkora však za druhé vydání mylně považuje revidovanou verzi Marie Prokschové, která není vydáním druhým.³⁴ Autor také jmenuje doplňující materiál klavírní školy *Die Kunst des Ensembles im Pianoforte-Spiel*, u kterého neuvádí rok vzniku.

Některé informace, které nám Sýkora podává, se liší od údajů Zdeňky Böhmové Zahradníčkové.³⁵ Sýkora uvádí, že Proksch zcela oslepl až ve svých 17 letech, nikoli 13 letech. Dále otevření Prokschova hudebního ústavu v roce 1830, nikoli 1831. Jak objasňuje Zahradníčková, „Podle Prokschova deníku, uvedeného u Müllera, byla žádost o povolení ústavu podána sice 26. 9. 1830, avšak c. k. místodržitelství ji vyřídilo teprve 30. 12. 1830.“³⁶

³¹ BUDIŠ, Ratibor. *Smetanův učitel Josef Proksch*. Liberec: Severočeské nakladatelství, 1968, s. 117.

³² HAZDROVÁ-KOPECKÁ, Eva. *Pozůstalost Josefa Proksche a nově objevené prameny*. Praha, 2006. Diplomová práce na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze na Ústavu hudební vědy. Vedoucí diplomové práce Marta Ottlová, s. 27.

³³ SÝKORA, Václav Jan. *Dějiny klavírního umění: od nejstarší doby až po současnost*. Praha: Panton, 1973, s. 101.

³⁴ Více je o jednotlivých verzích vydání pojednáno ve čtvrté kapitole.

³⁵ V publikaci *Slavní čeští klavíristé a klavírní pedagogové z 18. a 19. století*.

³⁶ BÖHMOVÁ-ZAHRADNÍČKOVÁ, Zdeňka. *Slavní čeští klavíristé a klavírní pedagogové z 18. a 19. století: do založení klavírního oddělení pražské konzervatoře roku 1888*. Praha: Editio Supraphon, 1986, s. 73.

Proksch a jeho škola jsou uvedeni v práci *Geschichte des Clavierspiels und der Clavierliteratur*³⁷ Carla Friedricha Weitzmanna, která vynikla v roce 1863, tedy ještě za života Josefa Proksche. V části nazvané Tomášek, Dionys Weber a Proksch v Praze je představen v rámci krátkého odstavce. Weitzmann v úvodu podkapitoly chválí Prokschův (a dalších skladatelů) přínos do oboru klavírní hry. Chybně uvádí dobu Prokschova oslepnutí, neboť ji označuje věkem 17 let. Proksch je představen jako zakladatel Hudebního ústavu se svým pedagogickým dílem a dalšími kompozicemi, které vytvořil pro potřeby žáků ústavu. U klavírní školy je uveden název *Versuch einer rationellen Lehrmethode im Pianoforte spiel* a počet dílů.

Význam Prokschovy klavírní školy dokládá Karel Hoffmeister v knize *Klavír*³⁸ z roku 1923. V poslední kapitole o vývoji klavírní literatury je v rámci jednoho odstavce uvedena Prokschova škola jako moderní a pokroková. Skladatel je spojován s Václavem Janem Tomáškem a nakonec také s Bedřichem Smetanou.

3.2 Závěrečné práce

Pod názvem disertační práce *Josef Prokš a jeho hudebně vzdělávací ústav v Praze*³⁹ od Magdy Rejchlové z roku 1952 se skrývá rozsáhlý výklad o Prokschových zásadách a postupech ve výuce hudební výchovy a interpretace jeho hudebně pedagogických zásad. Rejchlová věnuje pozornost nejenom fungování hudebního ústavu, ale také samotnému skladateli, kterého popisuje a hodnotí jako klavírního pedagoga.

Rejchlová poprvé v první kapitole uvádí klavírní školu, kterou jmenuje v souvislosti s nedostatečnými prostředky pro přípravu klavírních pedagogů na jejich budoucí povolání. Informuje o názvu, dataci a rozšiřujících materiálech školy. Dále uvádí nepřijemnosti, které Proksche potkaly při prvním vydání.

Ve třetí kapitole autorka píše o dokončení a vydání šestého dílu školy v souvislosti s koncertní etudou *Na břehu mořském* Bedřicha Smetany, kterému je celá třetí kapitola věnovaná. Autorka si dovolila ohodnotit a porovnat Smetanovu etudu, jež je součástí šestého

---

³⁷ WEITZMANN, Carl Friedrich. *Geschichte des Clavierspiels und der Clavierliteratur*. Stuttgart: J. G. Cotta'schen Buchhandlung, 1863, s. 115–116.

³⁸ HOFFMEISTER, Karel. *Klavír: o nástroji a hráči, o klavírní hře, pedagogice a literatuře*. Praha: Hudební matice Umělecké besedy, 1923, s. 191.

³⁹ REJCHLOVÁ, Magda. *Josef Prokš a jeho hudebně vzdělávací ústav v Praze*. Praha, 1952. Disertační práce na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze na Ústavu hudební vědy. Vedoucí disertační práce Antonín Sychra, s. 23–24, 34–35, 103 a 114–122.

dílu Prokschovy klavírní školy, s ostatním repertoárem sešitu. „Probíráme-li těch 16 čísel skladeb Prokschových žáků, přímo do očí bije rozdíl mezi skladbou Smetanovou a skladbami ostatními. Tu je dílo prozrazující naprostou suverenitu a myšlenkovou originalitu skladatele, u ostatních zcela běžné, tuctové salonní skladby, v nichž je technika sama sobě účelem.“⁴⁰

Autorka věnuje poslední kapitulu Prokschově pedagogické činnosti a okolnostem postupného utváření jeho klavírní metodiky. Popisuje Prokschovy metodické postupy od úplných začátků, kdy je ovlivněn Logierovou metodou a užíváním chiroplastu, až k jejich dovršení velkou klavírní školou. Popisu školy věnuje značnou pozornost. Nejprve si všímá rozdělení, částí školy a jejich náplně. Následuje seznámení s jednotlivými částmi, přičemž si autorka všímá určení a náročnosti cvičení. Upozorňuje na podobu prvního dílu *Elementární části praktické* s prvním sešitem Švarcovy klavírní školy. Na závěr shrnuje přínos školy a metodiky, proti níž staví zásady klavírní výuky své doby.

Rejchlová dokládá rozšíření školy (kterému dle ní vděčíme působením Prokschových žáků za hranicemi) výčtem míst, na kterých byla škola využívána. Staví Prokschovu školu do kontrastu s klavírní školou Fibicha-Maláta. V další části kapitoly se věnuje doplňujícímu hudebnímu materiálu k Prokschově škole.

Hlavními zdroji, ze kterých autorka ve své práci vychází, jsou monografie Rudolfa Müllera, katalog Prokschova ústavu z let 1853–1863, pamětní kniha Prokschova ústavu z let 1830–1853 a původní Prokschova díla.

Diplomová práce Barbary Kürstenové *Josef Proksch - pedagogické zásady z dnešního hlediska*⁴¹ z roku 1986 seznamuje čtenáře s vyučovacími metodami Josefa Proksche na základě Prokschovy druhé klavírní školy, učebnice teorie a učebního plánu.

Kürstenová nejprve v závěru první kapitoly Život, hudební ústav a osobnost Josefa Proksche představuje klavírní školu. Uvádí dataci prvního a posledního dílu, hlavní poslání a náplň *Elementární části praktické*, *Cvičení prstů* a *Doplňku*. Autorka hodnotí školu jako náročnou, dnes sice nepoužitelnou, ale svým obsahem v tehdejší době převratnou. Prokschovu pokrokovost shledává převážně v jeho zájmu o díla moderní hudby, jež se odráží v repertoáru

---

⁴⁰ Tamtéž, s. 103.

⁴¹ KÜRSTENOVÁ, Barbara. *Josef Proksch - pedagogické zásady z dnešního hlediska*. Praha, 1986. Diplomová práce na Pražské konzervatoři.

školy. Autorka se nevěnuje variantám vydání školy. Pouze připomíná kritické vydání⁴² prvního dílu Prokschovy školy, které zrevidovala dcera Marie Prokschová.⁴³

Druhá kapitola Pedagogické názory na vyučování klavírní hry a hudební teorie podle Prokschových učebních plánů poskytuje základní pedagogické informace pro úspěšné naplnění žákova učebního procesu a pokyny pro samotnou výuku. Nachází se zde také soupis teoretické a praktické látky jednotlivých ročníků a ukázka doporučeného metodického postupu prvního semestru studia od října do února, jež autorka čerpá z Prokschova učebního plánu. Poslední část práce tvoří výsledky srovnání Prokschovy metodiky s postupy škol z druhé poloviny 20. století.

Autorka v práci vychází z revidované verze prvního dílu školy Marie Prokschové. V souvislosti s Prokschem a jeho klavírní školou dále čerpá ze Sýkorových *Dějin klavírního umění* a z práce *Smetanův učitel Josef Proksch* od Budiše. V práci není odkazováno na Müllerovu práci a na první publikaci Böhmové-Zahradníčkové z roku 1973 *Kapitoly z dějin klavírních škol*. Závěrečná práce Kürstenové byla napsána ve stejný rok jako druhá kniha Böhmové-Zahradníčkové *Slavní čeští klavíristé a klavírní pedagogové z 18. a 19. století*.

Diplomová práce⁴⁴ Evy Hazdrové-Kopecké, jež je zmíněná v úvodu kapitoly, obsahuje zpracování Prokschovy klavírní školy *Versuch einer rationellen Lehrmethode in Pianofortenspiel*. V kapitole věnované životu, pedagogickému působení a dílu skladatele jmenuje školu jako ukázkou činnosti, díky které si Proksch zasloužil uznání ve společnosti. Autorka dále věnuje pozornost vzniku a obsahu šestého dílu školy a poukazuje na rychlé šíření v té době vydaných svazků školy.

V následující části textu dochází k matoucímu výkladu o tvůrčí aktivitě Proksche, neboť Hazdrová-Kopecká jmenuje příručky *Fingerbildungs und Elementarkurs* s rokem vzniku 1839 mezi dalšími ukázkami instruktivních prací pro hudební výchovu a klavírní hru na Prokschově ústavu.⁴⁵ Zřejmě se však jedná o části první klavírní školy Josefa Proksche,

---

⁴² PROKSCH, Josef. *Klavier-Schule von Joseph Proksch. Neue Ausgabe, revidiert, vermehrt, mit Portrait, Zeichnungen, Erläuterungen und einem vollständigen Lehrplan für die I. Abtheilung versehen von seiner Tochter Marie Proksch*. Prag: Eigenthum und Verlag von Marie Proksch, [18--?].

⁴³ Marie Prokschová 1836–1900.

⁴⁴ HAZDROVÁ-KOPECKÁ, Eva. *Pozůstalost Josefa Proksche a nově objevené prameny*. Praha, 2006. Diplomová práce na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze na Ústavu hudební vědy. Vedoucí diplomové práce Marta Ottlová, s. 9.

⁴⁵ Tamtéž, s. 11.

kteřá předpokládá užití chiroprastu. Dále uvádí práci *Rationelle Lehrmethode im Pianofortespiel* s datem vydání 1849, jež představuje jednu z variant vydání druhé klavírní školy Proksche.

Autorka ve čtvrté kapitole Prameny a pozůstalost poznamenává, že vydané skladatelské a teoretické práce Proksche jsou uloženy ve všech významných pražských institucích.⁴⁶ Tvrzení podkládá soupisem výskytu Prokschových skladeb, který obsahuje také základní informace k uložení školy *Versuch einer rationellen Lehrmethode im Pianofortespiel*.

Ve čtvrté kapitole je napsáno také pár slov k vydáním druhé školy. Autorka podotýká, že na rozdíl od většiny nototisků Prokschových skladeb, škola nebyla vydána v jednom vydání vlastním nákladem skladatelovým, nýbrž také Marií Prokschovou.⁴⁷ O přehledu uložení jednotlivých dílů a částí školy je blíže pojednáno v následující kapitole. Ve stavu bádání knihu z roku 1973 Zdeňky Böhmové-Zahradníčkové *Kapitoly z dějin klavírních škol* již nezpracovává.

Relevantní částí diplomové práce *Alois Klar (1763–1833). Mezi osvícenstvím a romantismem*⁴⁸ Marka Fapša je poslední podkapitola čtvrté kapitoly, jež pojednává o Klarově ústavu pro slepé. Fapšo vzpomíná jméno Josefa Proksche na místě, ve kterém je pojednáno o lidech, kteří v ústavu pobývali. Proksch je popsán na základě charakteristiky, kterou zanechal sám Alois Klar v práci *Denkwürdigkeiten des Prager Privaterziehungsinstitutes*.⁴⁹ Z Klarových záznamů se o Prokschovi dochovali základní údaje jako datum a místo narození, informace o rodičích, o příčině oslepnutí, o vzdělání a jeho

---

⁴⁶ HAZDROVÁ-KOPECKÁ, Eva. *Pozůstalost Josefa Proksche a nově objevené prameny*. Praha, 2006. Diplomová práce na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze na Ústavu hudební vědy. Vedoucí diplomové práce Marta Ottlová, s. 44.

⁴⁷ Tamtéž, s. 54.

⁴⁸ FAPŠO, Marek. *Alois Klar (1763-1833). Mezi osvícenstvím a romantismem*. Praha, 2016. Diplomová práce na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy v Praze na Katedře dějin a didaktiky dějepisu. Vedoucí diplomové práce Jiří Pokorný, s. 67.

⁴⁹ KLAR, Alois. *Denkwürdigkeiten des Prager Privaterziehungsinstitutes*, Prag 1831, (česky Alois KLAR, Paměti Pražského soukromého institutu pro chudé nevidomé děti a nemocné oční chorobou. Včetně námětů pro pečovatelský a zprostředkovatelský ústav pro nevidomé, Hradec Králové 2012).

hudebních činnostech a o aktivitách z let 1804–1824.⁵⁰ Klar obzvlášť vyzdvihuje Prokschovo hudební nadání.

Dle informací získaných z článků⁵¹ pojednávajících o Hradčanském ústavu pro slepé, se v kapitole Fapša o Klarově ústavu pro slepé ve skutečnosti jedná o Hradčanský ústav, jehož spoluzakladatelem a dlouholetým učitelem byl také Alois Klar. Klarův ústav pro slepé byl založen až v roce 1832, rok před smrtí jeho zakladatele Aloise Klara. V době, kdy už fungoval Prokschův hudební ústav. V textu jsou tedy zpracovány informace o pobytu Josefa Proksche v Hradčanském ústavu.

Dochované prameny Klara jsou podstatné pro stav bádání, neboť obsahují svědectví o osobnosti Proksche. Záznamů o osobách, které v ústavu pobývali, se dle Fapša mnoho nedochovalo. Uvádí, že k dochovaným záznamům Klara chybí další podrobnější záznamy o ústavu.⁵² Zdá se být možné, že v nedochovaných materiálech by se mohly nacházet další informace o Prokschovi.

Na dílo Klara není v uvedených pracích odkazováno. Jediná Hazdrová-Kopecká ve své práci upozorňuje na skutečnost obtížného dohledání tištěné zprávy pražského Soukromého ústavu pro slepé děti z roku 1830 od Klara, ze které čerpá Eduard Šebesta v článku *Sto let hudebního ústavu Prokschova*.⁵³ Marek Fapšo částečně napravil Šebestovy nedostatky bližšího uvedení pramenů Klara, neboť odkazuje na práci *Denkwürdigkeiten des Prager Privaterziehungsinstitutes*. Fapšo dále v textu odkazuje na zprávu⁵⁴ o ústavu pro hluchoněmé z let 1818 a 1819.

Proksch a jeho klavírní školy byly v posledních deseti letech hojně připomenuty v závěrečných pracích vzniklých na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy. Kateřina Kocáková uvádí obě Prokschovy školy v práci *Vývoj klavírních škol v Čechách od počátku*

---

⁵⁰ FAPŠO, Marek. *Alois Klar (1763-1833). Mezi osvícenstvím a romantismem*. Praha, 2016. Diplomová práce na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy v Praze na Katedře dějin a didaktiky dějepisu. Vedoucí diplomové práce Jiří Pokorný, s. 67.

⁵¹ VENCLOVÁ, Iva. *Nejstarší škola pro nevidomé v Čechách*. In: *Speciální pedagogika* 13, 2003, č. 1, s. 54–63 a MUŽÁKOVÁ, Monika. *Klarova idea vzdělávání nevidomých dětí v českých zemích. 200 let Soukromého ústavu pro slepé děti a na oči choré – Hradčanského ústavu pro slepé*. In: *Speciální pedagogika* 18, 2008, č. 1, s. 58–70.

⁵² Tamtéž, s. 67.

⁵³ ŠEBESTA, Eduard. *Sto let hudebního ústavu Prokschova*. In: *Hudba a škola* III-1930/31, s. 136–142.

⁵⁴ *Nachricht über die Einrichtung, den Vermögenstand, die jährlichen Einnahmen und Ausgaben des mit dem allgemeinen Wittweninstitute vereinigten Privatinstutes für Taubstumme*. Prag, 1819. a MÜCKE, Johann. *Rede an die Vorsteher und Wohltäter des Prager Privatinstutes für Taubstumme*. Prag, 1818.

19. století po současnost.⁵⁵ Věnuje skladateli prostor v celé kapitole, jež je kompilací textu o Josefu Prokschovi z šesté kapitoly publikace Zdeňky Böhmové-Zahradníčkové *Kapitoly z dějin klavírních škol*. Mínusem práce je chyba, které se Kocáková dopustila při uvedení roku narození Proksche, neboť jeho narození zasadila do 20. století. Ve své bakalářské práci zcela opomenula druhou knihu Böhmové-Zahradníčkové *Slavní čeští klavíristé a klavírní pedagogové z 18. a 19. století*.

Pro obor klavírní pedagogika se přínosnou jeví bakalářská práce⁵⁶ Šárky Mihulkové, která nahlíží na problematiku české klavírní literatury instruktivní ve 20. století. Prokschovu druhou klavírní školu autorka připomíná v rozsahu jednoho odstavce v rámci přehledu vzniku a vývoje české klavírní pedagogiky a metodiky 19. století. O klavírní škole je podán stručný přehled, který je ochuzen o základní údaje, jako datace vydání, jazyk a členění školy. Autorka si nezapomíná všimnout vztahu mezi Prokschovou druhou školou a klavírními školami vzniklými v průběhu 19. století. Nenahlédla také do práce Böhmové-Zahradníčkové *Slavní čeští klavíristé a klavírní pedagogové z 18. a 19. století*.

Veronika Landkammerová, autorka diplomové práce *Klavírní školy současnosti a jejich využití v praxi na ZUŠ*⁵⁷, uvádí Proksche v rámci stručného představení vývoje klavírních škol jako autora první dokončené klavírní školy a zároveň také zakladatele hudebního ústavu.⁵⁸

Lenka Dandová se v první části bakalářské práce *Život a dílo Milana Dlouhého se zaměřením na klavírní tvorbu*⁵⁹ věnuje historickému vývoji české instruktivní klavírní literatury. Neopomíná osobnost Josefa Proksche a jeho první vydanou učebnici z roku 1831,

---

⁵⁵ KOCÁKOVÁ, Kateřina. *Vývoj klavírních škol v Čechách od počátku 19. století po současnost*. Praha, 2010. Bakalářská práce na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy na katedře Hudební výchovy. Vedoucí bakalářské práce Libuše Tichá, s. 10–16, 18, 21, 23, 26, 33 a 41–42.

⁵⁶ MIHULKOVÁ, Šárka. *Vybraná instruktivní literatura pro klavír v díle českých autorů 20. století*. Praha, 2012. Bakalářská práce na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy v Praze na katedře Hudební výchovy. Vedoucí bakalářské práce Věra Kopecká, s. 9–11.

⁵⁷ LANDKAMMEROVÁ, Veronika. *Klavírní školy současnosti a jejich využití v praxi na ZUŠ*. Praha, 2015. Diplomová práce na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy v Praze na Katedře hudební výchovy. Vedoucí diplomové práce Vít Gregor, s. 13 a 15.

⁵⁸ Tamtéž, s. 13.

⁵⁹ DANDOVÁ, Lenka. *Život a dílo Milana Dlouhého se zaměřením na klavírní tvorbu*. Praha, 2011. Bakalářská práce na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy v Praze na Katedře hudební výchovy. Vedoucí bakalářské práce Vít Gregor, s. 8.

u které píše neúplné informace, neboť v textu neuvádí název školy, ani Prokschovu druhou klavírní školu. Autorka čerpá z práce Böhmové *Kapitoly z dějin klavírních škol*.

Marek Slaný v diplomové práci *Kompetence žáků druhého stupně základních škol v hudební výchově*⁶⁰ ve druhé kapitole Historie výuky intonace a rytmu píše o Prokschovi jako o učiteli Smetany a soukromníkovi, jež vyučoval hru na klavír a hudební teorii. Slaný přibližuje metodu kolektivní výuky a formy cvičení v ní uplatňované. Autor v textu neodkazuje na žádné z výše uvedených prací.

V rámci historického přehledu vývoje hudební výchovy a nauky je spolu s dalšími hudebními školami jmenován i Prokschův hudební ústav v diplomové práci Pavla Cíglera *Metodické listy pro výuku elementární hudební teorie v rámci přípravného studia II. Stupně hudebního oboru základní umělecké školy*.⁶¹ Cígler dále Proksche spojuje s pojmem speciální didaktika a jmenuje jeho učebnici *Allgemeine Musiklehre* z roku 1857.

O Prokschově hudebním ústavu informuje Jan Procházka v diplomové práci *Možnosti užití baskytary v hodinách HV z pohledu učitele*.⁶² V podkapitole nazvané Historie aplikace doprovodných nástrojů v hudební výchově a instrumentální činnost dětí u nás uvádí Proksche a jeho hudební ústav, ve kterém měl jako první na našem území vyučovat na klavír dle Logierovy metody. Procházka označuje metodu za oblíbenou, a jelikož se dle ní mělo vyučovat nanejvýš čtyři roky, tak také za účinnou. Autor již neupřesňuje, zda se jedná o ústav v Liberci nebo Praze a neodkazuje na zdroj těchto informací. Autor zřejmě plně nepochopil hlavní účel Logierovy metody, neboť ji komentuje slovy „ (...) Logierovy metody, která se kromě teoretických cvičení zabývá i společnou hrou na klavíry.“⁶³

Jméno Josefa Proksche je často spojováno s osobností Bedřicha Smetany. Magda Flemrová v diplomové práci *Klavírní dílo Bedřicha Smetany a jeho využití pro pedagogické*

---

⁶⁰ SLANÝ, Marek. *Kompetence žáků druhého stupně základních škol v hudební výchově*. Brno, 2016. Diplomová práce na Pedagogické fakultě Masarykovy univerzity na Katedře hudební výchovy. Vedoucí diplomové práce Petr Hala, s. 13.

⁶¹ CÍGLER, Pavel. *Metodické listy pro výuku elementární hudební teorie v rámci přípravného studia II. Stupně hudebního oboru základní umělecké školy*. Brno, 2015. Diplomová práce na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity na Ústavu hudební vědy. Vedoucí diplomové práce Viktor Pantůček, s. 19 a 21.

⁶² PROCHÁZKA, Jan. *Možnosti užití baskytary v hodinách HV z pohledu učitele*. Brno, 2013. Diplomová práce na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity na Ústavu hudební vědy. Vedoucí diplomové práce Marie Novotná, s. 18.

⁶³ Tamtéž, s. 18.

*účely*⁶⁴ představuje Proksche především jako učitele Smetany a majitele předního hudebního ústavu v Praze, známého pro moderně orientovanou koncepci.⁶⁵ Autorka se Prokschovi nevěnuje samostatně, ale vždy v souvislosti se Smetanou. Uvádí tak Prokschovu školu, bez přesného pojmenování a datace, na základě Smetanovy koncertní etudy *Na břehu mořském*, již Proksch zařadil do klavírní školy.

Lada Novotná v životopisné části o Smetanovi v práci *Ženy v operách B. Smetany a jejich významné představitelky na scéně ND Brno*⁶⁶ píše o době Smetanových studií u Proksche. Novotná přibližuje finanční podmínky studia u Proksche, Smetanovu nepříznivou životní situaci a její zlepšení. Na základě citace textu práce Ratibora Budiše *Bedřich Smetana*⁶⁷ z roku 1974 dokládá Smetanovo studium u Proksche a Prokschovo vysoké mínění o talentu Smetany. Jmenuje otevření Smetanovy hudební školy, jež komentuje slovy „Tímto krokem sice podráždil svého bývalého učitele Proksche, protože Bedřichova škola byla založena na jeho principech a učebnici Marxe, jen s českým překladem.“⁶⁸

Další diplomovou prací, jež hovoří o Prokschovi v souvislosti se Smetanou, je práce Šárky Vaňkové *Známý či neznámý mladoboleslavský krajan Bedřich Smetana*⁶⁹, jež zpracovává výsledky sondy do povědomí starších mladoboleslavských školáků o působení Bedřicha Smetany na Mladoboleslavsku a o Smetanově významu.

---

⁶⁴ FLEMROVÁ, Magda. *Klavírní dílo Bedřicha Smetany a jeho využití pro pedagogické účely*. Praha, 2010. Diplomová práce na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy v Praze na Katedře Hudební výchovy. Vedoucí diplomové práce Věra Kopecká, s. 6–8, 18–19, 23, 26 a 40.

⁶⁵ Tamtéž, s. 7.

⁶⁶ NOVOTNÁ, Lada. *Ženy v operách B. Smetany a jejich významné představitelky na scéně ND Brno*. Brno, 2014. Bakalářská práce na Pedagogické fakultě Masarykovy univerzity na Katedře hudební výchovy. Vedoucí bakalářské práce Vladimír Richter, s. 12 a 13.

⁶⁷ BUDIŠ, Ratibor. *Bedřich Smetana*. Vyd. 1. Praha: Horizont, 1974.

⁶⁸ NOVOTNÁ, Lada. *Ženy v operách B. Smetany a jejich významné představitelky na scéně ND Brno*. Brno, 2014. Bakalářská práce na Pedagogické fakultě Masarykovy univerzity na Katedře hudební výchovy. Vedoucí bakalářské práce Vladimír Richter, s. 13.

⁶⁹ VAŇKOVÁ, Šárka. *Známý či neznámý mladoboleslavský krajan Bedřich Smetana, Povědomí starších mladoboleslavských školáků o působení Bedřicha Smetany na Mladoboleslavsku a o Smetanově významu*. Brno, 2011. Diplomová práce na Pedagogické fakultě Masarykovy Univerzity na Katedře hudební výchovy. Vedoucí diplomové práce Ivo Bartoš, s. 8, 11–13.

Ve stejném spojení je Proksch jmenován v disertační práci *Deníky Bedřicha Smetany. Jejich pramenná hodnota a ediční problematika*⁷⁰ Olgy Mojžíšové. V rejstříku osob je Proksch uveden jako pedagog a majitel Hudebního ústavu v Praze, který autorka označuje za jeden z nejvýznamnějších. O klavírní škole v práci není zmínka. Ostatní výskyt Prokschova jména se váže na Smetanova studia v hudebním ústavu a přátelství mezi skladateli.

V rámci disertační práce *Klavírní duo. Aspekty historické, hudebně teoretické a pedagogické*⁷¹ Olgy Kozánkové je Proksch v krátkosti uveden v části Klávesové nástroje v období romantismu. Kozánková uvádí založení hudebního ústavu a vzhledem k tématu práce tvorbu čtyřruční, kterou podkládá pouze jedním příkladem. Pro bližší představení si vybrala Bedřicha Smetanu, který je opět přiblížen jako Prokschův žák. Autorka uvádí ovlivnění Smetany Prokschem, které spatřuje v povaze Smetanova ústavu a ansámblové hry, která byla uplatňovaná ve Smetanově hudebním ústavu.

Tereza Berdychová v rámci kapitoly Česká hudba 1800–1860 bakalářské práce *Josef Leopold Zvonař, hudební teoretik a významný zjev hudby předsmetanovské*⁷² představuje Josefa Proksche jako významnou hudebně mnohostrannou osobnost. Mezi Prokschovy žáky uvádí nejenom Bedřicha Smetanu, ale také Josefa Richarda Rozkošného a Jakuba Virgila Holfelda. Jako významný počín hodnotí založení Prokschova hudebního ústavu v Praze. Jeho hodnotu dokládá výčtem významných umělců, jež ústav navštívili. Berdychová nezapomíná jmenovat Prokschovu klavírní školu, u které zmiňuje počet dílů, její hojné používání a Smetanovu koncertní etudu *Na břehu mořském*, jež je součástí posledního dílu školy. Autorka v textu neodkazuje na zdroj uvedených informací.

Berdychová uvádí fungování tříletého kurzu pro budoucí učitele v Prokschově ústavu, které shledává pravděpodobným vzorem Zvonařových kurzů pro učitelky klavíru a zpěvu. Prokschova klavírní škola je ještě uvedena v souvislosti s nedoceněnou Zvonařovou *Klavírní*

---

⁷⁰ MOJŽÍŠOVÁ, Olga. *Deníky Bedřicha Smetany. Jejich pramenná hodnota a ediční problematika*. Praha, 2013. Disertační práce na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze na Ústavu hudební vědy. Vedoucí disertační práce Marta Ottlová, s. 10, 18, 22, 27, 41, 55–57, 61–62, 214 a 250.

⁷¹ KOZÁNKOVÁ, Olga. *Klavírní duo. Aspekty historické, hudebně teoretické a pedagogické*. Praha, 2012. Disertační práce na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy v Praze na Katedře hudební výchovy. Vedoucí disertační práce Jana Palkovská, s. 102–103.

⁷² BERDYCHOVÁ, Tereza. *Josef Leopold Zvonař, hudební teoretik a významný zjev hudby předsmetanovské. Příspěvek ke vzniku a pojetí české národní hudby*. Brno, 2007. Bakalářská práce na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity na Ústavu hudební vědy. Vedoucí bakalářské práce Lubomír Spurný, s. 11, 16, 17 a 41.

školy.⁷³ Prokschovo jméno se dále pojí s Josefem Krejčím, který měl u skladatele soukromě studovat.

Václav Křivský v diplomové práci *Josef Jiránek ve světle pražských pramenů*⁷⁴ z roku 2011 přibližuje Prokschovu klavírní školu pro srovnání s Jiránkovou školou *Nová škola techniky a přednesu*⁷⁵, neboť Křivský vidí jistou shodu těchto škol. Představuje Prokschovu školu z jiného úhlu pohledu než dosavadní závěrečné práce, které Prokschovu školu stručně přibližují. Uvádí instituce a země, ve kterých se Prokschova škola používala. Poukazuje na úroveň žáků, pro které je Prokschova škola určena a priority metodických postupů školy.

Diplomová práce⁷⁶ Renaty Kuprové, jež edičně zpracovává paměti Adolfa Ludvíka Krejčíka⁷⁷, obsahuje sdělení o Prokschově klavírní škole. V životopisné části dochovaných pamětí Krejčík popsal mimo jiné svůj vstup do hudebního světa. Uvádí, že jako malý se učil hrát na klavír podle Prokschovy školy. Bližší informace o škole se v textu nenacházejí. S velkou pravděpodobností se jednalo o druhou klavírní školu, neboť se Krejčík měl podle ní učit v době, kterou popsal jako přechod z dětství do chlapectví⁷⁸, tedy v poslední čtvrtině 19. století. Krejčíkovo svědectví dokazuje využití školy mimo půdu Prokschova hudebního ústavu.

Podobný výskyt jména Josefa Proksche se nachází v diplomové práci Terezy Nedbalové *Gabriel Cornelius von Max a některé aspekty jeho kreslířské tvorby*⁷⁹ a *Život a*

---

⁷³ ZVONARĚ, Josef Leopold. *Theoreticko-praktická škola piana s národními písněmi co cvičební látkou pro útlou mládež*. Praha: 1863. Věnováno žákyním Renatě Fügnerové a Anně Mikšové.

⁷⁴ KŘIVSKÝ, Václav. *Josef Jiránek ve světle pražských pramenů*. Praha, 2011. Diplomová práce na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze na Ústavu hudební vědy. Vedoucí diplomové práce Marta Ottlová, s. 38.

⁷⁵ JIRÁNEK, Josef. *Nová škola techniky a přednesu, Pro žáky ve hře na klavír pokročilejší*. Universal Edition. 1910. 9 sešitů.

⁷⁶ KUPROVÁ, Renata. *Adolf Ludvík Krejčík edice pamětí*. Praha, 2007. Bakalářská práce na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze na Katedře pomocných věd historických a archivního studia. Vedoucí bakalářské práce Jan Dobeš, s. 16.

⁷⁷ 14. 6. 1877 – 4. 1. 1958.

⁷⁸ KUPROVÁ, Renata. *Adolf Ludvík Krejčík edice pamětí*. Praha, 2007. Bakalářská práce na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze na Katedře pomocných věd historických a archivního studia. Vedoucí bakalářské práce Jan Dobeš, s. 16.

⁷⁹ NEDBALOVÁ, Tereza. *Gabriel Cornelius von Max a některé aspekty jeho kreslířské tvorby*. Praha, 2009. Diplomová práce na Katolické teologické fakultě Univerzity Karlovy v Praze na Ústavu dějin křesťanského umění. Vedoucí diplomové práce Marie Rakušanová, s. 11.

*dílo Františka Musila, analýza Stabat Mater*⁸⁰ od Daniela Turka. Nedbalová v životopisné části uvádí, že G. C. von Max docházel na hudební výchovu do Prokschova ústavu. Prokschova škola je ve stručnosti přiblížena informacemi, které autorka čerpá z internetové encyklopedie Wikipedia. Turek taktéž v životopisné části o Musilovi uvádí, že se učil hře na klavír v Prokschově ústavu a v poznámce pod čarou stručně představuje Proksche.

V totožném kontextu píše Barbara Rosolová o Prokschovi v práci *Dějiny varhanního oddělení brněnské konzervatoře*.⁸¹ V rámci podkapitoly Významné osobnosti varhanické školy vzpomíná skladatele, varhaníka a pedagoga Františka Musila, u nějž v životopisné části zmiňuje jeho studium klavíru v Prokschově ústavu, v němž měl později zastávat funkci pomocného učitele. Dále je Prokschovo jméno uvedeno v seznamu absolventů varhanního oddělení od počátku konzervatoře *Školní rok 1930/1931*. Na tomto místě se musí jednat o chybu, neboť Proksch zemřel v 60. letech 19. století.

Dizertační práce⁸² Ludmily Mikulášové zpracovává život a dílo Jana Antonína Koželuha. Autorka hned v úvodu práce upozorňuje a odkazuje na skutečnost, že učitelem Proksche nebyl Jan Antonín Koželuh, ale jeho syn Václav Koželuh, jež Proksche učil hru na klavír na hradčanském ústavu slepců a k němuž Proksch choval důvěru.⁸³ Tvrzení řádně dokládá citacemi z Müllerovi monografie o Prokschovi.

Prokschovo jméno je dále uváděno v souvislosti se jménem Václav Jan Tomášek. Markéta Kabelková v disertační práci⁸⁴, ve které se věnuje životu a dílu V. J. Tomáška, jmenuje Prokschův ústav, jež označuje jako Tomáškovu konkurenci.

Druhou prací, jež připomíná Josefa Proksche a jeho činnost ve spojení s Václavem Janem Tomáškem, je bakalářská práce⁸⁵ Petry Jindřichové. V rámci přiblížení situace v Praze

---

⁸⁰ TUREK, Daniel. *Život a dílo Františka Musila, analýza Stabat Mater*. Brno, 2011. Bakalářská práce na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity na Ústavu hudební vědy. Vedoucí bakalářské práce Miloš Štědroň, s. 6.

⁸¹ ROSOLOVÁ, Barbara. *Dějiny varhanního oddělení brněnské konzervatoře*. Brno, 2009. Bakalářská práce na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity na Ústavu hudební vědy. Vedoucí bakalářské práce Petr Macek, s. 10 a 37.

⁸² MIKULÁŠOVÁ, Ludmila. *Johann Anton Koželuch (1738-1814) – Život a dílo*. Praha, 2014. Disertační práce na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze na Ústavu hudební vědy. Vedoucí disertační práce Jarmila Gabrielová, s. 7, 65, 71–72 a 74.

⁸³ Tamtéž, s. 72.

⁸⁴ KABELKOVÁ, Markéta. *Václav Jan Tomášek (1774-1850) – Život a dílo*. Praha, 2012. Disertační práce na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze na Ústavu hudební vědy. Vedoucí disertační práce Jarmila Gabrielová, s. 35.

na přelomu 18. a 19. století a v první polovině 19. století uvádí Prokschův ústav, s rokem založení 1830 a nepříznivý vztah, jež panoval mezi Prokschem a Tomáškem. Informace čerpá ze Sýkorových *Dějin klavírního umění*.

V podkapitole Nová životní etapa a profesionální osamocení (1824–1834) opět připomíná boj mezi skladateli, který přisuzuje rozdílnému smýšlení skladatelů. Nezapomíná připomenout Proksche jako učitele Smetany. Informací o době nastoupení Smetany do Prokschova ústavu autorka dospívá k tvrzení, že Tomášek byl významným tvůrcem české písně doby předsmetanovské, neboť se jeho písně v době, kdy se stal Smetana Prokschovým žákem, dostaly na veřejnost a ovlivnily Smetanu.⁸⁶ Autorka dále čerpá z práce Böhmové-Zahradníčkové *Slavní čeští klavíristé a klavírní pedagogové z 18. a 19. století*.

Prokschovo jméno se spolu s přehledným životopisem nachází v seznamu abonentů Czerneho německého překladu Rejchova teoretického díla *Cours de composition musicale*, jež mimo jiné zpracovává Markéta Dubová v diplomové práci *Antonín Rejcha a jeho Cours de composition musicale: Významné teoretické dílo a jeho subskripce při německém vydání*.⁸⁷ V textu uvádí soupis zdrojů, ze kterých čerpala v životopisné části abonentů. Jedná se o tištěné a elektronické slovníky.

Ve zcela novém kontextu hovoří o Prokschovi Magdalena Šmídová Turchichová v bakalářské práci *Znovuožívání staré hudby v českých zemích v 19. století*.⁸⁸ Šmídová Turchichová spojuje Proksche s J. S. Bachem, neboť právě v Prokschově hudebním ústavu mělo docházet k nejčetnějším produkcím Bachových skladeb. Vychází z dochovaných programů koncertů ústavu, v nichž jsou často uvedeny čísla skladeb J. S. Bacha v různých úpravách pro klavír i harmonium. Hojnou produkci Bachových skladeb v hudebním ústavu si vysvětluje jejich edukativní funkcí.

---

⁸⁵ JINDŘICHOVÁ, Petra. *Václav Jan Tomášek*. Praha, 2009. Bakalářská práce na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy v Praze na Katedře hudební výchovy. Vedoucí bakalářské práce Jana Palkovská, s. 9, 10, 19 a 37.

⁸⁶ Tamtéž, s. 37.

⁸⁷ DUBOVÁ, Markéta. *Antonín Rejcha a jeho Cours de composition musicale: Významné teoretické dílo a jeho subskripce při německém vydání*. Brno, 2006. Diplomová práce na Filozofické fakultě Masarykovy university na Ústavu hudební vědy. Vedoucí diplomové práce Miloš Štědroň, s. 49.

⁸⁸ ŠMÍDOVÁ TURCHICHOVÁ, Magdalena. *Znovuožívání staré hudby v českých zemích v 19. století*. Brno, 2011. Bakalářská práce na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity na Ústavu hudební vědy. Vedoucí bakalářské práce Miloslav Študent, s. 27, 30, 48, 49, 54, 55, 56, 57 a 59.

Šmídová Turchichová řadí Proksche mezi známé osobnosti, jež si zakoupili první Bachovskou edici⁸⁹, přesněji si Proksch stihl obstarat pouze 16 svazků. Autorka vysledovala z programů veřejných produkcí ústavu, jak za vedení samotného Proksche tak i jeho dcery Marie Prokschové, zajímavý fakt. Vedle děl Bachových se měly provádět také skladby G. F. Händela, A. Vivaldiho, A. Stradelli, J. P. Rameaua, B. Marcella, A. Corelliho a D. Scarlattiho.

Miloš Bařinka v bakalářské práci *Notový archiv kostela sv. Antonína Velikého v Liberci – stav archivu po odsunu sudetských Němců*⁹⁰ informuje o výskytu hudebnin Josefa Proksche v archivu kostela sv. Antonína Velikého v Liberci. Bařinka řadí Proksche mezi české skladatele a již neupřesňuje, jaké konkrétní Prokschovy tituly jsou v archivu uloženy. Bařinka se více věnuje těm skladatelům, jejichž práce se v archivu vyskytují nejčastěji. Proksche dále uvádí v souvislosti s programem koncertu na Zelený čtvrtek a s bratrem Antonem Prokschem. Proksch je uveden jako slepý učitel Smetany.

Bakalářská práce Karin Černé *Hudební život na Liberecku očima violoncellistky*⁹¹ obsahuje mimo jiné přehled hudební činnosti rodiny Prokschů. Autorka hodnotí hudební aktivity rodiny jako jednu z nejdůležitějších bodů hudebního života v Liberci začátku 19. století.⁹² Dokládá Prokschův význam životopisem, ve kterém uvádí celistvý pohled na skladatele. Především uvádí činnosti skladatele a události spjaté s Libercem. Na dalších místech práce jmenuje zvláště založení Prokschova ústavu v Liberci, mužský pěvecký spolek Männergesangverein a činnost kapely Střelecké společnosti, pro kterou Proksch komponoval.

Pavlna Koucká do diplomové práce nazvané *Divadlo F. X. Šaldy Liberec: analýza prostředí a marketingu divadla s návrhovou částí zaměřenou na mladé diváky*⁹³ zahrnuje také kapitulu o kulturním dění v Liberci. Koucká v rámci této kapitoly připomíná Prokschovu činnost v Liberci, tedy založení hudební školy a orchestrálního sdružení. Autorka dále

---

⁸⁹ Lipsko, prosinec 1851–leden 1900.

⁹⁰ BAŘINKA, Miloš. *Notový archiv kostela sv. Antonína Velikého v Liberci – stav archivu po odsunu sudetských Němců*. Brno, 2012. Bakalářská práce na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity na Ústavu hudební vědy. Vedoucí bakalářské práce Vladimír Maňas, s. 8, 16 a 33.

⁹¹ ČERNÁ, Karin. *Hudební život na Liberecku očima violoncellistky*. Brno, 2014. Bakalářská práce na Hudební fakultě Janáčkovy akademie múzických umění v Brně. Vedoucí bakalářské práce Blanka Černá, s. 15–16, 21, 34 a 37.

⁹² Tamtéž, s. 37.

⁹³ KOUCKÁ, Pavlna. *Divadlo F. X. Šaldy Liberec: analýza prostředí a marketingu divadla s návrhovou částí zaměřenou na mladé diváky*. Brno, 2014. Diplomová práce na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity na Ústavu hudební vědy. Vedoucí diplomové práce Zuzana Prouzová, s. 11.

zmiňuje Prokschův odchod a řízení školy v Praze. Bedřicha Smetanu a Františka Bendla uvádí jako nejznámější Prokschovy žáky. K Prokschovi již nejsou uvedeny další bližší informace.

Na závěr vzpomenu práci, v nichž je uvedeno pouze jméno Josefa Proksche. V kontextu problematické specifikace členů Cecilské jednoty na základě dochované spolkové knihy je jmenován Josef Proksch, v diplomové práci Martiny Videnové *Cecilská jednota v pražském hudebním životě*.⁹⁴

Aneta Majerová v diplomové práci *Klavír v tvorbe Eugena Suchoňa a Jána Cikkerera so zreteľom na ich vklad do repertoáru mladých klaviristov*⁹⁵ v souvislosti přiblížení vývoje klavírních škol na území Slovenska uvádí činnost Mateje Lechkého, jehož metodu skupinového vyučování klavírní hry připodobňuje ke způsobu vyučování Josefa Proksche na pražském hudebním ústavu. Informaci čerpá z *Dějiny klavírního umění*⁹⁶ Sýkory.

Proksch je dále jmenován v diplomové práci⁹⁷ Hany Janíkové, jež se věnuje problematice instruktivní klavírní metodiky. Autorka zařadila Proksche do krátkého výčtu významných osobností z oblasti klavírní pedagogiky, jejichž činnost považuje za prvořadou pro vznik *Klavírní školy pro začátečníky*⁹⁸ z roku 1956. Tato informace se také nachází v již zmiňované diplomové práci⁹⁹ Landkammerové a v bakalářské práci Nohové *Zdena*

---

⁹⁴ VÍDENOVÁ, Martina. *Cecilská jednota v pražském hudebním životě*. Praha, 2016. Diplomová práce na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze na Ústavu hudební vědy. Vedoucí diplomové práce Marta Ottlová, s. 44.

⁹⁵ MAJEROVÁ, Aneta. *Klavír v tvorbe Eugena Suchoňa a Jána Cikkerera so zreteľom na ich vklad do repertoáru mladých klaviristov*. Praha, 2006. Diplomová práce na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy v Praze na Katedře hudební výchovy. Vedoucí diplomové práce Vít Gregor, s. 14.

⁹⁶ SÝKORA, Václav Jan. *Dějiny klavírního umění: od nejstarší doby až po současnost*. Praha: Panton, 1973, s. 101.

⁹⁷ JANÍKOVÁ, Hana. *Klavírní školička a Nová klavírní škola Z. Janžurové a M. Borové – Moderní ucelený systém klavírní výuky*. Praha, 2006. Diplomová práce na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy v Praze na Katedře hudební výchovy. Vedoucí diplomové práce Libuše Tichá.

⁹⁸ GRÜNFELDOVÁ, Arnoštka, Alois SARAUER a Zdeňka BÖHMOVÁ-ZAHRADNÍČKOVÁ. *Klavírní škola pro začátečníky*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1956.

⁹⁹ LANDKAMMEROVÁ, Veronika. *Klavírní školy současnosti a jejich využití v praxi na ZUŠ*. Praha, 2015. Diplomová práce na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy v Praze na Katedře hudební výchovy. Vedoucí diplomové práce Vít Gregor, s. 15.

Janžurová, Milada Borová – *Klavírní školička*¹⁰⁰ z roku 2011. Žádná z autorek neuvádí, zda k danému závěru dospěla vlastním pozorováním, nebo ji čerpají odjinud. V textu neodkazují na zdroj. Až Alena Fryaufová v bakalářské práci¹⁰¹ a Barbora Kozlová v diplomové práci¹⁰² zaměřené na téma české klavírní školy u obdobně použité informace objasňují, že ji čerpají od samotných autorů *Klavírní školy pro začátečníky*. V analýze hudebního materiálu školy Fryaufová uvádí, že obsahuje skladby mimo jiné i od Josefa Proksche.

V rámci kapitoly o české hudební pedagogice v práci¹⁰³ Vladimíry Melnarové je Josef Proksch chybně označen za učitele Varhanické školy v Praze. Autorka zcela opomíjí Prokschův hudební ústav v části práce o soukromých hudebních ústavech na počátku 19. století.

Ivana Bednárová jmenuje Prokschův hudební ústav v kapitole Historie výuky hudební výchovy v diplomové práci *Aktivní poslech v hodinách hudební výchovy*.¹⁰⁴ V úvodu podkapitoly nazvané Hudební výchova 19. století se Bednárová věnuje možnostem hudebního vzdělávání učitelů a jejich uplatňování. Autorka klade z hlediska popularity Prokschův ústav na úroveň Varhanické školy v Praze. Vedle zaměření ústavu je Proksch připomenut ještě jako učitel Bedřicha Smetany.

Jana Hrajnohová v rámci diplomové práce *Mariánské Lázně a jejich hosté. Místo setkávání kulturních a politických elit střední Evropy*¹⁰⁵ uvádí pobyt Josefa Proksche

---

¹⁰⁰ NOHOVÁ, Vladislava. *Zdena Janžurová, Milada Borová – Klavírní školička*. Praha, 2011. Bakalářská práce na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy v Praze na Katedře hudební výchovy. Vedoucí bakalářské práce Libuše Tichá, s. 33.

¹⁰¹ FRYAUFOVÁ, Alena. *Charakteristika českých klavírních škol*. Brno, 2006. Bakalářská práce na Pedagogické fakultě Masarykovy Univerzity na Katedře hudební výchovy. Vedoucí bakalářské práce Judita Kučerová, s. 8 a 11.

¹⁰² KOZLOVÁ, Barbora. *Charakteristika českých klavírních škol 2. poloviny 20. století v porovnání s Evropskou klavírní školou Fritze Emontse*. Plzeň, 2015. Diplomová práce na Pedagogické fakultě Západočeské univerzity v Plzni. Vedoucí diplomové práce Tomáš Kuhn, s. 17.

¹⁰³ MELNAROVÁ, Vladimíra. *Stylizace doprovodů lidových písní s výhledem na provádění s dětským instrumentálním souborem a na vokální provádění*. Praha, 2006. Diplomová práce na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy v Praze na Katedře hudební výchovy. Vedoucí diplomové práce Michal Nedělka, s. 28.

¹⁰⁴ BEDNÁROVÁ, Ivana. *Aktivní poslech v hodinách hudební výchovy*. Olomouc, 2014. Diplomová práce na Pedagogické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci na Katedře hudební výchovy. Vedoucí diplomové práce Jarmila Šířická, s. 12.

¹⁰⁵ HRAJNOHOVÁ, Jana. *Mariánské Lázně a jejich hosté. Místo setkávání kulturních a politických elit střední Evropy*. Praha, 2012. Diplomová práce na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze na Katedře archivnictví a pomocných věd historických. Vedoucí diplomové práce Jiří Šouša, s. 131.

v Mariánských Lázních v letech 1857 a 1858. Autorka chybně uvádí, že Proksch byl ředitelem Pražské konzervatoře. Autorka Proksche spojuje se jménem Bedřicha Smetany, zařazuje skladatele do podkapitoly Čeští vlastenci v Mariánských Lázních a oproti ostatním osobnostem neuvádí skladatelova životní data. Informace čerpá z práce Kolomínského, *Hudební život a slavní hudebníci v Mariánských Lázních*.¹⁰⁶

Podrobněji zpracovávají Proksche a jeho druhou klavírní školu Magda Rejchlová, Ratibor Budiš, Barbara Kürstenová, Zdeňka Böhmová-Zahradníčková, Jarmila Gabrielová a Hazdrová-Kopecská. Práce těchto autorů vznikly převážně ve druhé polovině 20. století, vyjma studie Gabrielové z roku 2004 a diplomkové práce Hazdrové-Kopecké z roku 2006. Hlavním záměrem této kapitoly je však představit literaturu po roce 2006. Práce v tomto časovém období, která zpracovává Prokschovské téma šířeji, nevznikla žádná. Výjimečně vznikly práce, které Proksche zmiňují v rozsahu jednoho odstavce.

Převažují texty, které Proksche zmiňují v rámci pár vět. Mezi nimi převládají práce závěrečné, kterých po roce 2006 vzniklo velké množství. Tyto texty ukazují na další souvislosti. Z velké části jmenují osobnost Josefa Proksche autoři, kteří se zabývají dějinami klavírní pedagogiky a klavírního umění. Hojně je Proksch spojován s Bedřichem Smetanou. Dále se jmenují Václav Jan Tomášek, Jan Antonín Koželuh, Antonín Rejcha, Matej Lechký, Josef Leopold Zvonař a Josef Jiránek. Zcela nový pohled na osobnost Josefa Proksche ukázala Magdalena Šmídová Turchichová, která o skladateli píše jako o znovuobjeviteli hudby J. S. Bacha. O Prokschovi se dále píše v souvislosti s Cecilskou jednotou, s jeho rodným městem Libercem nebo Mariánskými Lázněmi. V neposlední řadě je jméno Proksche součástí životopisných pojednání o jeho bývalých žácích.

Knihy Rudolfa Müllera představuje důležitý zdroj pro badatele v prokschovské problematice, neboť je její obsah vytvořen na základě autentických písemností Josefa Proksche. I přes její vysokou informativní hodnotu se nestala zdrojem pro všechny výše zmíněné autory, kteří se ve svých pracích zabývají Prokschem i šířeji. Je možné, že právě švabach, ve kterém je text otištěn, představuje pro badatele překážku.

Ještě za života Josefa Proksche vznikla publikace od C. F. Wietzmanna, která dokládá význam a činnost skladatele. Tato paměť má pro hudební vědce také vysokou hodnotu.

Žádný z výše uvedených textů nezmiňuje titul *Praktická škola hry na piano* Josefa Proksche. Škola *Versuch einer rationellen Lehrmethode im Pianoforte-Spiel* je spojována

---

¹⁰⁶ KOLOMÍNSKÝ, Jiří. *Hudební život a slavní hudebníci v Mariánských Lázních*. Karlovy Vary: Krajské nakladatelství Karlovy Vary 1958, s. 199–220.

s titulem *Klavier-Schule von Joseph Proksch/Klavírní škola Josefa Proksche*, nového, revidovaného a rozšířeného vydání z roku 1894, s pojmenováním „Velká klavírní škola“ a s *Einer rationellen Lehr-Methode im Pianoforte-Spiel*.

V této kapitole byl primárně hodnocen stav bádání o Prokschovi v časovém horizontu jedenácti let. Uvedeny jsou také důležité práce vzniklé před rokem 2006, jež Proksche a jeho druhou klavírní školu zpracovávají ve větším rozsahu. Navzdory velkému významu a vlivu pedagogické činnosti Josefa Proksche ve své době, vzniklo po roce 2006 malé množství prací, které by se Prokschovi a jeho šestidílné klavírní škole věnovaly více a tím ocenily důslednou práci skladatele.

4 Praktická škola hry na klavír

Cílem kapitoly je přiblížit Prokschovu školu prostřednictvím popisu její struktury, variant vydání a vzniku. Druhá část kapitoly přináší informace ohledně dochování a uložení školy v některých pražských institucích.

Charakteristika Prokschovy klavírní školy je provedena na základě pramenů uložených v Městské knihovně v Praze, Knihovně Pražské konzervatoře, knihovně Ústavu hudební vědy Filozofické fakulty Univerzity Karlovy, Českém muzeu hudby a v Národní knihovně České republiky. Relevantním materiálem se staly také prospekty klavírní školy, jež se nacházejí v některých svazcích školy a v učebním plánu Josefa Proksche.¹⁰⁷

4.1 Identifikace školy

Prokschova škola se skládá z teoretické a praktické části. Část teoretická, jež nebyla vydána, pokrývá oblasti vzniku, vývoje a stavby klavíru, základní principy hry na klavír a její metodiku a klavírní literaturu.¹⁰⁸ V následujícím textu je pojednáno pouze o části praktické.

Praktickou část tvoří celkem šest dílů¹⁰⁹, které jsou dále sestavené ze dvou sešitů nazvaných *Praktická část elementární/Praktischer Elementarkurs* a *Cvičení prstů/Fingerbildungskurs*. První až třetí díl je navíc obohacen částí *Doplňk/Supplement*.

Proksch počítal se šestiletým studiem, od září do června.¹¹⁰ Na konci každého ročníku žáci hráli na veřejných zkouškách. Na závěr těchto zkoušek hráli sólově nebo souborově pokročilejší žáci.¹¹¹ Mohlo by se zdát, že každý díl tedy odpovídá jednomu ročníku v Prokschově ústavu. Dle učebního plánu však škola měla být dokončena ve čtvrtém ročníku studia.

---

¹⁰⁷ PROKSCH, Josef. *Lehrplan. Wegweiser im Gebiete des Clavierunterrichtes oder methodischer Leitfaden für den Clavierunterricht mit einem musikalischen Lehr- und Stundeplane für seine Musikbildungsanstalt bearbeitet von Josef Proksch*, Prag: Verlag von Marie Proksch, 1884.

¹⁰⁸ REJCHLOVÁ, Magda. *Josef Proksch a jeho hudebně vzdělávací ústav v Praze*. Praha, 1952. Disertační práce na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy na Ústavu hudební vědy. Vedoucí disertační práce Antonín Sychra, s. 114.

¹⁰⁹ V českém vydání se nazývají *oddělení*.

¹¹⁰ BÖHMOVÁ-ZAHRADNÍČKOVÁ, Zdeňka. *Slavní čeští klavíristé a klavírní pedagogové z 18. a 19. století: do založení klavírního oddělení pražské konzervatoře roku 1888*. Praha: Editio Supraphon, 1986, s. 74.

¹¹¹ Tamtéž, s. 80.

Proksch opatřil klavírní školu rozšiřujícími materiály, mezi něž patří práce *Sammlung zweckmäßiger Etuden und Passagen-Übungen*¹¹², *Allgemeine Musiklehre* a *Die Kunst des Ensembles*. K rozšíření výuky měl ještě posloužit seznam skladeb k jednotlivým dílům školy pro dvě nebo čtyři ruce, tak zvaná *Hilfsliteratur*.¹¹³ Proksch odkazuje v pomocné literatuře dále na teoretickou příručku¹¹⁴ Jana Wañause, vhodnou k využití pro všechny díly.

Jak bylo uvedeno v předchozí kapitole, Prokschova klavírní škola byla v průběhu 19. století vydávána pod různými tituly a nakladateli.

Škola se dochovala ve vydání Josefa Proksche, ve vydání Marie Prokschové, ve vydání Prokschova hudebního ústavu (již za vedení Marie Prokschové), ve vydání nakladatelství Jana Hoffmanna vdovy a též v revidovaném vydání Marie Prokschové. Školy jsou psané německým jazykem, ale vydány byly také v českém překladu a ve verzi německo-česko jazyčné.¹¹⁵

Žádný z výše jmenovaných autorů, kteří se zabývali Prokschovou školou, nezachytil ve svých pracích vývoj vydávání školy. Tento nedostatek je v následující části textu napraven.

Ústředním materiálem této bakalářské práce je, jak jsem uvedla výše, *Praktická škola hry na piano. Na základě pedagogickém dle nejlepších vzorů zvláště ku potřebě žáků svých, napsal a sestavil Josef Proksch*.¹¹⁶

Dále vyšla *Praktická škola hry na piano* pod názvy:

- 1) *Versuch einer rationellen Lehrmethode im Pianofortespiel mit Anwendung des Handleiters. Nach pädagogischen Grundsätzen in progressiver Reihenfolge nach den besten Mustern, zunächst für den Gebrauch seiner Schüler verfasst und geordnet von Josef Proksch*¹¹⁷

---

¹¹² PROKSCH, Josef. *Sammlung zweckmäßiger Etuden und Passagen-Übungen. Ein Beitrag zur Beförderung der technischen Fertigkeit im Tonleiterspiel. Zum Behufe des musikalischen Unterrichts ausgewählt und methodisch geordnet von Josef Proksch*. Prag: Beim Verfasser, [185-?].

¹¹³ Soupis *Hilfsliteratur* je součástí vydání *Praktická škola hry na piano* nakladatele Jana Hoffmanna vdovy. K dohledání je v Městské knihovně v Praze pod signaturou VK 42168 a VK 42168c.

¹¹⁴ WAÑAUS, Jan. *Základové theorie hudby postupně spořádané a zvláště soustavné vyučování v hudbě na klavír upravené, op. 10*. Praha: R. Veit, [18--?]. Sešit 1, 2.

¹¹⁵ Veškerý obsah školy je vedle sebe uveden v obou jazycích.

¹¹⁶ PROKSCH, Josef. *Praktická škola hry na piano. Na základě pedagogickém dle nejlepších vzorů zvláště ku potřebě žáků svých, napsal a sestavil Josef Proksch*. Praha: Jana Hoffmanna vdova, [18--?]. 6 oddělení.

¹¹⁷ PROKSCH, Josef. *Versuch einer rationellen Lehrmethode im Pianofortespiel mit Anwendung des Handleiters. Nach pädagogischen Grundsätzen in progressiver Reihenfolge nach den besten Mustern, zunächst*

Škola vycházela v německo-české verzi v Praze nakladatelem Jana Hoffmanna vdovou.

2) *Praktische Pianoforteschule von Joseph Proksch*¹¹⁸

První verze vyšla v Praze, nákladem autora. Druhou verzi vydávala v Praze Marie Prokschová. Tento titul se však pojí pouze s částí *Supplement/Doplněk*.

3) *Versuch einer rationellen Lehrmethode im Pianofortespiel mit Anwendung des Handleiters Nach pädagogischen Grundsätzen in progressiver Reihenfolge nach den besten Mustern zunächst für den Gebrauch seiner Schüler, verfasst und geordnet von Joseph Proksch*¹¹⁹

Škola vyšla v německém jazyce v Praze nákladem Proksche, ale též nákladem Marie Prokschové.

4) *Versuch einer rationellen Lehrmethode im Pianofortespiel. Nach pädagogischen Grundsätzen in progressiver Reihenfolge nach den besten Mustern zunächst für den Gebrauch seiner Schüler, verfasst und geordnet von Joseph Proksch*¹²⁰

Škola vyšla v německém jazyce v Praze nákladem Prokschova hudebního ústavu (již za vedení Marie Prokschové). Titulek neobsahuje *mit Anwendung des Handleiters*.

5) *Pokus racionelní osnovy učebné pro hru na pianoforte s používáním podpěry ruční. Dle pedagogických zásad pořadem postupujícím dle nejlepších vzorů především ku potřebě svých žáků sepsal a uspořádal Josef Proksch*¹²¹

---

für den Gebrauch seiner Schüler verfasst und geordnet von Josef Proksch. Prag: Jan Hoffmann's W^{WE}, [18--?]. 8 Abteilungen.

¹¹⁸ PROKSCH, Josef. *Praktische Pianoforteschule von Joseph Proksch*. Prag: Eigenthum des Verfassers, Verlag Marie Proksch, Eigenthum und Verlag der Geschwister Proksch, Eigenthum und Verlag der Marie Proksch, [18--?].

¹¹⁹ PROKSCH, Josef. *Versuch einer rationellen Lehrmethode im Pianofortespiel mit Anwendung des Handleiters Nach pädagogischen Grundsätzen in progressiver Reihenfolge nach den besten Mustern zunächst für den Gebrauch seiner Schüler, verfasst und geordnet von Joseph Proksch*. Prag: Eigenthum des Verfassers, Eigenthum und Verlag der Geschwister Proksch, Verlag Marie Proksch, Eigenthum und Verlag von Marie Proksch, [18--?].

¹²⁰ PROKSCH, Josef. *Versuch einer rationellen Lehrmethode im Pianofortespiel. Nach pädagogischen Grundsätzen in progressiver Reihenfolge nach den besten Mustern zunächst für den Gebrauch seiner Schüler, verfasst und geordnet von Joseph Proksch*. Prag: Selbstverlag der Musikbildungsanstalt Proksch, [18--?].

Škola je zrevidována Marií Prokschovou a vyšla nákladem Marie Prokschové.

- 6) *Pokus racionelní osnovy učebné pro hru na pianoforte. Dle pedagogických zásad pořadem postupujícím dle nejlepších vzorů především ku potřebě svých žáků sepsal a uspořádal Josef Proksch*¹²²

Školu zrevidovala Marie Prokschová a byla vydána vlastním nákladem Hudebního vzdělávacího ústavu Prokschova v Praze (za vedení Marie Prokschové) a ještě nákladem Marie Prokschové.

- 7) *Klavier-Schule von Joseph Proksch. Neue Ausgabe, revidiert, vermehrt, mit Portrait, Zeichnungen, Erläuterungen und einem vollständigen Lehrplan für die I. Abtheilung versehen von seiner Tochter Marie Proksch*¹²³

Tuto revidovanou verzi prvního dílu vydala Marie Prokschová v Praze v roce 1894 ke 100. výročí Prokschova narození. Vydání obsahuje podrobný popis postupu výuky dle prvního dílu školy.

- 8) *Klavírní škola. Sepsal Josef Proksch. Nové vydání, jež pečlivě zrevidovala, dle rukopisů spisovatelových a osobního podání značně rozmnožila a takovými modifikacemi, které veškerým požadavkům dnešním i hudebním vymoženostem pedagogickým nejnovější doby nasvědčují, opatřila Marie Prokschova*¹²⁴

---

¹²¹ PROKSCH, Josef. *Pokus racionelní osnovy učebné pro hru na pianoforte s používáním podpěry ruční. Dle pedagogických zásad pořadem postupujícím dle nejlepších vzorů především ku potřebě svých žáků sepsal a uspořádal Josef Proksch.* Praha: Nákladem Marie Prokschovy, [18--?]. 6. oddělení.

¹²² PROKSCH, Josef. *Pokus racionelní osnovy učebné pro hru na pianoforte. Dle pedagogických zásad pořadem postupujícím dle nejlepších vzorů především ku potřebě svých žáků sepsal a uspořádal Josef Proksch.* Praha: Vlastním nákladem hudebního vzdělávacího ústavu Prokschova, Nákladem Marie Prokschovy, [18--?].

¹²³ PROKSCH, Josef. *Klavier-Schule von Joseph Proksch. Neue Ausgabe, revidiert, vermehrt, mit Portrait, Zeichnungen, Erläuterungen und einem vollständigen Lehrplan für die I. Abtheilung versehen von seiner Tochter Marie Proksch.* Prag: Eigenthum und Verlag von Marie Proksch, [18--?].

¹²⁴ PROKSCH, Josef. *Klavírní škola. Sepsal Josef Proksch. Nové vydání, jež pečlivě zrevidovala, dle rukopisů spisovatelových a osobního podání značně rozmnožila a takovými modifikacemi, které veškerým požadavkům dnešním i hudebním vymoženostem pedagogickým nejnovější doby nasvědčují, opatřila Marie Prokschova.* Praha: Nákladem Marie Prokschovy, [18--?].

- 9) Grossen Pianoforte-Schule von Josef Proksch, enthaltend die höhere Klaviertechnik in künstlerischer Darstellung concertanter Charakterstücke, Etuden, Studien etc.¹²⁵

Vycházela ve vlastním nakladatelství Josefa Proksche. Pod uvedeným titulem vycházely pouze první a druhý sešit šestého dílu školy.

- 10) Practische Vorschule der musikalischen Verzierungen oder Spielmanieren¹²⁶

Pojí se pouze s *Doplňkem* prvního a druhého dílu. Vyšla vlastním nákladem Josefa Proksche a Marie Prokschové.

Chronologie vydávání titulů není na první pohled zřejmá, neboť v pramenech není uveden rok vydání. Výjimkou je revidované jubilejní vydání Marie Prokschové k 100. výročí narození Proksche. Na titulní straně *Klavírní škola* je uveden rok 1894.

Jarmila Gabrielová ve své studii *Výuka klavírní hry a klavírní školy v 19. století*¹²⁷ uvádí v hranaté závorce datum 21. 7. 1864, které spojuje s prvním vydáním šestého dílu *Praktické části elementární*. Ve studii se nachází ještě jedna datace konkrétního výtisku školy se signaturou 59 A 8895 uložený v Národní knihovně České republiky. Jedná se o německé vydání Marie Prokschové, jehož vznik zasazuje Gabrielová do konce 19. století.

Rudolf Müller uvádí, že od roku 1841 do 60. let byly jednotlivé díly školy připravovány a vydávány. Píše, že do roku 1846 Proksch napsal *Cvičení prstů* pro všech šest dílů (cvičení 1–94) a *Elementární kurz* pro pět dílů. *Elementární kurz* šestého dílu byl dokončen až v roce 1864.¹²⁸

Eva Hazdrová-Kopecká navíc uvádí následující údaje: „Z dalších instruktivních prací pro hudební výchovu a klavírní hru se v ústavu užívalo zvláště Prokschových příruček

---

¹²⁵ PROKSCH, Josef. *Grossen Pianoforte-Schule von Josef Proksch, enthaltend die höhere Klaviertechnik in künstlerischer Darstellung concertanter Charakterstücke, Etuden, Studien etc.*, Prag: Im Selbstverlage des Herausgebers, [18--?]. 6. Abteilung.

¹²⁶ PROKSCH, Josef. *Practische Vorschule der musikalischen Verzierungen oder Spielmanieren*. Prag: Eigenthum des Verfassers, Eigenthum und Verlag der Geschwister Proksch [18--?].

¹²⁷ GABRIELOVÁ, Jarmila. *Výuka klavírní hry a klavírní školy v 19. století*. In: BLÁHOVÁ, Kateřina – PETRBOK, Václav. *Vzdělání a osvěta v české kultuře 19. století*. Sborník příspěvků z 24. ročníku symposia k problematice 19. století. Plzeň, 4.-6. března 2004. Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR, 2004, s. 421 a 428.

¹²⁸ MÜLLER, Rudolf. *Josef Proksch: Biographisches Denkmal*. Reichenberg: R. Müller, 1874, s. 497–498.

Fingerbildungs und Elementarkurs (1839) a *Rationelle Lehrmethode im Pianofortespiel* (vyd. 1849).“¹²⁹

Zdeňka Böhmová datuje vydání prvního dílu školy rokem 1841, poslední díl rokem 1864.¹³⁰ Tato datace se však s velkou pravděpodobností váže pouze k titulu *Versuch einer rationellen Lehrmethode*, neboť autorka v textu neuvádí další varianty. Pokud autoři ve svých pracích uvádějí dataci školy, je shodná s údaji Böhmové-Zahradníčkové.

V on-line katalogu Městské knihovny v Praze se nachází u titulu *Praktická škola hry na piano*¹³¹ informace „Práva na vydávání Prokschovy klavírní školy zakoupil v polovině 60. let 19. století nakladatel Jaromír Hoffmann pro nakladatelství J. Hoffmann's Wittwe.“¹³²

Proksch chtěl prvotně vytvořit výukový materiál pro žáky svého hudebního ústavu. Škola se však postupně začala používat i mimo hudební ústav. Na titulních stranách některých vydání je uvedeno, že škola byla zavedena v Nové akademii hudebního umění v Berlíně, konzervatoři hudby v Stuttgartu, v Mozarteu v Salzburgu a v Budínské hudební a pěvecké akademii.¹³³

Stav pramenů se různí. Výjimečně jsou dochovány ve výborném stavu – velká řada pramenů vykazuje známky hojného používání (obsahové – vpisky, komentáře, škrty; fyzické – pomačkání, natržení). V menším množství jsou hudebniny roztrhané, s přeházenými nebo chybějícími stránkami.

Jednotlivá vydání se navzájem plně neshodují. Odlišnosti byly shledány v oblasti číslování stránek, uspořádání cvičení a textu na stránce, používání zkratk a slovních výrazů, ale také v obsahu. Jedná se o změny v použití dynamických a artikulačních znamének, výskyt a umístění tabulek, řazení cvičení za sebou. Některé verze obsahují cvičení navíc. Jinde zase

---

¹²⁹ HAZDROVÁ-KOPECKÁ, Eva. *Pozůstalost Josefa Proksche a nově objevené prameny*. Praha, 2006. Diplomová práce na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze na Ústavu hudební vědy. Vedoucí diplomové práce Marta Ottlová, s. 11.

¹³⁰ BÖHMOVÁ, Zdeňka. *Kapitoly z dějin klavírních škol*. Praha: Supraphon, 1973, s. 106.

¹³¹ Signatura VK 42168.

¹³² <https://search.mlp.cz/cz/titul/prakticka-skola-hry-na-piano/219976/> (26. 6. 2017).

¹³³ „Eingeführt in der unter dem Protectorate St. Kais. Hoheit des Kronprinzen Rudolf stehenden Ofner Sing- und Musikakademie, und in der neuen Akademie der Tonkunst des Herrn Prof. Dr. Theodor Kullak) k. Hofpianist und Hofpianist Sr. k. Hoheit des Kronprinzen zu Berlin, im Conservatorium zu Stuttgart) und im Mozarteum zu Salzburg“. V: PROKSCH, Josef. *Lehrplan. Wegweiser im Gebiete des Clavierunterrichtes oder methodischer Leitfaden für den Clavierunterricht mit einem musikalischen Lehr- und Stundeplane für seine Musikbildungsanstalt bearbeitet von Josef Proksch*, Prag: Verlag von Marie Proksch, 1884.

některá původní cvičení chybí nebo jsou upravena.¹³⁴ Některé změny mohou vyplývat pouze ze změny nakladatelů a jejich nakladatelských zvyklostí, ale některé představují signifikantní zásah.

4.2 Uložení

V této podkapitole jsou zahrnuty výsledky mapování uložení Prokschovy školy v následujících pražských institucích. Městská knihovna v Praze, Knihovna Pražské konzervatoře, knihovna Ústavu hudební vědy Filozofické fakulty Univerzity Karlovy, České muzeum hudby a Národní knihovna České republiky.

Další opisy a výtisky klavírní školy se nachází v dosud nezpracované pozůstalosti Hudebního ústavu Josefa Proksche. Pozůstalost je označena přírůstkovým číslem 39/65 a byla koupena 8. 6. 1965 do Muzea Bedřicha Smetany.

Vzhledem k velkému rozšíření, propracovanosti a prestiži školy, se jistě bude nacházet také v dalších knihovnách a archivech v Praze, větších i menších městech na našem území a též za hranicemi.

Pro obecný popis rozšíření školy cituji text Böhmové-Zahradníčkové: „Škola vyšla u nás v nesčíslném počtu vydání a vyučily se z ní celé generace; byla užívána dobrých padesát let, dokonce i v cizině.“¹³⁵ Jako zajímavost je uvedeno uložení Jubilejního vydání Prokschovy školy a *Elementar Fingerbildung Schule* (bez bližšího označení v soupisu) v archivu vesnice Kájov.¹³⁶

Během návštěv pražských knihoven vyšly napovrch nejasnosti v titulování Prokschovy klavírní školy. Důvodem je nejenom dosavadní neúplné vyjasnění názvů a doplňujícího materiálu školy, ale také nesprávně přiřazené nebo zcela chybějící titulní strany. Další příčinou je také způsob uspořádání hudebních pramenů ve svazcích, jehož příčinou bylo vydávání a prodej školy po jednotlivých částech.

V knihovnách se nachází prameny samostatně nebo ve více svazcích a jsou označeny jako vzácné tisky. Svazek je často tvořen *Praktickou částí elementární, Cvičením prstů a Doplňkem* jednoho dílu. Nejčastějším příkladem je vazba sešitů nakladatele Jana Hoffmanna

---

¹³⁴ Z rozsahových důvodů se těmto změnám dále nemůžu věnovat.

¹³⁵ BÖHMOVÁ-ZAHRADNÍČKOVÁ, Zdeňka. *Slavní čeští klavíristé a klavírní pedagogové z 18. a 19. století: do založení klavírního oddělení pražské konzervatoře roku 1888*. Praha: Editio Supraphon, 1986, s. 79.

¹³⁶ LITVANOVÁ, Zdeňka. *Poutní místo Kájov a jeho hudební tradice*. Praha: 2011. Bakalářská práce na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy v Praze a Collegium Marianum – Týnské vyšší odborné škole. Vedoucí bakalářské práce Pavla Semerádová, s. 58.

vdovy. Škola byla objevena také ve větších svazcích, avšak nikdy neobsahovaly všechny části šesti dílů. Často se v jednom svazku vyskytují různá vydání Prokschovy školy a škol jiných autorů.

Výsledkem průzkumu uložení Prokschovy školy je přehledová tabulka uložení, do které jsou vložena zjištěná data. Představuje přehledný soupis nalezených pramenů dle místa uložení a jednotlivých dílů školy. V tabulce jsou údaje uvedeny v následujícím pořadí: signatura, nakladatel, místo a rok vydání, jazyk a poznámky.

Tituly školy v tabulce dělím pouze na dva výchozí *Praktická škola hry na piano/Praktische Pianoforteschule* a *Pokus racionelní osnovy pro hru na pianoforte/Versuch einer rationellen Lehrmethode im Pianofortenspiel*. Přesnější rozlišení titulů není do přehledové tabulky uložení zavedeno, poněvadž je rozpoznatelné na základě vydavatele, který je přiblížen v následujícím přehledu. V závorce je uvedena zkratka vydavatele, která je v tabulce používána:

Versuch einer rationellen Lehrmethode im Pianofortenspiel mit Anwendung des Handleiters nach pädagogischen Grundsätzen in progressiver Reihenfolge nach den besten Mustern zunächst für den Gebrauch seiner Schüler

- Eigentum des Verfassers (EV)
- Eigentum und Verlag der Geschwister Proksch (EVGP)
- Verlag Marie Proksch, zrevidovala Marie Prokschová a vydala vlastním nákladem (VMP)
- Eigentum und Verlag von/der Marie Proksch (EVMP)

Versuch einer rationellen Lehrmethode im Pianofortenspiel nach pädagogischen Grundsätzen in progressiver Reihenfolge nach den besten Mustern zunächst für den Gebrauch seiner Schüler

- Selbstverlag der Musikbildungsanstalt Proksch, na dalších stranách školy poznámka Marie Proksche Ausgaben und Selbstverlag (SMP)

Pokus racionelní osnovy učebné pro hru na pianoforte s používáním podpěry ruční. Dle pedagogických zásad pořadem postupujícím dle nejlepších vzorů především ku potřebě svých žáků

- Zrevidovaná a vydaná nákladem Marie Prokschové, pojí se pouze s prvním a druhým sešitem šestého dílu *Praktického běhu elementárního* (MP)

Pokus racionelní osnovy učebné pro hru na pianoforte. Dle pedagogických zásad pořadem postupujícím dle nejlepších vzorů především ku potřebě svých žáků

- Revidovala Marie Prokschová a vyšla jejím nákladem (MP)
- Vlastním nákladem hudebního vzdělávacího ústavu Prokschova, revidovala Marie Prokschová, na dalších stranách školy poznámka vlastnictví Marie Prokschové (VÚP)

V roce 1894 vyšlo jubilejní vydání *Klavier-Schule von Joseph Proksch. Neue Ausgabe, revidiert, vermehrt, mit Portrait, Zeichnungen, Erläuterungen und einem vollständigen Lehrplan für die I. Abtheilung versehen von seiner Tochter Marie Proksch*, též v českém překladu. V tabulce se toto vydání nachází v oblasti *Praktická škola* a v poznámce je opatřeno zkratkou JV (jubilejní vydání).

Pod titulem *Klavírní škola* jubilejního vydání byly nalezeny v notové části dvě verze. Jedna se pojí s podtitulem *Klavírní škola*, druhá verze zmíněný podtitul neobsahuje. Po obsahové a formální stránce verze nejsou zcela totožné.

V knihovnách byly nalezeny školy, jejichž první strana obsahuje nadpis *Klavírní škola/Klavier Schule*. V přehledové tabulce uložení jsou tyto prameny zaneseny k titulu *Pokus racionelní osnovy*, se kterým se vždy pojí a jsou označeny zkratkou KS (*Klavier Schule*). Z uvedených poznatků je usuzováno, že tato verze je ve skutečnosti součástí jubilejního vydání. Je tedy možné, že je pramen s titulní stranou svázán chybně.

Titul *Grossen Pianoforte-Schule von Josef Proksch, enthaltend die höhere Klaviertechnik in künstlerischer Darstellung concertanter Charakterstücke, Etuden, Studien etc.* je zanesen do oblasti *Pokus racionelní osnovy* a je opatřen poznámkou GPS (*Grossen Pianoforteschule*).

Některé uložené prameny v knihovnách neobsahují titulní stranu s názvem školy. Příslušné prameny jsou v přehledové tabulce uloženy opatřené zkratkou BT (bez titulu) a jsou přiřazené k verzi školy, s jejímž obsahem byla nalezena shoda.

K některým pramenům je chybně přiřazena titulní strana. Tato chyba je v přehledové tabulce uložení opatřena zkratkou CHT (chybný titul). *Praktická elementární část* školy se signaturou 59 B 3970, uložená v Národní knihovně České republiky, obsahuje chybný titul, který je poznamenán tužkou. Dalším chybně zařazeným pramenem je *Versuch einer rationellen Lehrmethode* se signaturou XIII C 313 uložený v Českém muzeu hudby, jež ve skutečnosti obsahuje Prokschovy etudy.

Na deskách pramene se signaturou 3 VK 43490, nikoli na titulní straně školy, je tužkou poznamenán rok 1863. Jedná se o třetí díl *Versuch einer rationellen Lehrmethode*.

K tomuto svazku je ještě přivázán třetí sešit, jež patří pravděpodobně do sbírky *Sammlung zweckmässiger Etuden und Passagen-Übungen*.

Praktická škola hry na piano je v Národní knihovně České republiky neobvykle spojena s titulem *Versuch einer rationellen Lehrmethode im Pianofortespiel mit Anwendung des Handleiters*. Škola je v přehledové tabulce uložena řazena k *Praktické škole*, neboť je s tímto titulem, až na uvedenou výjimku, vždy spojena. Tato skutečnost je uvedena v poznámce zkratkou VR (*Versuch einer rationellen Lehrmethode*).

Praktische Pianoforteschule von/des Joseph Proksch byla nalezena pouze v osmi exemplářích, vždy ve spojení se *Supplement zur 1. nebo 2. Abtheilung*. V šesti exemplářích s *Doplňky* třetího dílu (přičemž dva neobsahují titulní stranu). Uvedená skutečnost je v přehledové tabulce uložena označena v poznámce zkratkou PP (*Praktische Pianoforteschule*).

Praktische Pianoforteschule des Joseph Proksch byla ještě nalezena ve verzi s nadpisem *Klavier-Schule*. Na titulní straně stojí poznámka, že se jedná o revidované vydání Marie Prokschové. Exemplář byl nalezen v Knihovně Pražské konzervatoře pod signaturou 6839 a v Národní knihovně České republiky pod signaturou 59 A 8886/1.

V Knihovně Pražské konzervatoře se nachází pod signaturou 6840 pouze titulní list šestého dílu *Grossen Pianoforte-Schule*. Tento výskyt v tabulce není zanesen.

Pod signaturou 6915 je v Knihovně Pražské konzervatoře uloženo jubilejní vydání školy. Součástí signatury je dále první textová část jubilejního vydání, tedy *Vorwort*, *Inhaltsverzeichnis* a *Lehrplan*, tato neúplná verze se v knihovně nachází celkem 11krát. Stejným příkladem je pramen se signaturou 2 C 191, jež se nachází v Knihovně Ústavu hudební vědy. Taktéž není zapsáno v tabulce.

V Knihovně Pražské konzervatoře se nachází svazek, jež není označen signaturou. Jedná se o pátý díl *Fingerbildungskurs* a *Elementarkurs Versuch einer rationellen Lehrmethode*, jež vyšel nákladem Proksche.

4.2.1 Sumarizace výsledků přehledové tabulky uložení

V následujícím přehledu jsou v bodech shrnuty zásadní poznatky, které vyplývají z výsledků mapování Prokschovy druhé klavírní školy:

- Doplněk prvního, druhého a třetího dílu nebyl nalezen pod titulem *Pokus racionelní osnovy*. Pojí se vždy s německou a německo-českou verzí *Praktická škola hry na piano*.

- První díl *Praktické školy hry na piano* ve vydání Jana Hoffmanna vdovy není uloženo v Českém muzeu hudby ani v knihovně Ústavu hudební vědy. První díl je na Ústavu hudební vědy uložen pouze ve verzi *Supplement zur Praktische Pianoforteschule von Joseph Proksch* ve vydání Josefa Proksche a Marie Prokschové.
- V Knihovně Pražské konzervatoře se nachází jediný exemplář druhého dílu *Praktické školy hry na piano* nakladatele Jana Hoffmanna vdovy, v podobě *Doplňku*.
- V Českém muzeu hudby a v Knihovně Pražské konzervatoře je uložen *Doplňek* druhého dílu *Practische Vorschule der musikalischen Verzierungen* (zkratka PV) v Prokschově vydání. Jedná se o jediný výskyt verze *Praktické školy* v těchto institucích. Obdobná je situace uložení v knihovně Ústavu hudební vědy, kde je uložen jeden exemplář ve verzi *Supplement zur Praktische Pianoforteschule von Joseph Proksch*.
- V knihovně Ústavu hudební vědy se nachází jediný exemplář třetího dílu *Praktické školy* v podobě *Supplement zur Praktische Pianoforteschule von Joseph Proksch*.
- V Českém muzeu hudby a knihovně Ústavu hudební vědy se nenachází žádný exemplář třetího dílu *Praktické školy hry na piano* ve vydání Jana Hoffmanna vdovy.
- *Praktická elementární část* šestého dílu *Praktické školy hry na piano* ve vydání Jana Hoffmanna vdovy nebyla nalezena. Je tedy možné, že nebyla pod tímto titulem a nakladatelem vydána. Jediným exemplářem je pramen¹³⁷ v Národní knihovně České republiky, jež je přiřazen k titulu *Versuch einer rationellen Lehrmethode*.
- Ve větším nákladu vycházel šestý díl *Praktické elementární části* v nakladatelství Marie Prokschové pod titulem *Versuch einer rationellen Lehrmethode* a v nakladatelství Josefa Proksche pod titulem *Grossen Pianoforte Schule*. V obou případech je hudební látka rozdělena do dvou sešitů.
- V Městské knihovně v Praze je uloženo celkem 23 svazků, v Národní knihovně České republiky 26 svazků, Ústav hudební vědy chová osm svazků, České muzeum hudby 22 svazků, Knihovna Pražské konzervatoře osm svazků. Dle katalogu mají být v knihovně Ústavu hudební vědy dále signatury HV 8 D 16 a HV 8 E 55. Prameny nebyly ve skladu nalezeny.
- Sešity prvního dílu jsou v nákladu Josefa Proksche v knihovnách uloženy v počtu 18 exemplářů, v nákladu Marie Prokschové ve 31 a v nákladu Jana Hoffmanna vdovy

---

¹³⁷ Signatura 59 A 6257.

v 18 exemplářích. Jubilejní vydání Marie Prokschové se v knihovnách nachází ve 12 případech.

- Jednotlivé části druhého dílu jsou v nákladu Josefa Proksche uloženy v počtu 10 exemplářů, v nákladu Marie Prokschové v počtu 26 a v nákladu Jana Hoffmanna vdovy v počtu 17 exemplářů. Jubilejní vydání čítá 12 výskytů mezi zkoumanými knihovnami. Nejméně je zastoupeno Prokschovo původní vydání.
- Části třetího dílu školy jsou v nákladu Josefa Proksche dochovány v 15 exemplářích, v nákladu Marie Prokschové ve 22 a v nákladu Jana Hoffmanna vdovy ve 28 exemplářích. Převažuje titul *Praktická škola hry na piano*. Nejméně je zastoupeno opět Prokschovo vydání.
- Počet výtisků čtvrtého dílu je oproti předchozím dílům uložených v knihovnách nižší. Převažuje vydání Marie Prokschové v počtu 12 výtisků a Jana Hoffmanna vdovy v 10 výtiscích. Prokschovo vydání je uloženo pouze v šesti exemplářích.
- Jednotlivé části pátého dílu jsou v nákladu Josefa Proksche dochovány v 10 exemplářích, v nákladu Marie Prokschové v 10 a v nákladu Jana Hoffmanna vdovy ve 12 exemplářích.
- Části šestého dílu jsou v nákladu Josefa Proksche dochovány v 13 exemplářích, v nákladu Marie Prokschové v 10 a v nákladu Jana Hoffmanna vdovy ve 3 exemplářích. Převažuje titul *Grossen Pianoforte-Schule* Josefa Proksche.

Nasbíraná data ukazují, že první díl školy byl vydán v nejvyšším počtu. Naopak nejméně je zastoupen poslední díl. Sešity druhého a třetího dílu jsou v knihovnách uloženy v podobné četnosti. Výskyt čtvrtého a pátého dílu je oproti druhému a třetímu dílu slabší.

4.2.2 Přehledová tabulka uložení

1. DÍL					
	Praktická škola			Pokus racionální osnovy	
	Prak. el.	Cvič. prst.	Doplňk	Prak. el.	Cvič. prst.
MLP	VK 42168	VK 42168	VK 42168	1 VK 67552a	1 Vc 43490
	JH	JH	JH	EV	EVMP
	Praha, [18--?]	Praha, [18--?]	Praha, [18--?]	Prag, [1841]	Prag, [18--?]
	DE/CZ	DE/CZ	DE/CZ	DE	DE
	VK 42168c	VK 42168c	VK 42168c		
	JH	JH	JH		

	Praha, [18--?]	Praha, [18--?]	Praha, [18--?]		
	DE/CZ	DE/CZ	DE/CZ		
	1 VK 100	1 VK 100	1 VK 100	1 VK 67552	1 VK 67552
	JH	JH	JH	EVGP	EVGP
	Praha, [18--?]	Praha, [18--?]	Praha, [18--?]	Prag, [18--?]	Prag, [18--?]
	DE/CZ	DE/CZ	DE/CZ	DE	DE
	[Vk 84532]	Vk 84532			
	MP	MP			
	Praha, [1894]	Praha, [1894]			
	CZ	CZ			
	BT, KS, JV	KS, JV			
	1 VK 42457	1 VK 42457			
	EVMP	EVMP			
	Prag, 1895	Prag, 1894			
	DE	DE			
	JV	JV			
KPK	3 D 13558	3 D 13558	3 D 939/I.	3 D 939/I.	3 D 939/I.
	EVMP	EVMP	EV	EV	EV
	Prag, 1894	Prag, 1894	Prag, [18--?]	Prag, [1841]	Prag, [1841]
	DE	DE	DE	DE	DE
	JV	JV, KS	PP		
			3 D 937		6918
			EV		EVGP
			Prag, [18--?]		Prag, [18--?]
			DE		DE
			PP		
	6916	6916	6839		
	MP	MP	VMP		
	Praha, 1894	Praha, 1894	Prag, [18--?]		
	CZ	CZ	DE		
	JV, KS	JV, KS	PP, KS		
	6915	6915	6920		
	EVMP	EVMP	EV		
Prag, 1894	Prag, 1894	Prag, [18--?]			

	DE	DE	DE		
	JV	JV	PP		
ČMH				XIII C 313	XIII C 313
				EVGP	EVGP
				Prag, [18--?]	Prag, [18--?]
				DE	DE
				X C 227a	X C 227b
				EV	EV
				Prag, [1841]	Prag, [1841]
				DE	DE
				XC 227d	
				EV	
				Prag, [1841]	
				DE	
				[II A 87]	[II A 87]
				[EV]	[EV]
				[Prag, 1841]	[Prag, 1841]
	ÚHV			HV 10 E 162	HV 10 A 16
			EV	EVGP	EVGP
			Prag, [18--?]	Prag, [18--?]	Prag, [18--?]
			DE	DE	DE
			PP		
			HV 2 C 191	HV 8 F 29	HV 8 F 29
			EVGP	EVMP	EVGP
			Prag, [18--?]	Prag, [18--?]	Prag, [18--?]
			DE	DE	DE
			PP		
				[HV 8 F 13]	
				[EVGP]	
				[Prag, 18--?]	
				DE	
			BT		

				HV 2 C 191	HV 2 C 191
				EV	EV
				Prag, [1841]	Prag, [1841]
				DE	DE
				[2 C 191]	[2 C 191]
				[EV]	[EV]
				[Prag, 1841]	[Prag, 1841]
				DE	DE
				BT	BT
NKP	59 A 10533	59 A 10533	59 A 10533	59 A 8886/1	59 A 8886/1
	JH	JH	JH	SMP	VMP
	Praha, [18--?]	Praha, [18--?]	Praha, [18--?]	Prag, [18--?]	Prag, [18--?]
	DE-CZ	DE-CZ	DE-CZ	DE	DE
	[59 B 3970]	59 B 3970	59 A 8886/1		
	[JH]	JH	VMP		
	Praha, [18--?]	Praha, [18--?]	Prag, [18--?]		
	DE-CZ	DE-CZ	DE		
	CHT 2	BT	PP, KS		
			59 A 8895/1	59 A 8895/1	59 A 8895/1
			EVMP	EVMP	EVMP
			Prag, [18--?]	Prag, [18--?]	Prag, [18--?]
			DE	DE	DE
			PP		
	59 A 6257	59 A 6257	59 A 6257	59 A 8897/1	59 A 8897/1
	JH	JH	JH	EV	EV
	DE-CZ	DE-CZ	DE-CZ	Prag, [1841]	Prag, [1841]
	Praha, [18--?]	Praha, [18--?]	Praha, [18--?]	DE	DE
	VR	VR	VR		
		59 A 8896/2b			
		JH			
		Praha, [18--?]			
		DE/CZ			
	VR				
59 B 1299	59 B 1299				

	EVMP	EVMP			
	Prag, 1894	Prag, 1894			
	DE	DE			
	JV	JV			

Tabulka 1 Přehledová tabulka uložení prvního dílu

2. DÍL					
	Praktická škola			Pokus racionální osnovy	
	Prak. el.	Cvič. prst.	Doplněk	Prak. el.	Cvič. prst.
MLP	VK 42168	VK 42168	VK 42168	2 VK 67552/a	2 VK 67552/a
	JH	JH	JH	EVMP	EVMP
	Praha, [18--?]	Praha, [18--?]	Praha, [18--?]	Prag, [18--?]	Prag, [18--?]
	DE/CZ	DE/CZ	DE/CZ	DE	DE
	VK42168c	VK42168c	VK42168c		
	JH	JH	JH		
	Praha, [18--?]	Praha, [18--?]	Praha, [18--?]		
	DE/CZ	DE/CZ	DE/CZ		
	2 VK 100	2 VK 100	2 VK 100	[VK 84532]	[VK 84532]
	JH	JH	JH	MP	MP
	Praha, [18--?]	Praha, [18--?]	Praha, [18--?]	Praha, [18--?]	Praha, [18--?]
	DE/CZ	DE/CZ	DE/CZ	CZ	CZ
KPK			3D 27114	3 D 940/II.	3 D 940/II.
			JH	EV	EV
			Praha, [18--?]	Prag, [184-?]	Prag, [184-?]
			DE-CZ	DE	DE
			3D 940/II.	3 D 27114	3 D 27114
			EV	VÚP	VÚP
			Prag, [184-?]	Praha, [18--?]	Praha, [18--?]
			DE	CZ	CZ
			PV	KS	KS
				10 332	10 332
				EVMP	EVMP
				Prag, [18--?]	Prag, [18--?]
ČMH			V F 299	XC 227 c	XC 227 i
			EV	EVGP	EV
			Prag, [184-?]	Prag, [18--?]	Prag, [184-?]
			DE	DE	DE
			PV		
				X C 227 d	
				EV	
				Prag, [184-?]	
ÚHV				HV 8 F 29	HV 8 F 29
				EVMP	EVMP
				Prag, [18--?]	Prag, [18--?]

			DE	DE
			HV 8 F 13	HV 8 F 13
			EV	EV
			Prag, [184-?]	Prag, [184-?]
			DE	DE
		HV 2 C 191	[HV 2 C 191]	[HV 2 C 191]
		EVGP	[EV]	[EV]
		Prag, [18--?]	[Prag, 184-?]	[Prag, 184-?]
		DE	DE	DE
		PP	BT	BT
			[HV 2 C 191]	
			[MP]	
			Prag, [18--?]	
			DE	
			BT	
	59 B 3970	59 B 3970	59 A 8900/2	59 A 8900/2
	JH	JH	EVGP	EVGP
	Praha, [18--?]	Praha, [18--?]	Prag, [18--?]	Prag, [18--?]
	DE-CZ	DE-CZ	DE	DE
	V 3/T	V 6/CH 2		
	59 A 6257	59 A 6257	59 A 6257	[59 A 8899]
	JH	JH	JH	MP
	DE-CZ	DE-CZ	DE-CZ	[Prag, 18--?]
	Praha, [18--?]	Praha, [18--?]	Praha, [18--?]	DE
	VR	VR	VR	BT, KS
	59 A 8896/2a		59 A 8896/2c	59 A 8836/2
	JH		JH	VÚP
	Praha, [18--?]		Praha, [18--?]	Praha, [18--?]
	CZ/DE		CZ/DE	CZ
	VR		VR	CHT, KS
				59 A 8886/2
				59 A 8886/2
				SMP
				Prag, [18--?]
				Prag, [18--?]
				DE
				DE
				CHT, KS
				CHT, KS
				59 A 8898/2
				59 A 8898/2
				SMP
				SMP
				Prag, [18--?]
				Prag, [18--?]
				DE
				DE
				KS
				KS
				59 A 9922
				59 A 9922
				EVGP
				EVGP
				Prag, [18--?]
				Prag, [18--?]
				DE
				DE
				59 A 8895/2,3
				59 A 8895/2,3
				EVMP
				EVMP
				Prag, [18--?]
				Prag, [18--?]
				DE
				DE

Tabulka 2 Přehledová tabulka uložení druhého dílu

3. DÍL							
	Praktická škola					Pokus racionální osnovy	
	Prak. el.	Cvič. prst.	Doplňk I	Doplňk II	Dopl. III	Prak. el.	Cvič. prst.
MLP	VK 42168	VK 42168				VK 84917a	VK 84917a
	JH	JH				EV	EV
	Praha, [18--?]	Praha, [18--?]				Prag, [184-?]	Prag, [184-?]
	DE/CZ	DE/CZ				DE	DE
	VK42168c	VK42168c	VK 42168c	VK 42168c	VK 42168c	3 V 25269a	3 V 25269a
	JH	JH	JH	JH	JH	EV	EV
	Praha, [18--?]	Praha, [18--?]	Praha, [18--?]	Praha, [18--?]	Praha, [18--?]	Prag, [184-?]	Prag, [184-?]
	DE/CZ	DE/CZ	DE/CZ	DE/CZ	DE/CZ	DE	DE
	3 VK 100	3 VK 100	3 VK 100	3 VK 100	3 VK 100		X C 277 e
	JH	JH	JH	JH	JH		EV
	Praha, [18--?]	Praha, [18--?]	Praha, [18--?]	Praha, [18--?]	Praha, [18--?]		Prag, [184-?]
	DE/CZ	DE/CZ	DE/CZ	DE/CZ	DE/CZ		DE
				VK 67621		[VK 42168b]	
				EVGP		MP	
				Prag, [s. a.]		Praha, [18--?]	
				DE		CZ	
				PP		BT, KS	
						VK 84532	VK 84532
						MP	MP
						Praha, [18--?]	Praha, [18--?]
						CZ	CZ
						KS	KS
						3 VK 43490	3 VK 43490
					EV	EV	
					Prag, [1863]	Prag, [1863]	
					DE	DE	
KPK	3 D 39064/3	3 D 39064/3	3 D 39064/3	3 D 39064/5	3 D 39064/3		
	JH	JH	JH	JH	JH		
	Praha, [18--?]	Praha, [18--?]	Praha, [18--?]	Praha, [18--?]	Praha, [18--?]		
	DE-CZ	DE-CZ	DE-CZ	DE-CZ	DE-CZ		
					3 D 39064/5		
					EVGP		
					Prag, s. a.		
					DE		
			[6920]		[6920]	10 331	10 331
			[EV]		[EV]	EVMP	EVMP
			[Prag, 184-?]		[Prag, 184-?]	Prag, [18--?]	Prag, [18--?]
			DE		DE	DE	DE
			BT, PP		BT, PP		
					8704	8704	
					EV	EV	
					Prag, [184-?]	Prag, [184-?]	
					DE	DE	
ČMH	X C 223	X C 223	X C 223	X C 223	X C 223	XC 227 i	XC 227 e
	JH	JH	JH	JH	JH	EV	EV
	Praha, [18--?]	Praha, [18--?]	Praha, [18--?]	Praha, [18--?]	Praha, [18--?]	Prag, [184-?]	Prag, [184-?]
	DE-CZ	DE-CZ	DE-CZ	DE-CZ	DE-CZ	DE	DE
					[XXII E 101]		II A 29
				[EVGP]		VMP	

					[Prag, 18--?]		Prag, [18--?]
					DE		DE
					BT		KS
							[XC 227 f]
							[EVGP]
							[Prag, 18--?]
							DE
							BT
							[XC 227 g]
							[EVMP]
							[Prag, 18--?]
							DE
							BT
ÚHV			HV 2 C 191			HV 8 F 29	HV 8 F 29
			EVGP			EVMP	EVGP
			Prag, [18--?]			Prag, [18--?]	Prag, [18--?]
			DE			DE	DE
			PP				
						[HV 2 C 191]	
						[EVMP]	
						Prag, [18--?]	
NKP	[59 B 3970]			59 A 8899	59 A 8899	59 A 8900/3-4	59 A 8900/3-4
	JH			VMP	VMP	EVGP	EVGP
	Praha, [18--?]			[Prag, 18--?]	[Prag, 18--?]	Prag, [18--?]	Prag, [18--?]
	DE-CZ			DE	DE	DE	DE
	BT			PP	PP		
	59 A 6257	59 A 6257	59 A 6257	59 A 6257	59 A 6257		[59 A 8899]
	JH	JH	JH	JH	JH		[EVMP]
	Praha, [18--?]	Praha, [18--?]	Praha, [18--?]	Praha, [18--?]	Praha, [18--?]		Prag, [18--?]
	DE-CZ	DE-CZ	DE-CZ	DE-CZ	DE-CZ		DE
	VR	VR	VR	VR	VR		BT, KS
						59 A 8895/2,3	59 A 8895/2,3
						EVMP	EVMP
						Prag, [18--?]	Prag, [18--?]
						DE	DE
					59 A 8897/3	59 A 8897/3	
					EV	EV	
					Prag, [184-?]	Prag, [184-?]	
					DE	DE	

Tabulka 3 Přehledová tabulka uložení třetího dílu

4. DÍL				
	Praktická škola		Pokus racionální osnovy	
	Prak. el.	Cvič. prst.	Prak. el.	Cvič. prst.
MLP	VK 42168		4 VK 43490	4 VK 43490
	JH		EV	EV
	Praha, [18--?]		Prag, [184-?]	Prag, [184-?]
	DE/CZ		DE	DE
			2x	2x

	VK 42168c	VK 42168c		
	JH	JH		
	Praha, [18--?]	Praha, [18--?]		
	DE/CZ	DE/CZ		
	VK 4 100	VK 4 100		
	JH	JH		
	Praha, [18--?]	Praha, [18--?]		
	DE/CZ	DE/CZ		
KPK	3 D 39064/3	3 D 39064/3	6838	
	JH	JH	SMP	
	Praha, [18--?]	Praha, [18--?]	Praha, [18--?]	
	DE-CZ	DE-CZ	DE	
			KS	
			10 333	10 333
			EVMP	EVMP
			Prag, [18--?]	Prag, [18--?]
			DE	DE
			[6826]	[6826]
			[EV]	[EV]
			[Prag, 184-?]	[Prag, 184-?]
			DE	DE
ČMH			XC 227 i	[XC 227 h]
			EV	[EV]
			Prag, [184-?]	Prag, [184-?]
			DE	DE
				BT
ÚHV			HV 8 F 29	HV 8 F 29
			EVMP	EVGP
			Prag, [18--?]	Prag, [18--?]
			DE	DE
NKP	59 A 6257	59 A 6257	59 A 8887/4-6	
	JH	JH	EVGP	
	Praha, [18--?]	Praha, [18--?]	Prag, [18--?]	
	DE/CZ	DE/CZ	DE	
	VR	VR		
	59 A 8896/4a		59 A 8900/3-4	59 A 8900/3-4
	JH		EVGP	EVGP
	Praha, [18--?]		Prag, [18--?]	Prag, [18--?]
	CZ/DE		DE	DE
	VR			
			[59 A 8899]	[59 A 8899]
			[MP]	[MP]
			Prag, [18--?]	Prag, [18--?]
		DE	DE	

			BT, KS	BT, KS
			59 A 8886/4a	
			SMP	
			Prag, [18--?]	
			DE	
			KS	
			59 A 8895/4	
			EVMP	
			Prag, [18--?]	
			DE	

Tabulka 4 Přehledová tabulka uložení čtvrtého dílu

5. DÍL				
	Praktická škola		Pokus racionální osnovy	
	Prak. el.	Cvič. prst.	Prak. el.	Cvič. prst.
MLP	VK 42168		5 VK 43490	5 VK 43490
	JH		EV	EV
	Praha, [18--?]		Prag, [184-?]	Prag, [184-?]
	DE/CZ		DE	DE
	VK 42168c	VK 42168c		
	JH	JH		
	Praha, [18--?]	Praha, [18--?]		
	DE/CZ	DE/CZ		
	5 VK 100	5 VK 100		
	JH	JH		
	Praha, [18--?]	Praha, [18--?]		
	DE/CZ	DE/CZ		
KPK	3 D 39064/5	3 D 39064/5	10 334	10 334
	JH	JH	EVMP	EVMP
	Praha, [18--?]	Praha, [18--?]	Prag, [18--?]	Prag, [18--?]
	DE-CZ	DE-CZ	DE	DE
			[8308]	[8308]
			[EV]	[EV]
			[Prag, 184-?]	[Prag, 184-?]
			BT	BT
			Není signatura	Není signatura
			EV	EV
			Prag, [184-?]	Prag, [184-?]
			DE	DE
			6918	
			EVGP	
			Prag, [18--?]	
		DE		
		J V P		
		8705	8705	

			EV	EV
			Prag, [184-?]	Prag, [184-?]
			DE	DE
ČMH	X C 223	X C 223	VII D 215	VII D 215
	JH	JH	EVGP	EVGP
	Praha, [18--?]	Praha, [18--?]	Prag, [18--?]	Prag, [18--?]
	DE/CZ	DE/CZ	DE	DE
			XXI A 72	XXI A 72
			EV	EV
			Prag, [184-?]	Prag, [184-?]
NKP	[59 B 3970]		59 A 8887/4-6	
	[JH]		EVGP	
	[Praha, 18--?]		Prag, [18--?]	
	DE-CZ		DE	
	BT			
	59 A 6257	59 A 6257	[59 A 8899]	[59 A 8899]
	JH	JH	[MP]	[MP]
	Praha, [18--?]	Praha, [18--?]	[Prag, 18--?]	[Prag, 18--?]
	DE-CZ	DE-CZ	DE	DE
	VR	VR	BT, KS	BT, KS
			59 A 8895/5	59 A 8895/5
			EVMP	EVMP
			Prag, [18--?]	Prag, [18--?]
		DE	DE	

Tabulka 5 Přehledová tabulka uložení pátého dílu

6. DÍL					
	Praktická škola		Pokus racionelní osnovy		
	Prak. el.	Cvič. prst.	Běh elementární		Cvič. prst.
			Sešit 1	Sešit 2	
MLP		42168c	VK 42168c	VK 42168c	6 VK 43490
		JH	MP	MP	EV
		Praha, [18--?]	Praha, [18--?]	Praha, [18--?]	Prag, [184-?]
		DE/CZ	CZ	CZ	DE
			6 VK 100	6 VK 100	[6 VK 100]
			VÚP	VÚP	MP
			Praha, [18--?]	Praha, [18--?]	Praha, [18--?]
			CZ	CZ	CZ
					CHT, KS
KPK			3 D 941	3 D 941	3 D 941
			SH	SH	EV
			Prag, [1864]	Prag, [1864]	Prag, [184-?]
			DE	DE	DE
			GPS	GPS	

		3 D 39064/5	3 D 39064/5	3 D 39064/5	8706
		JH	MP	MP	EV
		Praha, [18--?]	Praha, [18--?]	Praha, [18--?]	Prag, [184-?]
		DE-CZ	CZ	CZ	DE
ČMH			IV A 16	IV A 16	
			SH	SH	
			Prag, [1864]	Prag, [1864]	
			DE	DE	
			GPS	GPS	
ÚHV			HV 10 K 53	HV 10 K 53	
			SH	SH	
			Prag, [1864]	Prag, [1864]	
			DE	DE	
			GPS	GPS	
NKP	59 A 6257		59 A 8899	59 A 8899	[59 A 8899]
	JH		VMP	VMP	[MP]
	Praha, [18--?]		Prag, [18--?]	Prag, [18--?]	[Prag, 18--?]
	DE-CZ		DE	DE	DE
	VR				BT
			59 A 8887/4-6	59 A 8887/4-6	
			SH	SH	
			Prag, [1864]	Prag, [1864]	
			DE	DE	
			GPS	GPS	
			59 A 9527	59 A 9527	
			SH	SH	
			Prag, [1864]	Prag, [1864]	
			DE	DE	
		GPS	GPS		

Tabulka 6 Přehledová tabulka uložení šestého dílu

4.2.3 Seznam zkratk použitých v přehledové tabulce uložení

MLP: Městská knihovna v Praze

NKP: Národní knihovna České republiky

KPK: Knihovna Pražské konzervatoře

ČMH: České muzeum hudby

ÚHV: Knihovna Ústavu hudební vědy Filozofické fakulty Univerzity Karlovy

DE/CZ: německo-česko jazyčná

DE: německo jazyčná

CZ: česko jazyčná

Praktická škola: *Praktická škola hry na piano a Praktische Pianoforteschule*

Pokus racionelní osnovy: *Pokus racionelní osnovy pro hru na pianoforte/Versuch einer rationellen Lehrmethode im Pianofortenspiel*

Prak. elem.: *Praktická část elementární/Praktischer Elementarkurs*

Cvič. prst.: *Cvičení prstů/Fingerbildungskurs*

Dopl.: *Doplněk/Supplement*

EV: Eigentum des Verfassers

EVMP: Eigentum des Verlags der Marie Proksch

VMP: Verlag Marie Proksch

SH: Im Selbstverlage des Herausgebers (Josef Proksch)

EVGP: Eigentum und Verlag der Geschwister Proksch

EVMP: Eigentum und Verlag von Marie Proksch

SMP: Selbstverlag der Musikbildungsanstalt Proksch (M. Proksch)

JH: Jana Hoffmanna vdova

MP: Nákladem Marie Prokschovy

VÚP: Vlastním nákladem hudebního vzdělávacího ústavu Prokschova (M. Prokschová)

BT: pramen neobsahuje titulní stranu, zařazen na základě shody s obsahem stejnojmenné školy

CHT: pramen obsahuje chybně přiloženou titulní stranu

CHT 2: pramen obsahuje chybně přiloženou titulní stranu, titulní strana je doplněna rukou

PV: *Practische Vorschule der musikalischen Verzierungen*

JV: Jubilejní vydání *Klavírní škola/Klavier Schule*

VR: *Praktická škola hry na piano*, ve vydání Jana Hoffmanna vdovy, je svázána s titulní stranou *Versuch einer rationellen Lehrmethode im Pianofortespiel mit Anwendung des Handleiters*

KS: *Pokus racionelní osnovy učebné pro hru na pianoforte* v české i německé verzi, jež obsahují na první straně školy nadpis *Klavírní škola/ Klavier Schule*

GPS: *Grossen Pianoforteschule* šestý díl

PP: *Praktische Pianoforteschule von Joseph Proksch*

5 Prokschova metodologie výuky

Proksch vytvořil šestidílnou klavírní školu, která reflektuje metodický postup, jež byl aplikován při výuce hry na klavír v průběhu 19. století nejenom v Prokschově ústavu, ale také v dalších hudebních institucích a při domácí výuce. Cílem této kapitoly je ukázat Prokschovy postupy při výuce hry na klavír na základě analýzy *Praktické školy hry na piano*. Nejprve jsou shrnuty poznatky Zdeňky Böhmové-Zahradníčkové, které se primárně týkají prvního dílu klavírní školy. Poté následuje představení základních rysů školy, které vyústí v analýzu jednotlivých dílů.

Prokschova idea zvýšit u nás kvalitu klavírní výuky a hry vedla skladatele k upuštění od používání chiroplastu a k promýšlení nového postupu klavírní výuky. Z původní inspirace Logierovou metodou využíval Proksch nadále pouze formu hromadného vyučování, kterou si proměnil do podoby souborové hry, pro niž vytvářel nejenom díla vlastní, nýbrž také úpravy děl jiných autorů¹³⁸ pro čtyři, osm, šestnáct rukou nebo více klavírů.¹³⁹ „Společné cvičení několika žáků na několika klavírech současně umožňuje hromadné vyučování, a tím zlevnění, neboť se ušetří učitelské síly. Mimoto nadanější žáci svým vrozeným rytmickým citem strhují méně nadané, a tak pomáhají zlepšit rytmickou stránku jejich hry.“¹⁴⁰

Zvládnutí čtení not, rytmu, orientace na klávesnici, správného sezení u klavíru a držení ruky představovalo pro úplného začátečníka velkou obtíž. Pro snazší překonání překážek zařazuje Proksch na začátek přípravu jednotlivých prvků, které později spojuje: „Notové příklady ze školy, se napřed jen nahlas četly, současně se cvičily úhozové pohyby na malých cvičeních, rytmus se ovládl klepáním, tleskáním notových hodnot.“¹⁴¹

Pro Proksche bylo rozhodujícím obdobím elementární vyučování, na které kladl velký důraz, neboť se od něj odvíjel celý následující rozvoj žáka: „Elementární vyučování je buď kletbou, nebo požehnáním pro celé další vzdělávání.“¹⁴²

---

¹³⁸ Některé symfonie a ouvertury Beethovena, díla Mendelssohnova, Berliozova, Wagnerova, Lisztova a Smetanova.

¹³⁹ BÖHMOVÁ-ZAHRADNÍČKOVÁ, Zdeňka. *Slavní čeští klavíristé a klavírní pedagogové z 18. a 19. století: do založení klavírního oddělení pražské konzervatoře roku 1888*. Praha: Editio Supraphon, 1986, s. 75.

¹⁴⁰ Tamtéž, s. 75.

¹⁴¹ Tamtéž, s. 78.

¹⁴² Tamtéž, s. 78.

Proksch kladl také důraz na rozvíjení sluchu žáků. Při vyučování považoval za nezbytné zpívání lidových písní a říkadel a seznamování žáka s vhodným repertoárem. Při práci s předškolními dětmi uplatňoval nejprve hru bez not, podle sluchu a z paměti.

Škola je důkladně vypracovaná, rozsáhlá a velmi náročná. Obtížnost dokládá repertoár šestého dílu, který sestává ze skladeb, které v současnosti patří do repertoáru konzervatoří. Proksch je zařazoval již ve čtvrtém roce studia. Aby bylo dosaženo kýženého výsledku, musel žák intenzivně cvičit jednotvárná cvičení, jež si rozhodně nekladla za cíl ulehčit žákovi cestu zábavnou formou. Jak píše sama Marie Prokschová v úvodu jubilejního vydání Prokschovy školy: „Hned z počátku má poznati dítě, jež bylo svěřeno učiteli, aby se vyučilo nějakému nástroji, tudíž hudbě, že tu nejde pouze o příjemnou zábavu a hračku, nýbrž že je k tomu jako při každém jiném studiu pro život zapotřebí celé opravdivosti, pílě a vytrvalosti, má-li se jakého trvalého výsledku docílit.“¹⁴³

Jednotlivé díly jsou zaměřeny na konkrétní okruh technických, praktických, hudebních a teoretických prvků. Nutnost vysoké úrovně technické zdatnosti žáka je zřejmá z vysokého množství cvičení ve všech třech částech školy. Součástí *Praktické části elementární* je *Cvičení prstů* a *Doplněk*, který figuruje do třetího dílu.

Žák hrál souběžně cvičení z jednotlivých dílů *Elementárního kurzu* a *Kurzu výcviku prstů* po dobu pěti měsíců (jednoho semestru). V první polovině druhého semestru se opakovaly probrané elementy a upevňovaly se nově získané návyky z předchozího semestru. Pro opakování byli určeny cvičení a skladbičky z části *Doplněk*.¹⁴⁴

První a druhý díl je průpravným sešitem pro pozdější hru drobných skladeb. V těchto dvou dílech se v největší míře vyskytují krátká cvičení. Delší skladby jsou zařazeny zřídka. Dle vlastního uvážení mohl učitel zadat žákovi doplňující skladbu. Při výběru mu byla nápomocna *Hilfsliteratur*, jejíž seznam Proksch vypracoval ke každému dílu školy.

Po zvládnutí látky všech pěti dílů, jejichž cvičením získal žák jistě dobrou pianistickou zdatnost, přichází poslední díl školy, jež ve dvou sešitech představuje repertoár koncertního charakteru. V souvislosti se šestým dílem školy se často píše o Smetanově etudě *Na břehu*

---

¹⁴³ PROKSCH, Josef. *Klavírní škola. Nové vydání, jež pečlivě zrevidovala, dle rukopisů spisovatelových a osobního podání značně rozmnožila a takovými modifikacemi, které veškerým požadavkům dnešním i hudebním vymoženostem pedagogickým nejnovější doby nasvědčují, opatřila Marie Prokschová.* Praha: Nákladem Marie Prokschovy, 1894, s. VI.

¹⁴⁴ KÜRSTENOVÁ, Barbara. *Josef Proksch - pedagogické zásady z dnešního hlediska.* Praha, 1986. Diplomová práce na Pražské konzervatoři. S. 7, 8 a 32.

mořském, op. 17. Koncertní etuda se může chlubit svou dlouhou životností, neboť se jako jediná, na rozdíl od ostatních kompozic zařazených do posledního dílu školy, hraje dodnes.

V následující části je představena náplň jednotlivých dílů školy, jež je čerpaná z vydání *Praktická škola hry na piano*¹⁴⁵ vydavatele Jana Hoffmanna vdovy a ze stručných popisků, které jsou součástí vydání.

Analýza školy poukáže, jak Proksch postupoval při výuce klavíru. Přiblíží povahu cvičení, metodické prvky a učební postup jednotlivých dílů a volbu skladeb pro jednotlivé hudebně-technické prvky. Nejprve je pozornost věnována struktuře *Praktické části elementární*, poté *Cvičení prstů* a nakonec *Doplňku*. Dále je zájem obrácen na samotný obsah.

Sledování původu skladby znesnadňuje Prokschova nedostatečná citace skladeb cizích autorů. Proksch byl v roce 1843 dokonce obviněn z neoprávněného uvádění příkladů z cizích skladeb.¹⁴⁶ Ne všechny cizí skladby jsou tedy v analýze identifikovány.

5.1 První díl

V prvním dílu *Praktické části elementární* je aplikován jednotný systém vyobrazení jednotlivých složek cvičení, která se skládají ze tří částí, jež Proksch nazval a uvádí vždy v tomto pořadí: *Poloha ruky/Handstellung*, *Thema* a *Změna/Veränderung*. Na úplném začátku sešitu jsou zařazeny *Příklady/Beispiel*. Některá *Thema* ještě navíc obsahují *Průpravná cvičení/Vorübungen*. Každé *Thema* reprezentuje jeden metodický prvek, který se ve *Změnách* obměňuje v krátká cvičení různých rytmických a melodických vzorků, které by se daly považovat za náznaky variací.

Před zahájením hry z not se počítalo s průpravou základních pianistických návyků bez použití not a se seznámením se se základy hudební teorie. K této průpravě mělo také posloužit šest přehledových tabulek, znázorňující nejdůležitější teoretické prvky, jež je nezbytné znát před samotnou hrou z not.

Proksch sestavil pro první díl krátká cvičení, která jsou určena pro výcvik přirozeného držení ruky, rytmu a čtení not pouze v pětiprstové poloze. Skladatel je seřadil dle následujícího metodického postupu.

Pro prvou hru podle not volí průpravné příklady k procvičení rytmu, jež jsou postaveny nejprve z not celých, půlových, čtvrtových, osminových a nakonec

---

¹⁴⁵ Pramen je uložen v Městské knihovně v Praze pod signaturami Vk 42168 a Vk 42168c.

¹⁴⁶ BÖHMOVÁ-ZAHRADNÍČKOVÁ, Zdeňka. *Slavní čeští klavíristé a klavírní pedagogové z 18. a 19. století: do založení klavírního oddělení pražské konzervatoře roku 1888*. Praha: Editio Supraphon, 1986, s. 73.

šestnáctinových. Od samého začátku je vyžadována hra oběma rukama. Nejprve v protipohybu, ve cvičeních nota proti notě, poté v rytmickém rozdělení not dvě půlové na jednu celou notu, čtyři čtvrtové noty na jednu celou, v levé i pravé ruce, v pravé ruce v rozsahu h^1-f^2 a v levé ruce f^1-h . Takto je koncipováno prvních osm krátkých příkladů.

Relativně brzy přichází příklady ve změněné pětiprstové poloze ruky. V levé ruce od tónu c^1-g^1 , v pravé ruce c^2-g^2 , jeden příklad pro rovný pohyb, nota proti notě, dva příklady kombinující rovný pohyb a protipohyb. Příklady sestávají z výše zmíněných notových hodnot, kromě noty šestnáctinové.

Po krátké, ale obsáhlé průpravě nastupuje *Thema 1*, ve kterém se již levou rukou hraje podle basového klíče, přesněji v pětiprstové poloze od $g-c$, pravou rukou v houslovém klíči od g^1-d^2 .

Již v *Thema 2* jsou zařazeny křížky a odrážky. *Thema 3* je zaměřeno na dvojhmaty a je psáno v tónině D dur. Následující cvičení jsou zaměřena na tečkovaný rytmus, pomlky, akordy, béčka, proměnu basového klíče na houslový v levé ruce, hru polyfonie, zvýšení hbitosti prstů, trioly osminové, enharmonickou záměnu a trioly šestnáctinové.

Žák hraje skladby, ve kterých se seznamuje s nejrůznějšími rytmickými celky. Od dvoučtvrtového taktu k dvanáctiosminovému.

Prudký metodický postup dokládá skutečnost, že každé téma je psáno v jiné tónině. Proksch se v *Thema 7* dostává až k tónině H dur, poté přechází na durové tóniny s béčky do Ges dur a následně do Fis dur.

Na závěr je vše shrnuto v rekapitulaci, jež obsahuje další krátká cvičení, která slouží zároveň jako příprava hry z listu. Do těchto cvičení je již zařazena složka dynamická, takt alla breve, čtvrtové trioly, takt třípůlový, těžký důrazný úhoz, takt šestičtvrtový, postupy rukou v přirozené poloze, v terciích, oktávách a skladby čtyřruční. V rekapitulaci se nachází již drobné skladby.

První díl školy je tvořen pouze z Prokschových vlastních krátkých cvičení a drobnějších skladbiček. Žák se seznámí s výše uvedeným učivem během jednoho roku studia. Technickou průpravu získává hrou *Cvičení prstů*, jež obsahuje pouze cvičení v pětiprstové poloze. V této části je uplatněn stejný metodický postup jako v *Elementární praktické části*.

Podstatným pomocníkem je *Doplňek*, který rozšiřuje první díl o cvičení pro dvě a tři ruce v rozšířené poloze ruky bez podkládání palce. V některých cvičeních jsou použita témata z *Elementární praktické části*.

Druhá řada *Doplňku* je obohacena o drobné skladbičky, které slouží k vzbuzení a podpoření melodicko-rytmického citu. Nalezneme zde písně (*Zazpívejme, bratři, píseň*

veselou, *Či jsou to koníky*), skladbičky v národním duchu (*Italská melodie* - skladatel Michele Carafa, *Ruská píseň*, *Rakouská hymna národní*, *Francouzská hymna národní*, *Stýrská píseň s jódlováním*, *Benátská barkarola*, *Falcká píseň taneční*, *Anglická píseň národní*), tance (*Valčík*, *Kvapík*, *Uherský národní tanec*), *Pochod Alexandrův* od Ludwiga van Beethovena a úpravu *Pstruha* Franze Schuberta.

5.2 Druhý díl

Ve druhém dílu jsou zpočátku jednotlivé složky cvičení nazvány stejně jako v předchozím oddílu. Od *Thema 2* se však způsob pojmenování mění na *Předehra/Vorspiel* a *Thema* bez dalšího rozšíření látky o složku *Změna/Veränderung*. Rozsah *Thema* se zvětšuje.

Druhý díl *Elementárního kurzu* obsahuje již cvičení pro rozšířenou polohu ruky v rozsahu sexty, septimy a oktávy bez použití podkládání palce a průpravná cvičení pro hru akordů v rozsahu sexty. Na úplný začátek jsou zařazeny příklady pro nacvičení akordů. Následuje přehled pěti způsobů úhozů a krátká cvičení. Proksch vykládá rozdílnosti úhozů na základě rytmických ukázek.

Thema 1 již kombinuje v levé ruce hru akordů, dvojzvuků a předržovaných tónů. V pravé ruce se objevuje hra legato. Od této chvíle je zanesena do skladby i složka výrazová, tedy dynamika.

Následující *Thema* kombinují všechny typy úhozů. Zahrnují dvojzvuky, akordy, cvičení pro zpevnění čtvrtého a pátého prstu pravé ruky, noty s dvěma tečkami, repetované tóny, čtyřhlasé akordy, ligatury, synkopy a rozložené oktávy.

Od *Thema 13* přichází cvičení delšího rozsahu. V některých případech se pravděpodobně jedná o skladby jiných autorů, které Proksch necituje. Pro cvičení ve vkusné hře je vybrána *Tirolská píseň* a *Romance*.

Thema 18 a *19* přináší Prokschovy skladby pro procvičení vynášení melodie v pravé ruce a odlehčení levé ruky, která hraje tříhlasé akordy. *Thema 22* přináší *Píseň beze slov*, která vyžaduje zpěvný přednes melodie v pravé ruce a lehkou a drobnou hru rozložených akordů v ruce levé. Od *Thema 23* se připojuje hra s pedálem. Proksch se též nechal při tvorbě cvičení inspirovat jinými skladateli. *Thema 3* je složeno ve způsobu Georga Friedricha Händela, *Thema 24* ve způsobu Stephena Hellera.

Na závěr jsou zařazeny čtyřruční skladby *Čínský pochod* od Friedricha Kalkbrennera, *Alla Polacca* od L. Spamera, *Rondo Mazurka* od Carla Marii von Webera. Na úplný závěr radí přídavek pro hru akordů a tabulku s přehledem durových a mollových tónin.

Žák se skrze druhý sešit také seznamuje s modulacemi. Nejprve na krátkém příkladu a následně také při hře *Thema*. Modulace z B-dur do g-moll je procvičena na příkladu chorálu *Kdo doufá v pomoc Nejvyššího (Wer nur den lieben Gott lässt walten)* od Georga Neumarka.

Elementární praktická část se opírá o metodický postup uplatněný ve *Cvičení prstů*. V technické části jsou cvičení zaměřena na nácvik rozšířené polohy ruky v rozsahu sexty, septimy a oktávy na diatonickém, chromatickém a akordickém základu melodie. Obsahuje pouze cvičení Proksche.

Doplňk k druhému dílu představuje žákovi ozdoby s návodem k jejich hraní a přináší též krátká cvičení s jejich použitím. Nejprve však přináší přípravu pro hraní ozdob v podobě cvičení se vzestupnými a sestupnými sekundami. Cvičení jsou dílem Proksche, výjimku představuje cvičení od Leopolda Mozarta, jež slouží jako ukázka odlišného značení zkratek pro oporu.

5.3 Třetí díl

Látka třetího dílu poskytuje progresivní úkoly pro střídání, vyměňování, překládání a podkládání prstů v melodických pasážích. Zde je kladen důraz na rytmicko-melodické elementy.

Třetí díl obsahuje samostatné skladbičky, jež jsou nazvané *Úkol/Lection*. Jako první je zařazena *Předehra*, která je průpravou pro sestupné a vzestupné sekundové postupy s výměnou prstů. Následuje téma s variacemi, oktávové skoky, motivy s opakovanými tóny, zároveň s harmonickými figuracemi čtyřhlasých akordů, držené tóny se střídáním prstokladu, cvičení v posouvání tří prstů, zúžená poloha prstů při diatonických pasážích, překládání a podkládání prvního a druhého prstu a melodické postupy v rozsahu sexty pro překládání prstu druhého.

Od *Úkolu* č. 11 přichází osmitónová stupnice v obou rukách, stupnice v rozsahu devíti tónů, cvičení pro legato a staccato, stupnicový běh pro levou ruku, chromatická stupnice a cvičení chromatických chodů s dvojhmaty.

Doposud se jednalo o Prokschova vlastní cvičení. Pro vycvičení stupnicových běhů Proksch zkomponoval *Úkol* č. 18 ve stylu Carla Czerneho. V *Úkolu* č. 23 čerpá cvičení charakteristické rozličným chromatickým postupem též od C. Czerneho.

Cvičení prstů třetího sešitu tvoří jak průpravou část pro hraní stupnic, tedy cvičení pro střídání, překládání a podkládání prstů ve všech polohách, tak i samotné stupnice s jejich prstoklady.

Doplněk je rozdělen do tří částí, jež obsahují stupnicové pasáže na základě paralelního kruhu od Muzia Clementiho, Johna Fielda a Josefa Proksche.

5.4 Čtvrtý díl

Čtvrtý díl tvoří řada progresivních úkolů se zaměřením na dvojhmaty, zdvojené stupnice, především při hře tercií, sext a oktáv s ohledem na rytmicko-dynamické elementy přednesu. Obsahuje pouze cvičení nazvaná *Úkol/Lection* a v jednom případě *Předehra/Vorspiel*, jež poskytuje přípravu pro hru oktáv.

V první části *Elementárního kurzu* jsou umístěna cvičení pro nácvik dvojjzvuků v terciích. V prvním úkolu je využita kombinace nácviku tercií ve stylu legato a staccato. Následuje úkol pro cvičení tercií pouze v legato. Pro procvičení melodického přednesu tercií Proksch užívá *Neapolskou píseň*, čtyři úkoly vlastní tvorby, *Tirolskou píseň* a skladby Ludwiga Bergera a Franze Hüntena. Pro hru tercií bez použití palce vybírá C. Czerneho. Následují vlastní cvičení pro chromatický terciový chod v obou rukách a hru kvart v pravé ruce.

Proksch řadí hru sext po nácviku tercií, nejprve bez podkládání palce pro malé ruce. Pro jejich nácvik poslouží krátké cvičení od Henriho Bertiniho. Následuje cvičení pro hru sext s podkládáním palce, opět v příkladu od H. Bertiniho, vázaný přednes hry sext v příkladu Bergerovy *Ruské písně* a *Andantina* na motiv Friedricha Heinricha Himmla. Pro dosažení zručnosti v sextách Proksch zvolil cvičení od M. Clementiho a pro rychlou vázanou hru sext využil *Presto* od F. Kalkbrennera. Pro nácvik legata podvojných skupin Proksch vybírá *Allegretto* od Františka Kavána.

Předposlední část sešitu představuje cvičení pro hru oktáv. Prvním cvičením je H. Bertiniho *Allegretto*. Po nácviku oktáv v legato se cvičí oktávy ve staccatu na příkladu od Henriho Herze. Pro dosažení zručnosti ve hře oktáv slouží cvičení od Theodora Döhlera. Pro cvičení oktáv v důrazném přednesu je vybrán M. Clementi. Proksch nezapomíná na skladby pro zpěvný přednes oktáv od F. Hüntena, C. Czerneho a cvičení ve stylu P. Pugeta.

Poslední část sešitu tvoří cvičení pro dvojhmaty a akordy. Pro nácvik různých dvojhmatů se synkopami, přesně akcentovanými vybírá Johanna Baptistu Cramera. Pro hru oktáv a akordů v brilantním přednesu uvádí *Allegro* od F. Kalkbrennera. Následuje Christoph Weyse a jeho *Prestissimo* pro nácvik střídání rukou při hře akordů. Na závěr vybírá H. Bertiniho pro výcvik skoků při hře akordů. Jedná se o cvičení etudového charakteru.

Cvičení prstů čtvrtého sešitu navazuje na předešlý sešit zaměřený na prstovou techniku hry na klavír. Proksch v sešitu předkládá nejrůznější cvičení pro dvojhmaty, dvojité stupnice, tříhlasé a čtyřhlasé akordy a motivy i pasáže dvojhmatů v základních intervalech. Předposledním cvičením pro nácvik akordů je C. Czerneho *Allegro vivo*. V ostatních případech se jedná o cvičení vytvořená Prokschem.

5.5 Pátý díl

Pátý díl tvoří úkoly, zaměřené na zvýšení a zdokonalení technické zručnosti v melodických pasážích a rozložených akordech, opět se zřetelem na rytmicko-dynamické elementy.

První cvičení je zaměřeno na hru melodicky rozložených sekund. Je zde zařazeno sedm úkolů Proksche, ale také M. Clementiho *Kanon*. Následují cvičení pro melodický rozklad tercií, jedno cvičení pro různé melodické rozklady pro levou ruku. Další cvičení rozvíjí hru melodicky rozložených kvart v podobě Prokschových cvičení a skladby *Píseň beze slov*. Metodický postup pokračuje jedním cvičením pro melodicky rozložené sexty, příklady pro rozpětí ruky u sext a septim, pro melodicky rozložené oktávy, melodické figurace v oktávách, cvičení skoku, rozkládání akordů, rozklad pětihlasých akordů, pokračování a rozšíření figurace harmonické, překládání a podkládání prstů na klávesy vzdálené při rozkladech akordů, příklady figurace harmonické a rozšíření věty harmonické. Již v průběhu a v závěru *Praktické části elementární* je zařazena složka improvizací.

Cvičení prstů pátého sešitu představuje cvičení, jejichž aplikací má žák dosáhnout zručnosti a stejnoměrnosti úhozu. Žák zde rozvíjí schopnosti získané z předchozích sešitů. Poté by měl dosáhnout lehké, měkké a vyrovnané hry. Proksch v úvodu sešitu navazuje na poslední část předešlého *Cvičení prstů*, neboť v začátku pátého sešitu uvádí vzory sekundových melodických figur k provedení.

Sešit *Cvičení prstů* si tvoří Proksch zcela sám za použití vlastních cvičení. Výjimkou je cvičení číslo 23, ve kterém cituje Fryderyka Chopina jako ukázkou smíšených rozkladů na klávesách svrchních.

5.6 Šestý díl

Šestý díl představuje vrchol Prokschova metodického postupu. Žák by měl být na základě předchozích dílů školy plně vybaven hráčskými i teoretickými schopnostmi pro zvládnutí hry náročnějších skladeb.

Repertoár *Praktické části elementární* je rozdělen do dvou sešitů. Oba sešity tvoří koncertní skladby Prokschových žáků. První sešit obsahuje skladby *Preludio I.–II. (Preludium – Canon – Fuga)* Emilie Mikulitschové. Pro výcvik tremola je uvedena *Etude op. 41* F. Kavána. *Etuda* Franze Michela slouží pro výcvik trylku. Vilém Kuhe a jeho *Impromptu a Romanze* od Jana Buwa představují skladby charakteristické pro výcvik velkého rozpětí ruky. Následují *La Légérete Morceau de salon* Jana Richtera, *Mazurka Capricciosa* Marie Prokschové. Pro výcvik překládání rukou je uvedena *Etude* Mořice Zweigelta.

Druhý sešit tvoří *Etude Prelude* od Charlese Wehla pro výcvik překládání rukou. Následují *Etude Canon* od Piuse Richtera pro hru oktáv, *Etude de concert op. 4* od Theodora Proksche pro procvičení velkého rozpětí ruky a skoků, *Etude de concert op. 4* od Augusty Kolárové. Pro výcvik většího rozpětí ruky je zařazena *Grande Etude op. 27 č. 1* od Františka Bendla. Následují *Etude de concert* od Eduarda Horna pro výcvik dvojjzvuků a akordů, *Etude d'occasion op. 2* Adolfa Pozděny pro výcvik trylků a na závěr *Etude de concert Na břehu jezera (Vzpomínka) op. 17* Bedřicha Smetany.

Cvičení prstů šestého dílu je zaměřeno na technické prvky potřebné pro hru skladeb přednesových *Elementární části praktické*. Cvičení se věnují rozpětí a roztažení prstů a ruky, skokům, přípravě k melodickým a nejobvyklejším způsobům hry, střídání, podkládání a překládání rukou, zvláštnostem v prstokladu a nakonec hře polyfonní. Pro procvičení samotné levé ruky je zařazena *Píseň beze slov Lento sentimentale*.

Vyhotovená charakteristika je důkazem Prokschova propracovaného metodického postupu, jehož velkým přínosem je spojení teorie a praxe. Proksch věnuje pozornost také prvku improvizace, která se stala součástí výuky.

Proksch při volbě metodického plánu postupoval systematicky. Jednotlivé díly jsou velice obsáhlé. Žák se rychle seznamuje s novými technickými prvky, přičemž každému prvku je věnováno velké množství látky k procvičení.

Proksch obsáhl do jednotlivých částí školy velkou šíři technických a teoretických prvků, přičemž první a druhý díl je v tomto směru nejhustší. Cvičení a skladbičky všech částí prvního dílu se pohybují pouze v pětiprstové technice v nejrůznějších polohách. Druhý díl je zaměřen na procvičení dvojhmatů pro rozšířenou polohu ruky. Ve druhém dílu se žák poprvé seznamuje s hrou tříhlasých akordů a s ozdobami. Od této chvíle se stala nedílnou součástí hry stránka výrazová. Ve třetím dílu se žáci dopracovali ke hře stupnicových pasáží a čtyřhlasých akordů. Od čtvrtého dílu narůstá technická obtížnost skladeb, ve kterých se kombinují a prohlubují technické prvky z předešlých dílů.

Hudební náplň školy je zpočátku převážně tvořena vlastními cvičeními Proksche. Jedná se však o krátká cvičení, jež byla vytvořena pro konkrétní teoretický a technický prvek. Při zvyšující se technické náročnosti a pianistické praxi jsou využívány delší cvičení cizích autorů. Hojně jsou do školy řazeny etudy C. Czerneho, F. Kalkbrennera, M. Clementiho a H. Bertiniho. Proksch byl velkým propagátorem čtyřruční hry, proto v jeho škole nechyběly skladby pro více rukou hlavně od F. Kalkbrennera, L. Spamera a C. M. von Webera.

Proksch často v doplňujícím materiálu k jednotlivým dílům odkazuje na skladby J. S. Bacha, L. van Beethovena, F. Chopina a F. Liszta, jež považuje za skladatelské mistry v oblasti klavírní hry: „Každý si může být jistý, že ten, kdo tyto mistry může studovat, cvičit a interpretovat, ovládne jakoukoliv jinou klavírní hudbu bez závislosti na době jejího vzniku. Jestliže se žák jednou ocitne na tomto stupni vývoje, nepotřebuje žádný další návod a může dále ve hře pokračovat samostatně.“¹⁴⁷

Prokschova idea vytvořit vhodný metodický postup a tím posílit úroveň klavírní výuky u nás byla naplněna vznikem šestidílné školy a jejích dalších součástí. Názory na užitý metodický postup jsou různé. Je však jisté, že Prokschova škola byla ve své době inovativní a zásadní pro další generace pedagogů. Promyšlený metodický postup dokládají též úspěchy žáků Prokschova ústavu, z nichž se později velká řada stala uznávanými klavíristy.

---

¹⁴⁷ KÜRSTENOVÁ, Barbara. *Josef Proksch - pedagogické zásady z dnešního hlediska*. Praha, 1986. Diplomová práce na Pražské konzervatoři. S. 18.

6 Repertoár veřejných zkoušek žáků Prokschova hudebního ústavu

Nezbytnou součástí studia v Prokschově hudebním ústavu byly veřejné zkoušky, které žáci skládali v každém ročníku. Pro tyto hudební produkce ústavu byly vytvořeny programy a pozvánky, jejichž část se dochovala. Nachází se v Muzeu Bedřicha Smetany, v Knihovně Pražské konzervatoře a v Českém muzeu hudby.

V této práci pracuji s materiály, které jsou uloženy v Muzeu Bedřicha Smetany pod signaturami S 277–S 414 (W 39/76–W 39/213). Součástí uvedených materiálů jsou programy nejenom veřejných zkoušek, ale také ostatních hudebních produkcí Prokschova hudebního ústavu. Na základě dochovaných programů je nejprve sledována struktura zkoušek. Ve druhé části kapitoly je přiblížen a shrnut repertoár, který se na zkouškách hrál. Programy jsou také důležitým zdrojem a ukazatelem toho, co se hrálo a co se považovalo za atraktivní. Nejprve je představen repertoár zkoušek z období 1833, 1855 a 1850–1854, poté z let 1855–1862, 1865 a 1880. Bylo by vyčerpávající uvádět přesný seznam autorů a děl interpretovaných na zkouškách. Vybráni jsou pouze skladatelé nejčastěji volení.

Dochované programy zkoušek ukazují na dva typy produkcí. Takzvané *Die Speciellen Prüfungen* a *Prüfungs-Production*. Zkoušky probíhaly zpravidla čtyři dny. Na závěr se konaly *Prüfungs-Production*.

Programy zkoušek jsou dochované z roku 1833, 1835 a z každého roku období 1850–1862, z roku 1865 za vedení ústavu synem Theodorem Prokschem a z roku 1880, kdy hudební ústav vedla Marie Prokschová. Zkoušky probíhaly vždy na konci června a začátkem srpna. V roce 1880 se zkoušky konaly již v dubnu.

Časový rozvrh „speciálních zkoušek“ byl přesně stanoven. Děvčata a chlapci hráli odděleně. Ve skupinkách byli zkoušeni podle ročníků, později dle označení stupně úrovně: elementární, střední a vyšší třída. Žáci museli prokazovat znalosti v oblasti teoretické a praktické.

Hra na klavír byla součástí praktické části společně se zpěvem a analytickým rozborem instruktivních skladeb v oblasti techniky a přednesu, v pozdějších letech v oblasti formy. Žáci prvního až třetího ročníku hráli cvičení z jednotlivých dílů klavírní školy a instruktivní skladby sólově i dohromady. Od čtvrtého ročníku se hrály sólové skladby starších a novějších mistrů a úpravy pro více klavírů. Od roku 1852 se přidala navíc hra cvičení z Prokschovy sbírky *Sammlung zweckmäßiger Etuden*.

V letech 1851–1854 jsou v programech „speciálních zkoušek“ nejčastěji uváděny etudy, studie a charakteristické kusy skladatelů Ignaze Moschelesa, Henriho Herze, Stephena

Hellera, Sigismunda Thalberga, Alexandra Dreyschocka, Ferdinanda Beyera, Johanna Kittela, Wilhelma Tauberta, Jacqueese Blumenthala, Ludwiga Bergera, Václava Jana Tomáška, Theodora Kullaka, Piuse Richtera, Juliuse Schulhoffa, Františka Bendela, Friedricha Kalkbrennera, Domenica Scarlattioho, Johanna Baptisty Cramera, Carla Marii von Webera, Jana Ladislava Dusíka, Carla Czerneho, Franze Schuberta, Felixe Mendelssohna-Bartholdyho a Franze Liszta.

Z Prokschových skladeb se hrály *Instruktive Scalensonate* pro čtyři klavíry. Dále se velmi často hrály fugy J. S. Bacha, první věty Beethovenových sonát, Haydnovy a Mozartovy sonáty a polonézy od F. Chopina.

Od roku 1855 zařadil Proksch do zkoušek „historický koncert“ s pokročilejšími žáky. Od roku 1856 se do zkoušek promítla další novinka, totiž soutěž pro všechny úrovně žáků.¹⁴⁸ Oproti předchozím rokům se v roce 1856 navíc hojně hráli Bachovy *Dvouhlasé invence a Preludia a Fugy* z prvního dílu *Dobře temperovaného klavíru*, Mozartův *Koncert Es dur* pro dva klavíry, první věta Beethovenova čtvrtého *Koncertu G dur op. 58*, Chopinovo *Scherzo op. 31*, Lisztův první *Koncert Es dur*, úprava Schumannovy *Ouvertury k opeře Genoveva* pro osm klavírů od Jana Buwa a skladby Johanna Nepomuka Hummela.

Na „speciálních zkouškách“ se po roce 1854 také hrály Prokschovy úpravy pro více klavírů. Z nich uvedu *Ouverturu* k Mozartově opeře *Kouzelná flétna* pro osm klavírů, první větu Beethovenova *Tria č. 1 op. 1* pro tři klavíry a původní Prokschovu skladbu pro tři klavíry *Concertino*.

Na závěrečných zkouškách nazvaných *Prüfung-Production* se ve velké míře hrály úpravy a původní skladby pro více klavírů od výše zmíněných autorů. Hojně se prováděly Prokschovy úpravy cizích skladeb. Pro osm klavírů zaznělo *Concerto grosso* od Arcangela Corellioho, první věta Beethovenovy *symfonie č. 8* pro osm klavírů. Často se prováděly též Prokschovy původní skladby pro více klavírů, *Rondino* pro čtyři klavíry, *Rondoletto á la polacca* pro čtyři klavíry nebo *Scalensonate* pro tři klavíry.

Z okruhu sólových skladeb zaznívaly například Chopinovy *Etudy op. 10*, Prokschova *Mazurka di bravura*, Bachovy fugy z *Dobře temperovaného klavíru*, Chopinovy polonézy, první věta Mozartovy *sonáty a moll* nebo *12 symfonických etud* R. Schumanna.

Po Prokschově smrti převzali vedení ústavu syn Theodor a dcera Marie. Obě Prokschovy děti ponechaly zkouškám stejný ráz. Repertoár stále tvořila nejčastěji díla

---

¹⁴⁸ REJCHLOVÁ, Magda. *Josef Prokš a jeho hudebně vzdělávací ústav v Praze*. Praha, 1952. Disertační práce na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy na Ústavu hudební vědy. Vedoucí disertační práce Antonín Sychra, s. 45.

J. Proksche, M. Clementiho, I. Moschelesa, G. F. Händela, J. Haydna, W. A. Mozarta, F. Bendla, L. van Beethovena, J. Schulhoffa, C. M. von Webera, R. Schumanna, F. Mendelssohna-Bartholdyho a F. Schuberta. Nově se objevovaly skladby H. Hofmanna, B. Smetany, C. Saint-Säensa, J. Brahmse, A. Dvořáka, P. I. Čajkovského, E. Griega, A. Rubinsteina a dalších.

Programy veřejných zkoušek Prokschova ústavu dokládají, že žáci byli zkoušeni z jednotlivých děl Prokschovy klavírní školy. V programech však není přesně zaznamenáno, jaká cvičení žák u zkoušek hrál, nýbrž pouze z jakého dílu školy byl zkoušen. Vypsání tituly skladeb nejčastěji korespondují s doplňující literaturou klavírní školy, takzvanou *Hilfsliteratur*.

7 Cvičení Bedřicha Smetany pro jeho hudební ústav v Praze

Obraz stavu bádání poukazuje na skutečnost, že je o Josefu Prokschovi velmi často psáno jako o učiteli Bedřicha Smetany. Badatelé spekulují nad tím, zda byl Smetana Prokschem ovlivněn či nikoli. Prokschův vliv je spatřován v koncepci Smetanova ústavu, který byl založen 8. srpna 1848.¹⁴⁹ Stejně jako Proksch, i Smetana vytvořil vlastní skladby, úpravy a sestavil sbírky cvičení cizích autorů pro žáky svého hudebního ústavu. V následující části tento materiál porovnávám se cvičeními z Prokschovy klavírní školy a se skladbami, které Proksch vytvořil jako doplňující a rozšiřující repertoár pro své žáky. Hlavním zdrojem, ze kterého v této kapitole čerpám je *Tematický soupis díla Bedřicha Smetany*¹⁵⁰ od Františka Bartoše.

Velkou podobnost spatřuji v neúplně dochovaných rukopisech skladeb Bedřicha Smetany, které obsahují zápis *Cvičení v prvních rytmických útvarech*. Cvičení jsou krátká, v jedné poloze ruky. Dále příklady pro společnou hru žáků *Rytmická cvičení pro osm rukou v allegrové formě* a *Prstová cvičení na podkladě stupnic*. *Cvičení prstů* třetího dílu Prokschovy školy též tvoří příklady vytvořené na základě stupnicových pasáží. *Osm rytmických cvičení*, ve kterých je uplatňován Prokschův systém Témat s obměnami. *Drobné klavírní skladby zkomponované pro vyšší vzdělání*, jež byly za sebou řazeny progresivně dle skladebné a technické náročnosti.

U všech zmíněných cvičení není opory pro jejich datování. Bartoš předpokládá vznik 1844–1849. Domnívá se, že skladby mohly být určené jak pro Smetanovy žáky z rodiny hraběte Thuna (Smetana byl zde zaměstnán od 18. ledna 1844 do 1. června 1847), tak mohly být vytvořené pro potřebu jeho ústavu. Uvedená cvičení jsou dochovaná v rukopisu.

Pomineme-li nejasnosti určení cvičení, tak z principu řazení skladeb za sebou, z postupu užívaných tónin v jednotlivých příkladech a struktury cvičení je zřejmá podoba se cvičeními v Prokschově klavírní škole.

Smetana zkomponoval pro žáky svého ústavu cyklus *Poklad melodií*, který obsahoval tři skladby pro žáky druhého ročníku z let 1849–1851. Skladby jsou v tónině C dur, a moll a

¹⁴⁹ Podrobněji v: HELFERT, Vladimír. *Tvůrčí rozvoj Bedřicha Smetany: preludium k životnímu dílu*. 2. vyd. (1. vyd. SNKLHU). Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1953, s. 109.

¹⁵⁰ BARTOŠ, František. *Tematický soupis díla Bedřicha Smetany. H. Skladby dokončené č. 55–95*. Fragment do roku 1869, Strojopis uložený v Českém muzeu hudby, inventární číslo 48/2965a, s. 149–289, 2. část a BARTOŠ, František. *Tematický soupis díla Bedřicha Smetany. C. Úpravy cizích skladeb*. Fragment do roku 1869, Strojopis uložený v Českém muzeu hudby, inventární číslo 48/2960, 48/2960a.

G dur. Cyklus *Poklad melodií II.* skýtá snadné klavírní skladby, které jsou napsány v durových tóninách C dur až E dur a jsou za sebou řazeny dle stoupající technické náročnosti skladeb. Tento princip výběru tónin jednotlivých skladeb je opět viditelný též v Prokschově klavírní škole.

Pro začínající klavíristy Smetana vytvořil sbírku etud *Sammlung von Etüden verschiedener Meister in progressiver Ordnung für Anfänger zusammengestellt*, jejíž součástí jsou cvičení z *Elementární části praktické* třetího a pátého dílu Prokschovy školy. Etudy vybral a upravil též pro žáky z vyšších ročníků *Etudy pro klavír z děl různých mistrů pro žáky vyššího oddělení*.

Dalším společným znakem je ansámblová hra, která v Prokschově ústavu velmi často zaznívala. Pro tento účel Smetana zkomponoval vlastní skladby *Rondo pro mládež C dur* pro dva klavíry (provedena 1850), *Sonatu o jedné větě* pro dva klavíry na osm rukou z roku 1849 a *Sonátu Es dur* pro dva klavíry a osm rukou, která zůstala nedokončená.

Obdobně jako Proksch i Smetana upravoval skladby cizích autorů pro více klavírů. Tyto úpravy společně s některými výše zmíněnými Smetanovými skladbami zaznívali na veřejných produkcích Smetanova ústavu. Vznikly úpravy pro čtyři klavíry skladeb L. van Beethovena (*Pochod, Téma a variace, Ouvertura c moll* a *Coriolan ouvertura op. 62* pro dva klavíry). Žáci měli možnost seznámit se s tvorbou Felixe Mendelssohna-Bartholdyho (úprava *Smutečního pochodu e moll* pro dva klavíry, *Ouvertury Fingalova jeskyně (Hebridy) op. 26* pro dva klavíry z roku 1830 a úpravy *Písni beze slov* pro čtyři klavíry - sešit V číslo 3 op. 62, sešit II č. 3 op. 30 E dur, sešit I číslo 4 A dur, sešit IV číslo 6 op. 53 a sešit IV číslo 5 op. 53). Pro čtyři klavíry upravil Schumannovu *Studii pro pedálový klavír op. 56* a *Ouverturu Wagnerova Tannhäusera* a Bertiniho *Allegro op. 97, č. IX a VI* upravil pro 2 klavíry pro osm rukou.

Smetana pro svůj ústav vytvořil cvičení a skladby, které odráží Prokschovy metodické postupy uplatňované v jeho hudebním ústavu. Smetana následuje Prokschovo zavedení ansámblové hry, pro kterou sám upravuje a komponuje. Kopíruje též myšlenku veřejných produkcí ústavu, na kterých mimo jiné taktéž zaznívaly skladby pro více klavírů. Vliv Proksche na Smetanu je tedy jasně pozorovatelný. Smetana přenesl Prokschovy myšlenky do svých pedagogických postupů a ve svém hudebním ústavu je dále rozvíjel.

8 Závěr

Bakalářská práce měla především ukázat metodický postup výuky hry na klavír, který Proksch aplikoval ve své *Praktické škole hry na piano*. Analýza je prováděna z hlediska postupu technické náročnosti cvičení a všímá si také hudební náplně školy. Spojení těchto dvou přístupů umožnilo zjistit, jak Proksch při výuce hry klavíru postupoval a jaké pro to volil skladby. Společně se záznamy v dochovaných programech veřejných zkoušek Prokschova hudebního ústavu jsme si mohli utvořit obraz o tom, jaký klavírní repertoár se v průběhu 19. století hrál a považoval za atraktivní.

Praktická škola hry na piano tvoří pouze jednu část velkého pedagogického díla, které je velkolepé svým rozsahem a přesahem do více hudebních nauk.

Práce také přinesla zhodnocení stavu bádání v Prokschovské problematice po roce 2006. Po větším množství publikací vydaných ve 20. století už 21. století nepřineslo žádný velký posun. Publikace, která se zabývá Prokschem v celé své šíři, nevznikla žádná. Také autoři závěrečných prací, kterých po roce 2006 vznikl vysoký počet, se skladatelově životu, činnosti a tvorbě věnují spíše v rozsahu krátkého textu, navíc ale v nových kontextech. Velice přínosná je bakalářská práce Magdaleny Šmídové Turchichové z roku 2011, která upozorňuje na hojnost provádění Bachových děl v Prokschově hudebním ústavu.

Vzhledem ke skutečnostem, které se objevily až v průběhu výzkumu, se práce věnuje všem verzím školy, které byly nalezeny v pražských knihovnách. Doufám, že jejich zpracováním usnadním badatelům orientaci v množství dochovaných materiálů, případně jejich budoucí dohledání.

Charakteristika a analýza *Praktické školy hry na piano* potvrzuje propracovanost a vysokou úroveň učebních postupů, které Proksch aplikoval nejenom ve své klavírní škole, ale také v celé koncepci svého hudebního ústavu. Od svých žáků vyžadoval plné pracovní nasazení. Studium u Proksche jistě představovalo velkou dřinu, ale přinášelo výborné výsledky. Prokschův ústav vychoval řadu vynikajících klavíristů a pedagogů. Uvedu Wilhelminu Claussovou, Augustu Kolárovou, Jakuba Virgila Holfelda, František Bendela nebo Bedřicha Smetanu, kteří se podíleli na formování pianistického světa. Jistě lze říci, že Proksch naplnil svůj hlavní záměr, totiž pozvednout úroveň klavírní hry a výuky hudby u nás.

Výzkum v oblasti Prokschovy klavírní pedagogiky určitě není u konce. Předmětem příštího bádání by se mohlo stát například porovnání a zpracování obsahových změn jednotlivých verzí školy, které tato práce rozkryla. Jistě je dále potřeba doplnit mapování uložení školy v ostatních městech a i v zahraničí. Na potřebu dalšího mapování a

prozkoumání pramenů mimo Prahu, zejména ve Státním okresním archivu Liberec a v Archivu města Plzně, upozorňuje už Hazdrová-Kopecká.¹⁵¹ Na své zpracování také čeká pozůstalost hudebnin a písemností z Prokschova hudebního ústavu, jež se nachází v Muzeu Bedřicha Smetany.

---

¹⁵¹ HAZDROVÁ-KOPECKÁ, Eva. *Pozůstalost Josefa Proksche a nově objevené prameny*. Praha, 2006. Diplomová práce na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze na Ústavu hudební vědy. Vedoucí diplomové práce Marta Ottlová, s. 79.

9 Seznam použitých pramenů a literatury

9.1 Notové materiály a učebnice teorie

- GRÜNFELDOVÁ, Arnoštka, Alois SARAUER a Zdeňka BÖHMOVÁ-ZAHRADNÍČKOVÁ. *Klavírní škola pro začátečníky*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1956.
- JIRÁNEK, Josef. *Nová škola techniky a přednesu, Pro žáky ve hře na klavír pokročilejší*. Universal Edition, 1910. 9 sešitů.
- PROKSCH, Josef. *Allgemeine Musiklehre in Fragen und Antworten*. Prag: Gottlieb Haase Söhne, 1843.
- PROKSCH, Josef. *Allgemeine Musiklehre in zwei Abtheilungen*. Prag: Carl Bellmann's Verlag, 1857. 2 Bände.
- PROKSCH, Josef. *Die Kunst des Ensembles im Pianoforte-Spiel*. Prag: [Eigenthum des Verfassers], 1859. 7 Bände.
- PROKSCH, Josef. *Klavier-Schule von Joseph Proksch. Neue Ausgabe, revidiert, Vermehrt, Mit Portrait, Zeichnungen, Erläuterungen und einem Vollständigen Lehrplan für die I. Abteilung versehen von seiner Tochter Marie Proksch, derzeit Vorsteherin des von Joseph Proksch im Jahre 1830 gegründeten Musikinstitutes in Prag*, Prag: Eigenthum und Verlag von Marie Proksch, 1894.
- PROKSCH, Josef. *Klavírní škola. Nové vydání, jež pečlivě zrevidovala, dle rukopisů spisovatelových a osobního podání značně rozmnožila a takovými modifikacemi, které veškerým požadavkům dnešním i hudebním vymoženostem pedagogickým nejnovější doby nasvědčují, opatřila Marie Prokschová*. Praha: Nákladem Marie Prokschovy, 1894.
- PROKSCH, Josef. *Lehrplan. Wegweiser im Gebiete des Clavierunterrichtes oder methodischer Leitfaden für den Clavierunterricht mit einem musikalischen Lehr- und Stundeplane für seine Musikbildungsanstalt bearbeitet von Josef Proksch*, Prag: Verlag von Marie Proksch, 1884.
- PROKSCH, Josef. *Neues Unterrichtssystem im Pianoforte-Spiel mit Anwendung des Chiroplasten von Johann Bernhard Logier, Vermehrte, für seine Schüler eingerichtete Ausgabe von Jos. Proksch, Director der Musiklehranstalt nach Logiers Methode in Prag*. Prag: Joseph Rudl, [1831]. 2 Bände.

- PROKSCH, Josef. *Pokus racionelní osnovy učebné pro hru na pianoforte s používáním podpěry ruční. Dle pedagogických zásad pořadem postupujícím dle nejlepších vzorů především ku potřebě svých žáků sepsal a uspořádal Josef Proksch.* Praha: Nákladem Marie Prokschovy, [18--?]. 6. oddělení.
- PROKSCH, Josef. *Pokus racionelní osnovy učebné pro hru na pianoforte. Dle pedagogických zásad pořadem postupujícím dle nejlepších vzorů především ku potřebě svých žáků sepsal a uspořádal Josef Proksch.* Praha: Vlastním nákladem hudebního vzdělávacího ústavu Prokschova, Nákladem Marie Prokschovy, [18--?].
- PROKSCH, Josef. *Practische Vorschule der musikalischen Verzierungen oder Spielmanieren.* Prag: Eigenthum des Verfassers, Eigenthum und Verlag der Geschwister Proksch, [18--?].
- PROKSCH, Josef. *Praktická škola hry na piano. Na základě pedagogickém dle nejlepších vzorů zvláště ku potřebě žáků svých, napsal a sestavil Josef Proksch.* Praha: Jana Hoffmanna vdova, [18--?]. 6 oddělení.
- PROKSCH, Josef. *Praktische Pianoforteschule von Joseph Proksch.* Prag: Eigenthum des Verfassers, Verlag Marie Proksch, Eigenthum und Verlag der Geschwister Proksch, Eigenthum und Verlag der Marie Proksch, [18--?].
- PROKSCH, Josef. *Sammlung zweckmäßiger Etuden und Passagen-Übungen. Ein Beitrag zur Beförderung der technischen Fertigkeit im Tonleiterspiel. Zum Behufe des musikalischen Unterrichts ausgewählt und methodisch geordnet von Josef Proksch.* Prag: Beim Verfasser, [185-?].
- PROKSCH, Josef. *Versuch einer rationellen Lehrmethode im Pianoforte-Spiel,* 50 čís., Prag 1841/64, druhé vyd. 1894 česky i německy.
- PROKSCH, Josef. *Versuch einer rationellen Lehrmethode im Pianofortespiel mit Anwendung des Handleiters. Nach pädagogischen Grundsätzen in progressiver Reihenfolge nach den besten Mustern, zunächst für den Gebrauch seiner Schüler verfasst und geordnet von Josef Proksch.* Prag: Jan Hoffmann's W^{WE}, [18--?]. 8 Abteilungen.
- PROKSCH, Josef. *Versuch einer rationellen Lehrmethode im Pianofortespiel mit Anwendung des Handleiters Nach pädagogischen Grundsätzen in progressiver Reihenfolge nach den besten Mustern zunächst für den Gebrauch seiner Schüler, verfasst und geordnet von Joseph Proksch.* Prag: Eigenthum des Verfassers,

Eigenthum und Verlag der Geschwister Proksch, Verlag Marie Proksch, Eigenthum und Verlag von Marie Proksch, [18--?].

- PROKSCH, Josef. *Versuch einer rationellen Lehrmethode im Pianofortespiel. Nach pädagogischen Grundsätzen in progressiver Reihenfolge nach den besten Mustern zunächst für den Gebrauch seiner Schüler, verfasst und geordnet von Joseph Proksch.* Prag: Selbstverlag der Musikbildungsanstalt Proksch, [18--?].
- WAŇAUS, Jan. *Základové theorie hudby postupně spořádané a zvláště soustavné vyučování v hudbě na klavír upravené, op. 10.* Praha: R. Veit, [18--?]. Sešit 1, 2.
- ZVONARĚ, Josef Leopold. *Theoreticko-praktická škola piana s národními písněmi co cvičební látkou pro útlou mládež.* Praha: 1863. Věnováno žákyním Renatě Fügnerové a Anně Mikšové.

9.2 Tematické soupisy

- BARTOŠ, František. *Tematický soupis díla Bedřicha Smetany. C. Úpravy cizích skladeb.* Fragment do roku 1869, Strojopis uložený v Českém muzeu hudby, inventární číslo 48/2960, 48/2960a.
- BARTOŠ, František. *Tematický soupis díla Bedřicha Smetany. H. Skladby dokončené č. 55–95.* Fragment do roku 1869, Strojopis uložený v Českém muzeu hudby, inventární číslo 48/2965a, s. 149–289, 2. část.

9.3 Články a studie

- BUDIŠ, Ratibor: *Die Prager Jahre des Josef Proksch.* In: *Sborník prací Filozofické fakulty brněnské university.* H, Řada hudebněvědná. Brno: Univerzita J. E. Purkyně v Brně, 1973, roč. 22, č. H8, ISSN 0231-522.
Dostupné z: <http://hdl.handle.net/11222.digilib/112206> (27. 6. 2017).
- GABRIELOVÁ, Jarmila. *Výuka klavírní hry a klavírní školy v 19. století.* In: BLÁHOVÁ, Kateřina a PETRBOK, Václav. *Vzdělání a osvěta v české kultuře 19. století.* Sborník příspěvků z 24. ročníku symposia k problematice 19. století. Plzeň, 4. 3. – 6. 3. 2004. Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR, 2004.
- KUČEROVÁ, Lenka. *Reflexe klavírní pedagogiky v českých zemích na přelomu 19. a 20. století v dobových odborných periodikách.* In: *Teoretické reflexe hudební výchovy,* 2013, roč. 9, č. 2. ISSN 1803-1331.
Dostupné z: <http://www.ped.muni.cz/wmus/studium/doktor/publ.htm> (26. 6. 2017).

- LUDVOVÁ, Jitka. *Česká hudební teorie novější doby 1850-1900*. Praha: Academia, 1989. Studie ČSAV.
- MÜCKE, Johann. *Rede an die Vorsteher und Wohltäter des Prager Privat-Institutes für Taubstumme*. Prag: 1818.
- MÜLLER, Rudolf. *Studie zur Geschichte der Musik in Böhmen*. In: *Reichenberger Zeitung. Organ für die deutsch-nationale Partei in Böhmen*. Reichenberg: Gebrüder Steipel, 1873, č. 52–55, ISSN 1214-6587.
Dostupné z: <http://kramerius.nkp.cz/kramerius/PShowPeriodical.do?id=29415&it=0> (25. 6. 2017).
- MUŽÁKOVÁ, Monika. *Klarova idea vzdělávání nevidomých dětí v českých zemích. 200 let Soukromého ústavu pro slepé děti a na oči choré – Hradčanského ústavu pro slepé*. In: *Speciální pedagogika* 18, 2008, č. 1, s. 58–70.
- *Nachricht über die Einrichtung, den Vermögenstand, die jährlichen Einnahmen und Ausgaben des mit dem allgemeinen Wittweninstitute vereinigten Privat-Institutes für Tabstumme*, Prag, 1819.
- SCHÜTZ, Zd. A. *Postup učiva klavírního*. In: *Dalibor*. 21. 6. 1912, roč. XXXIV., č. 34-36, s. 257–259.
Dostupné z: http://kramerius4.nkp.cz/search/i.jsp?pid=uuid:a98d0460-fa01-11e4-93b2-001018b5eb5c&q=dalibor#periodical-periodicalvolume-periodicalitem-page_uuid:e0d80e30-56c5-11e5-b7d6-5ef3fc9bb22f (26. 6. 2017).
- ŠEBESTA, Eduard. *Sto let hudebního ústavu Prokschova*. In: *Hudba a škola* III-1930/31, s. 136-142.
- VENCLOVÁ, Iva. *Nejstarší škola pro nevidomé v Čechách*. In: *Speciální pedagogika* 13, 2003, č. 1, s. 54–63.

9.4 Monografie

- BÖHMOVÁ, Zdeňka. *Kapitoly z dějin klavírních škol*. Praha: Supraphon, 1973.
- BÖHMOVÁ-ZAHRADNÍČKOVÁ, Zdeňka. *Slavní čeští klavíristé a klavírní pedagogové z 18. a 19. století: do založení klavírního oddělení pražské konzervatoře roku 1888*. Praha: Editio Supraphon, 1986.
- BUDIŠ, Ratibor. *Bedřich Smetana*. Vyd. 1. Praha: Horizont, 1974.
- BUDIŠ, Ratibor. *Smetanův učitel Josef Proksch*. Liberec: Severočeské nakladatelství, 1968.

- HELFERT, Vladimír. *Tvůrčí rozvoj Bedřicha Smetany: preludium k životnímu dílu*. 2. vyd. (1. vyd. SNKLHU). Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1953.
- HOFFMEISTER, Karel. *Klavír: o nástroji a hráči, o klavírní hře, pedagogice a literatuře*. Praha: Hudební matice Umělecké besedy, 1923.
- *Hudební almanach Československé republiky*. Red. J. Branberger. Roč. I. Praha: Hudební nakladatelství, 1921.
- KLAR, Alois. *Denkwürdigkeiten des Prager Privaterziehungsinstitutes*, Prag 1831 (česky Alois KLAR, Paměti Pražského soukromého institutu pro chudé nevidomé děti a nemocné oční chorobou. Včetně námětů pro pečovatelský a zprostředkovatelský ústav pro nevidomé, Hradec Králové 2012).
- KOLOMÍNSKÝ, Jiří. *Hudební život a slavní hudebníci v Mariánských Lázních*. Karlovy Vary: Krajské nakladatelství Karlovy Vary 1958, s. 199–220.
- KŘÍSTKOVÁ, Dana. *Česká klavírní tvorba 18. a 19. století včetně díla Leoše Janáčka (skladby sólové a komorní)*. Brno: Janáčkova akademie múzickým umění v Brně, 2002. ISBN 80-85429-59-4.
- LOGIER, Johann Bernhard. *An Explanation and Description of the Royal Patent Chiroplast or Handdirector*. 2nd edition. Dublin: J. Carrick, 1816.
- MÜLLER, Rudolf. *Josef Proksch: Biographisches Denkmal*. Reichenberg: R. Müller, 1874.
- SÝKORA, Václav Jan. *Dějiny klavírního umění: od nejstarší doby až po současnost*. Praha: Panton, 1973.
- WEITZMANN, Carl Friedrich. *Geschichte des Clavierspiels und der Clavierliteratur*. Stuttgart: J. G. Cottaschen Buchhandlung, 1863.

9.5 Závěrečné práce

- BAŘINKA, Miloš. *Notový archiv kostela sv. Antonína Velikého v Liberci – stav archivu po odsunu sudetských Němců*. Brno, 2012. Bakalářská práce na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity na Ústavu hudební vědy. Vedoucí bakalářské práce Vladimír Mañas.
- BEDNÁROVÁ, Ivana. *Aktivní poslech v hodinách hudební výchovy*. Olomouc, 2014. Diplomová práce na Pedagogické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci na Katedře hudební výchovy. Vedoucí diplomové práce Jarmila Šiřická.

- BERDYCHOVÁ, Tereza. *Josef Leopold Zvonař, hudební teoretik a významný zjev hudby předsmetanovské. Příspěvek ke vzniku a pojetí české národní hudby*. Brno, 2007. Bakalářská práce na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity na Ústavu hudební vědy. Vedoucí bakalářské práce Lubomír Spurný.
- CÍGLER, Pavel. *Metodické listy pro výuku elementární hudební teorie v rámci přípravného studia II. Stupně hudebního oboru základní umělecké školy*. Brno, 2015. Diplomová práce na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity na Ústavu hudební vědy. Vedoucí diplomové práce Viktor Pantůček.
- ČERNÁ, Karin. *Hudební život na Liberecku očima violoncellistky*. Brno, 2014. Bakalářská práce na Hudební fakultě Janáčkovy akademie múzických umění v Brně. Vedoucí bakalářské práce Blanka Černá.
- DANDOVÁ, Lenka. *Život a dílo Milana Dlouhého se zaměřením na klavírní tvorbu*. Praha, 2011. Bakalářská práce na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy v Praze na Katedře hudební výchovy. Vedoucí bakalářské práce Vít Gregor.
- DUBOVÁ, Markéta. *Antonín Rejcha a jeho Cours de composition musicale: Významné teoretické dílo a jeho subskripce při německém vydání*. Brno, 2006. Diplomová práce na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity na Ústavu hudební vědy. Vedoucí diplomové práce Miloš Štědroň.
- FAPŠO, Marek. *Alois Klar (1763-1833). Mezi osvícenstvím a romantismem*. Praha, 2016. Diplomová práce na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy v Praze na Katedře dějin a didaktiky dějepisu. Vedoucí diplomové práce Jiří Pokorný.
- FLEMROVÁ, Magda. *Klavírní dílo Bedřicha Smetany a jeho využití pro pedagogické účely*. Praha, 2010. Diplomová práce na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy v Praze na Katedře Hudební výchovy. Vedoucí diplomové práce Věra Kopecká.
- FRYAUFOVÁ, Alena. *Charakteristika českých klavírních škol*. Brno, 2006. Bakalářská práce na Pedagogické fakultě Masarykovy Univerzity na Katedře hudební výchovy. Vedoucí bakalářské práce Judita Kučerová.
- HAZDROVÁ-KOPECKÁ, Eva. *Pozůstalost Josefa Proksche a nově objevené prameny*. Praha, 2006. Diplomová práce na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze na Ústavu hudební vědy. Vedoucí diplomové práce Marta Ottlová.
- HRAJNOHOVÁ, Jana. *Mariánské Lázně a jejich hosté. Místo setkávání kulturních a politických elit střední Evropy*. Praha, 2012. Diplomová práce na Filozofické fakultě

Univerzity Karlovy v Praze na Katedře archivnictví a pomocných věd historických.
Vedoucí diplomové práce Jiří Šouša.

- JANÍKOVÁ, Hana. *Klavírní školička a Nová klavírní škola Z. Janžurové a M. Borové – Moderní ucelený systém klavírní výuky*. Praha, 2006. Diplomová práce na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy v Praze na Katedře hudební výchovy. Vedoucí diplomové práce Libuše Tichá.
- JINDŘICHOVÁ, Petra. *Václav Jan Tomášek*. Praha, 2009. Bakalářská práce na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy v Praze na Katedře hudební výchovy. Vedoucí bakalářské práce Jana Palkovská.
- KABELKOVÁ, Markéta. *Václav Jan Tomášek (1774-1850) – Život a dílo*. Praha, 2012. Disertační práce na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze na Ústavu hudební vědy. Vedoucí disertační práce Jarmila Gabrielová.
- KOCÁKOVÁ, Kateřina. *Vývoj klavírních škol v Čechách od počátku 19. století po současnost*. Praha, 2010. Bakalářská práce na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy na katedře Hudební výchovy. Vedoucí bakalářské práce Libuše Tichá.
- KOUCKÁ, Pavlína. *Divadlo F. X. Šaldy Liberec: analýza prostředí a marketingu divadla s návrhovou částí zaměřenou na mladé diváky*. Brno, 2014. Diplomová práce na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity na Ústavu hudební vědy. Vedoucí diplomové práce Zuzana Prouzová.
- KOZÁNKOVÁ, Olga. *Klavírní duo. Aspekty historické, hudebně teoretické a pedagogické*. Praha, 2012. Disertační práce na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy v Praze na Katedře hudební výchovy. Vedoucí disertační práce Jana Palkovská.
- KOZLOVÁ, Barbora. *Charakteristika českých klavírních škol 2. poloviny 20. století v porovnání s Evropskou klavírní školou Fritze Emontse*. Plzeň, 2015. Diplomová práce na Pedagogické fakultě Západočeské univerzity v Plzni. Vedoucí diplomové práce Tomáš Kuhn.
- KŘIVSKÝ, Václav. *Josef Jiránek ve světle pražských pramenů*. Praha, 2011. Diplomová práce na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze na Ústavu hudební vědy. Vedoucí diplomové práce Marta Ottlová.
- KUPROVÁ, Renata. *Adolf Ludvík Krejčík edice pamětí*. Praha, 2007. Bakalářská práce na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze na Katedře pomocných věd historických a archivního studia. Vedoucí bakalářské práce Jan Dobeš.

- KÜRSTENOVÁ, Barbara. *Josef Proksch - pedagogické zásady z dnešního hlediska*. Praha, 1986. Diplomová práce na Pražské konzervatoři.
- LANDKAMMEROVÁ, Veronika. *Klavírní školy současnosti a jejich využití v praxi na ZUŠ*. Praha, 2015. Diplomová práce na Pedagogické fakultě Karlovy Univerzity v Praze na Katedře hudební výchovy. Vedoucí diplomové práce Vít Gregor.
- LITVANOVÁ, Zdeňka. *Poutní místo Kájov a jeho hudební tradice*. Praha: 2011. Bakalářská práce na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy v Praze a Collegium Marianum – Týnské vyšší odborné škole. Vedoucí bakalářské práce Pavla Semerádová.
- MAJEROVÁ, Aneta. *Klavír v tvorbě Eugena Suchoňa a Jána Cikkeru so zreteľom na ich vklad do repertoáru mladých klaviristov*. Praha, 2006. Diplomová práce na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy v Praze na Katedře hudební výchovy. Vedoucí diplomové práce Vít Gregor.
- MELNAROVÁ, Vladimíra. *Stylizace doprovodů lidových písní s výhledem na provádění s dětským instrumentálním souborem a na vokální provádění*. Praha, 2006. Diplomová práce na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy v Praze na Katedře hudební výchovy. Vedoucí diplomové práce Michal Nedělka.
- MIHULKOVÁ, Šárka. *Vybraná instruktivní literatura pro klavír v díle českých autorů 20. století*. Praha, 2012. Bakalářská práce na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy v Praze na katedře Hudební výchovy. Vedoucí bakalářské práce Věra Kopecká.
- MIKULÁŠOVÁ, Ludmila. *Johann Anton Koželuch (1738-1814) – Život a dílo*. Disertační práce na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze na Ústavu hudební vědy. Vedoucí disertační práce Jarmila Gabrielová.
- MOJŽÍŠOVÁ, Olga. *Deníky Bedřicha Smetany. Jejich pramenná hodnota a ediční problematika*. Praha, 2013. Disertační práce na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze na Ústavu hudební vědy. Vedoucí disertační práce Marta Ottlová.
- NEDBALOVÁ, Tereza. *Gabriel Cornelius von Max a některé aspekty jeho kreslířské tvorby*. Praha, 2009. Diplomová práce na Katolické teologické fakultě Univerzity Karlovy v Praze na Ústavu dějin křesťanského umění. Vedoucí diplomové práce Marie Rakušanová.
- NOHOVÁ, Vladislava. *Zdena Janžurová, Milada Borová – Klavírní školička*. Praha, 2011. Bakalářská práce na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy v Praze na Katedře hudební výchovy. Vedoucí bakalářské práce Libuše Tichá.

- NOVOTNÁ, Lada. *Ženy v operách B. Smetany a jejich významné představitelky na scéně ND Brno*. Brno, 2014. Bakalářská práce na Pedagogické fakultě Masarykovy univerzity na Katedře hudební výchovy. Vedoucí bakalářské práce Vladimír Richter.
- PROCHÁZKA, Jan. *Možnosti užití basketbalu v hodinách HV z pohledu učitele*. Brno, 2013. Diplomová práce na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity na Ústavu hudební vědy. Vedoucí diplomové práce Marie Novotná.
- REJCHLOVÁ, Magda. *Josef Prokš a jeho hudebně vzdělávací ústav v Praze*. Praha, 1952. Disertační práce na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze na Ústavu hudební vědy. Vedoucí disertační práce Antonín Sychra.
- ROSOLOVÁ, Barbara. *Dějiny varhanního oddělení brněnské konzervatoře*. Brno, 2009. Bakalářská práce na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity na Ústavu hudební vědy. Vedoucí bakalářské práce Petr Macek.
- SLANÝ, Marek. *Kompetence žáků druhého stupně základních škol v hudební výchově*. Brno, 2016. Diplomová práce na Pedagogické fakultě Masarykovy univerzity na Katedře hudební výchovy. Vedoucí diplomové práce Petr Hala.
- ŠMÍDOVÁ TURCHICHOVÁ, Magdalena. *Znovuožívání staré hudby v českých zemích v 19. století*. Brno, 2011. Bakalářská práce na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity na Ústavu hudební vědy. Vedoucí bakalářské práce Miloslav Študent.
- TUREK, Daniel. *Život a dílo Františka Musila, analýza Stabat Mater*. Brno, 2011. Bakalářská práce na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity na Ústavu hudební vědy. Vedoucí bakalářské práce Miloš Štědroň.
- VAŇKOVÁ, Šárka. *Známý či neznámý mladoboleslavský krajan Bedřich Smetana, Povědomí starších mladoboleslavských školáků o působení Bedřicha Smetany na Mladoboleslavsku a o Smetanově významu*. Brno, 2011. Diplomová práce na Pedagogické fakultě Masarykovy Univerzity na Katedře hudební výchovy. Vedoucí diplomové práce Ivo Bartoš.
- VÍDENOVÁ, Martina. *Cecilská jednota v pražském hudebním životě*. Praha, 2016. Diplomová práce na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze na Ústavu hudební vědy. Vedoucí diplomové práce Marta Ottlová.

9.6 Internetové zdroje

- Městská knihovna v Praze, PROKSCH, Josef: *Praktická škola hry na piano*
<https://search.mlp.cz/cz/titul/prakticka-skola-hry-na-piano/219976/> (26. 6. 2017)

- Internetový časopis *Teoretické reflexe hudební výchovy*, článek KUČEROVÁ, Lenka. *Reflexe klavírní pedagogiky v českých zemích na přelomu 19. a 20. století v dobových odborných periodikách*
<http://www.ped.muni.cz/wmus/studium/doktor/publ.htm> (26. 6. 2017)
- Národní knihovna České republiky, Kramerius, časopis *Reichenberger Zeitung*, článek MÜLLER, Rudolf. *Studie zur Geschichte der Musik in Böhmen*
<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/PShowPeriodical.do?id=29415&it=0> (25. 6. 2017)
- Národní digitální knihovna, Kramerius, časopis *Dalibor*, článek SCHÜTZ, Zd. A. *Postup učiva klavírního*
http://kramerius4.nkp.cz/search/i.jsp?pid=uuid:a98d0460-fa01-11e4-93b2-001018b5eb5c&q=dalibor#periodical-periodicalvolume-periodicalitem-page_uuid:e0d80e30-56c5-11e5-b7d6-5ef3fc9bb22f (26. 6. 2017)
- Digitální knihovna Filozofické fakulty Masarykovy univerzity, *Sborník prací Filozofické fakulty brněnské university*, článek BUDIŠ, Ratibor: *Die Prager Jahre des Josef Proksch*
<http://hdl.handle.net/11222.digilib/112206> (27. 6. 2017)

10 Seznam tabulek

Tabulka 1 Přehledová tabulka uložení prvního dílu	50
Tabulka 2 Přehledová tabulka uložení druhého dílu	51
Tabulka 3 Přehledová tabulka uložení třetího dílu	53
Tabulka 4 Přehledová tabulka uložení čtvrtého dílu	55
Tabulka 5 Přehledová tabulka uložení pátého dílu	56
Tabulka 6 Přehledová tabulka uložení šestého dílu	57